

แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สารนิพนธ์
ของ
พิรณัฐ กิจเจริญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
พฤษภาคม 2548
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทคัดย่อ

ของ

พินิจ กิจเจริญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2548

1 297924 ร.3

พินุช กิจเจริญ. (2548). แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. ทศพร มณีศรีขำ.

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดคณะกรรมการการศึกษาการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 1000 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Sample Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา มี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ด้านการรู้จัก ตอนที่ 2 แบบวัดด้านความสนใจ และตอนที่ 3 แบบวัดด้านบุคลิกภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) ในรูปของคะแนนที่ปกติ (Normalized T - score)

ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านการรู้จักมีค่าความยากง่าย(p) ก่อนการคัดเลือกอยู่ระหว่าง .05 ถึง .92 หลังการคัดเลือก มีค่าความยากง่าย(p)อยู่ระหว่าง .26 ถึง .80 ส่วนด้านการรู้จักมีค่าอำนาจจำแนก (r) ที่คำนวณโดยใช้การวิเคราะห์ค่า item -Total Correlation มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .20 ถึง .50 ส่วนด้านความสนใจมีค่าอำนาจจำแนก (t) ที่คำนวณด้วย t - test มีค่าอยู่ระหว่าง 2.35 ถึง 9.73 และด้านบุคลิกภาพที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) ที่คำนวณด้วย t-test มีค่าระหว่าง 3.17 ถึง 6.98 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ที่ได้จากการทดสอบกับกลุ่มรู้จัก (Known Group) ด้านการรู้จักที่คำนวณโดยวิธีคูเดอร์ ริชาร์ดสัน มีค่าเท่ากับ .72 ด้านความสนใจที่คำนวณโดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .87 และด้านบุคลิกภาพที่คำนวณโดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .81

3. เกณฑ์ปกติของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านการรู้จักมีช่วงคะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T22 ถึง T78 ด้านความสนใจมีคะแนนปกติอยู่ระหว่าง T17 ถึง T81 และด้านบุคลิกภาพมีคะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T71 ถึง T83

AN INVENTORY OF DESIRABLE CHARACTERISTICS OF SOCIAL STUDIES
FOR MATHAYOM SUKSA III STUDENTS

AN ABSTRACT
BY
PEERANUCH KITCHAROEN

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University
May 2005

Peeranuch Kitcharoen . (2005) *An Inventory of Desirable Characteristics of Social Studies for matthayom Suksa III students*. Master's Project, M.Ed.
(Guidance and Counseling Psychology). Bangkok : Graduate School,
Srinakharinwirot University. Project Advisor : Asst. Prof.Dr. Totsaworn
Maneesrikum

The purpose of this study was to construct an Inventory of Social Studies for Matthayom Suksa III students . The subjects for this study were 1000 Matthayom Suksa III students of secondary school under the office of the Education of the private school committee in Bangkok, Ministry of Education. The subjects were Simple Random Sampling selected from Matthayom Suksa III students population residing in Bangkok during the second semester in the academic year 2004. The research instrument was an Inventory of Social Studies desirable characteristics. This inventory was comprised of 3 parts : Cognitive, Interest and Personality. The difficulty, discriminating power, reliability and normalized standard score: T - Score for the Matthayom Suksa III normative (n=1000) for each of the Social Studies desirable Characteristic Inventory were indicated in this research report.

The results of the study were as follow:

1. The difficult of the cognitive of the Inventory of Social Studies was from .26 - to .80 The discriminating powers of the cognitive of the Inventory of Social Studies desirable Characteristic calculated by item - total correlation analysis ranged from .20 to .50 while the interest part of this Inventory calculated by t-test ranged from 3.17 to 6.98 and significant at .05 level
2. The reliabilities of the cognitive part of the Inventory of Social Studies desirable characteristic of Known Group (n= 50) calculated by KR-20 was .72, while the interest part of this Inventory calculated by Alpha-coefficient was .81
3. The normalized T-score of the Inventory of Social Studies desirable characteristic were as follows : the normalized T-score of the cognitive part ranged from T22 to t78, the Interest part ranged from T17 to T81 , and the Personality part ranged from T71 to T83

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 ของ พิรณัฐ กิจเจริญ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

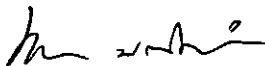
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

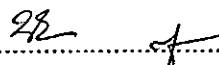
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร ประเสริฐสุข)

คณะกรรมการสอบ

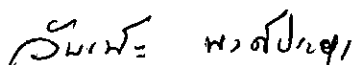
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ)

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทา สุรักษา)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันเพ็ญ พงศ์ประยูร)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

วันที่ ๕๐ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะความเมตตาและความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร มณีศรีขำ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำและชี้แนวทางในกระบวนการต่างๆ ในการศึกษาเพื่อทำสารนิพนธ์ และการทำสารนิพนธ์จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่ได้รับความเมตตาจากรองศาสตราจารย์วันเพ็ญ วรรณโกมล อาจารย์แก้วใจ โพธิ์ และอาจารย์ทองคำ พิมพา ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือผู้ทำสารนิพนธ์ขอกราบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

กราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ คณะครูที่เกี่ยวข้อง และคณะนักเรียนของโรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ โรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก โรงเรียนอัสสัมชัญศึกษา โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน โรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล โรงเรียนสารสาสน์เอกตรา โรงเรียนแม่พระฟาติมา โรงเรียนพระมหาไถ่ศึกษา โรงเรียนพระมารดานิจจานุเคราะห์ โรงเรียนเซนต์โยเซฟ บางนา และนิสิตชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนประสบความสำเร็จ

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์วันเพ็ญ พงศ์ประยูร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทา สุริรักษา ที่ให้คำชี้แนะ ให้ความกระจ่างในเรื่องต่างๆ ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ซึ่งในการเป็นแนวทางในการแก้ไขเพื่อให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุด กราบขอบพระคุณคณาจารย์ที่ให้ความรู้ตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษา และขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

พีรณัฐ กิจเจริญ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
พุทธศักราช 2544.....	9
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	9
การจัดการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและ	
วัฒนธรรม.....	15
คุณภาพของผู้เรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและ	
วัฒนธรรมเมื่อจบช่วงชั้นที่ 3	17
พัฒนาการด้านต่างๆ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3.....	21
การวัดและการประเมินผล.....	23
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสังคมศึกษา.....	23
ความหมายของสังคมศึกษา.....	23
เป้าหมายในวิชาสังคมศึกษา.....	26
พัฒนาการของวิชาสังคมศึกษา.....	27
คุณค่าวิชาสังคมศึกษา.....	28
บทบาทของวิชาสังคมศึกษา.....	30
ทักษะในวิชาสังคมศึกษา.....	31
มิติใหม่ของการสอนสังคมศึกษา.....	35
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา.....	37
ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา.....	37
องค์ประกอบลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้มีความ	
สามารถด้านสังคมศึกษา.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2	ความรับผิดชอบ.....	40
	การพัฒนาความรับผิดชอบ.....	45
	คุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็ก	
	ระดับมัธยมศึกษา.....	46
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ.....	48
	ความหมายของบุคลิกภาพ.....	52
	ความสำคัญของบุคลิกภาพ.....	53
	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ.....	53
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ.....	55
	ความหมายของความสนใจ.....	55
	ลักษณะของความสนใจ.....	56
	สาเหตุที่ทำให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้.....	57
	องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในการเรียนรู้.....	58
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
	งานวิจัยในประเทศ.....	59
	งานวิจัยในต่างประเทศ.....	60
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	62
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	64
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	69
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	79
ความมุ่งหมายในการวิจัย.....	79
กลุ่มตัวอย่าง.....	79
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	79
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	79
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
สรุปผลการวิจัย.....	81
อภิปรายผลการวิจัย.....	82
ข้อเสนอแนะ.....	84
บรรณานุกรม.....	85
ภาคผนวก.....	95
ภาคผนวก ก.....	96
ภาคผนวก ข.....	115
ภาคผนวก ค.....	135
ภาคผนวก ง.....	147
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	149

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1. ค่าความยากง่าย (p) ของแบบวัดด้านการรู้คิด.....	71
2. อำนาจจำแนก (r) ของแบบวัด ด้านการรู้คิด.....	72
3. ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบวัด ด้านความสนใจและด้านบุคลิกภาพ.....	72
4. ค่าความเชื่อมั่น (rtt) ของแบบวัดด้านการรู้คิด.....	73
5. ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบวัด.....	73
6. เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดด้านการรู้คิด ในรูปของคะแนนมาตรฐานที่-ปกติ (T)	74
7. เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดด้านความสนใจ ในรูปของคะแนนมาตรฐานที่-ปกติ (T).....	75
8. เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดด้านบุคลิกภาพ ในรูปของคะแนนมาตรฐานที่-ปกติ (T).....	76
9. เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดรวมทุกด้าน ในรูปของคะแนนมาตรฐานที่-ปกติ (T).....	77
10. ค่าคะแนน IOC ของแบบวัดด้านการรู้คิด.....	96
11. ค่าคะแนน IOC ของแบบวัดด้านความสนใจ.....	99
12. ค่าคะแนน IOC ของแบบวัดด้านบุคลิกภาพ.....	102
13. ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดด้านการรู้คิด.....	104
14. ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบวัดด้านความสนใจ.....	106
15. ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบวัดด้านบุคลิกภาพ.....	108
16. ค่าอำนาจจำแนก (t) ค่าความยากง่าย (r) ค่าสหสัมพันธ์ (rtt) ด้านการรู้คิด.....	109
17. ค่าอำนาจจำแนก (t) ค่าสหสัมพันธ์ (rtt) ของแบบวัดด้านความสนใจ.....	111
18. ค่าอำนาจจำแนก (t) ค่าสหสัมพันธ์ (rtt) ของแบบวัดด้านบุคลิกภาพ...	113

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมโลกปัจจุบัน เป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารที่มีความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมทำให้ประชากรใหม่ในส่วนต่างๆของโลก มีการเคลื่อนไหวหลอหลอมให้ประชากรโลกและรวมเป็นสังคมเดียวกัน การที่สังคมโลกจะดำรงอยู่ได้อย่างสันติสุข ประชากรจะต้องเป็นพลเมืองดีทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ ดังนั้น สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญในด้านพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีเหตุผล เลื่อมใส ศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือมีความคิดสร้างสรรค์ ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม นำความรู้ในสาขาสังคมศาสตร์มาดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยใช้ความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ และสังคม ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตของมนุษย์และการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ เพราะเป้าหมายการศึกษาที่แท้จริง คือ การพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีพื้นฐานความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี เพื่อที่จะช่วยให้ตนเองดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างเป็นสุข ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ช่วยเหลือพัฒนาสังคม ประเทศชาติ การศึกษาจึงเป็นการสร้างคนเพื่อให้ไปสร้างสังคมที่ตนอาศัยอยู่นั่นเอง (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2537:5) แต่ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาจากรากฐานที่สำคัญของปัญหาทั้งปวงคือ เรื่องคุณภาพคน การดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม ตั้งแต่วัยแรกเกิดมาตามลำดับนั้นขาดการเอาใจใส่อย่างจริงจัง แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันไม่ได้มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยและสภาพสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อโน้มน้าวระบบการศึกษาของชาติไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ โดยการจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มีฐานะเป็นเสมือนธรรมนูญการศึกษาและเป็นกฎหมายปฏิรูปการศึกษา วางหลักและแนวทางในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาของไทย (วิจิตร ศรีสอาน. 2543: 16-17) การจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติครั้งนี้มิได้มุ่งที่จะเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาไทยจะนั้นทุกหมวด ทุกมาตราจึงเขียนไว้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา อย่างแท้จริง (รุ่ง แก้วแดง. 2543: 40) โดยมีความมุ่งหมายให้การศึกษาได้พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์

เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมายความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้ อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 : 8-10)

แต่ในทางตรงกันข้ามจะเห็นได้ว่า ในสังคมปัจจุบันนักเรียนในยุคนี้มักไม่ชอบการคิด การวิเคราะห์ การแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ขาดความอดทน ขาดความสนใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวหรือการศึกษาที่ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากสาระการเรียนรู้ทางด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ต้องการคุณสมบัติดังกล่าว เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักความต้องการของตนเองดียิ่งขึ้นมีความสามารถ และศึกษาในระดับสูงได้ตรงกับความต้องการ อีกทั้งสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้ในอนาคต และเหมาะสมกับสภาพสังคมนั้น ๆ ดังจะเห็นได้ว่าในสังคมปัจจุบันนี้ยังมีบุคคลอีกมากมายที่ยังประกอบอาชีพไม่ตรงกับความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาและมีการตกงานเกิดขึ้นในสังคม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้มีสาเหตุมาจากหลายด้าน เช่น การจบการศึกษาที่ไม่ตรงตามสาขา สาขาที่จบการศึกษานั้นไม่เป็นที่ต้องการของตลาดอาชีพ แต่เหตุผลที่นักเรียนต้องเรียนตามสาขาที่ตนเองไม่ชอบและบางสาขาไม่เป็นที่ต้องการของตลาดนั้นอาจมีสาเหตุมาจากการที่นักเรียนไม่รู้ว่าตนเองควรที่จะเลือกเรียนสาขาอะไรที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของตนเองและตลาดอาชีพ ดังนั้นเพื่อเป็นการช่วยนักเรียนในการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการจัดสร้างแบบวัดเพื่อวัดลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถที่จะเข้าใจตนเอง เลือกเรียนและรู้จักคุณลักษณะของตนเอง

วิชาสังคมศึกษาเป็นรายวิชาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะจุดประสงค์ของวิชานี้คือ การอบรมผู้เรียนให้พลเมืองดี รู้จักตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและมีความเหมาะสม (Krug.1960:300) เช่นเดียวกับที่เฟนตัน (Fenton .1967: 1) กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่สำคัญมากวิชาหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม วิชาสังคมจึงมีบทบาทในการสร้างพลเมืองดีให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ เกิดความงอกงามแก่สังคม ช่วยให้มีทักษะในการใช้ภาษา การสังเกต การอภิปราย การอ่าน ความรับผิดชอบและร่วมมือทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักผูกมิตร รู้จักมารยาทของสังคมและเข้าใจถึงการดำเนินชีวิต รู้จักประกอบอาชีพตามความสามารถ ปฏิบัติตามแบบแผนการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความเข้าใจและความรับผิดชอบปฏิบัติตามหน้าที่อันพึงมีต่อสังคมที่ตนอยู่และต่อประเทศชาติในฐานะเป็นพลเมืองดี

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้สามารถเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมที่เป็นอยู่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ ศึกษาการใช้ชีวิตเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว

ท้องถิ่น ประเทศและโลก ศึกษาเพื่อแก้ปัญหา ป้องกันปัญหาและเปลี่ยนแปลงสังคม ให้ผู้เรียนมีทักษะอันเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ทักษะในการรับข้อมูล ทักษะในการคิด ทักษะทางสังคม ทักษะในการแก้ปัญหา มีค่านิยมและเจตคติที่ถูกต้อง เข้าใจตนเองและบทบาทหน้าที่ของตนเอง ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจและการเมือง การปกครองของชาติ รวมทั้งของโลก นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต การงานอาชีพ และพร้อมที่จะเผชิญกับอนาคตที่เปลี่ยนแปลง และการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กล่าวได้ว่าสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญมากวิชาหนึ่งในการพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีความสุข สังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่สามารถสนองตอบต่อความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การจัดการศึกษาที่ดีควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพราะธรรมชาติของเด็กแต่ละคนจะต้องมีบางสิ่งบางอย่างแตกต่างกันเสมอ ถ้าบุคคลได้ทำงานตรงกับความสามารถและพัฒนาประสิทธิภาพให้สูงขึ้นก็จะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในชีวิต และเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศ (สมบุรณ์ ชิตพงษ์และสำเร็จ บุญเรืองรัตน์. 2523 :106) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ที่มีแผนจัดการศึกษาที่สำคัญคือการจัดการศึกษายึดหลักการว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ถือว่า “ผู้เรียนมีความสำคัญสุด” กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (วิสิทธิ์ โรจน์พจรัตน์. 2542: 17)

การปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนได้เต็มตามศักยภาพและมีความสุขทางด้านร่างกาย ปัญญา จิตใจและสังคม โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องมีเครื่องมือวัดสำหรับชี้ความสามารถและความต้องการของเด็ก และจากการที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมในการสัมมนาของโรงเรียนทั่วประเทศ พบว่า ทางโรงเรียนต่างๆ ต้องการเครื่องมือแนะแนวเพื่อใช้ในการคัดกรองเด็กนักเรียนในด้านต่างๆ แต่เครื่องมือวัดดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นแบบทดสอบมาตรฐานวัดสติปัญญา ความถนัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เครื่องมือวัดเหล่านั้นมีข้อจำกัดในการนำไปใช้ต้องปกปิดมิให้เกิด การรั่วไหล และต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานกลางดำเนินการสอบและควบคุม (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545: 2)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ส่วนบุคคลที่บ่งบอกถึงความสนใจทางด้านสังคมศึกษา และจากการสำรวจความคิดเห็นของครูแนะแนวทั่วประเทศที่เข้าร่วมสัมมนาของสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2547 ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่าปัญหาที่พบในการจัดการแนะแนวการศึกษาสำหรับนักเรียน คือการขาดเครื่องมือที่ให้อุไรในโรงเรียนทั่วไปสามารถนำไปใช้กับนักเรียนได้ด้วยตัวเอง และสามารถแปลและอ่านผลการใช้เครื่องมือได้ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง รู้จัก

ใช้ประสบการณ์ ทักษะในการศึกษาลักษณะที่พึงประสงค์ความสามารถ ความถนัด ความสนใจและบุคลิกภาพ สามารถนำข้อมูลของตนเองที่มีอยู่มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนชีวิต วางแผนการเรียนและอาชีพ ตัดสินใจเลือกอาชีพสำหรับตนเองต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อสร้างแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อใช้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคลที่บ่งบอกถึงความสนใจทางด้านสังคมศึกษา นอกจากนั้นยังเป็นประโยชน์ต่อครูประจำชั้นครูแนะแนว และผู้บริหารการศึกษาในการพัฒนาส่งเสริมนักเรียนอย่างเหมาะสมต่อเด็กนักเรียนต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 1,000 คน ของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์เฉพาะ

ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคล ที่มีแนวโน้มบ่งบอกว่าบุคคลนั้นจะประสบความสำเร็จในด้านสังคมศึกษา แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดศักยภาพ ลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวบุคคล ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1. ด้านการรู้-คิด (Cognitive Domain) หมายถึง ลักษณะความสามารถในด้านการคิด แบ่งได้ 2 ลักษณะ

1.1 ด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจในลักษณะของสิ่งเร้าและสามารถแยกแยะประเภทของสิ่งเร้าได้ นักเรียนที่มีลักษณะ ดังนี้

1.1.1 บอกถึงความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรมได้ เช่น ประชาธิปไตย การประนีประนอม คุณธรรม วัฒนธรรม เป็นต้น

1.1.2 บอกถึงความคิดรวบยอดที่เป็นค่านิยมได้ เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความจงรักภักดี เสรีภาพ ความเมตตา เป็นต้น

1.2 ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา โดยใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเองในการพิจารณาหลักฐานและข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปได้อย่างสมเหตุสมผล ตามแนวคิดของ เดรสเชล และเมย์ฮิว ซึ่งประกอบด้วยลักษณะการคิด 5 ด้าน ดังนี้

1.2.1 ความสามารถในการนิยามปัญหา หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อความ หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา แล้วสามารถบอกลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ภายในขอบเขตของข้อเท็จจริงที่กำหนดให้

1.2.2 ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การพิจารณาความพอเพียงของข้อมูล การจัดระบบข้อมูล การจำแนกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น และการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

1.2.3 ความสามารถในการตระหนักในข้อดกลบเบี่ยงตัน หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาแยกแยะข้อความหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วบอกได้ว่าข้อความใดเป็นข้อดกลบเบี่ยงตัน และข้อความใดไม่ใช่ข้อดกลบเบี่ยงตัน

1.2.4 ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน หมายถึง ความสามารถในการกำหนดหรือเลือกสมมติฐานจากข้อความหรือสถานการณ์ให้ตรงกับปัญหาในข้อความหรือสถานการณ์นั้นๆ

1.2.5 ความสามารถในการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล หมายถึง ความสามารถในการคิดพิจารณาข้อความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่เป็นสาเหตุและความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุทั้งหมดเพื่อลงสรุปได้อย่างสมเหตุสมผล

2. ด้านความสนใจทางสังคมศึกษา (Social Interest) หมายถึง ความสนใจเฉพาะเรื่องของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นความรู้สึกหรือเจตคติที่แต่ละบุคคลมี เป็นความสนใจที่ทำให้เอาใจใส่จดจ่อต่อสิ่งที่ตนเองสนใจ และเมื่อเกิดความรู้สึกต่อสิ่งนั้นแล้ว จึงทำให้เกิดความ

มุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งนั้น เช่น ต้องการอยากรู้ อยากเห็นให้มากขึ้น ต้องการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จในเรื่องดังกล่าว

3. **ด้านบุคลิกภาพทางสังคมศึกษา (Social Personality)** หมายถึงลักษณะเด่นพิเศษของบุคคลที่แสดงออกมาเพื่อเกื้อหนุนให้บุคคลสามารถสำเร็จในเป้าหมายของตนเอง ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะหลายด้าน เช่น ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลทั้งทางกายและจิตใจที่ก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันจะเป็นเครื่องมือนำพาไปสู่การเสริมสร้างความร่วมมืออันดี ต่อหมู่คณะซึ่งจะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดี และมีความสุข นอกจากนั้น การมีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความเป็นผู้นำนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะคุณลักษณะส่วนบุคคลในข้อนี้ สามารถช่วยให้กระทำการใดได้ด้วยความแน่วแน่ เพราะจะทำให้เป็นผู้ที่เติบโตและมีวุฒิภาวะที่พร้อม มองโลกในแง่ดี มีความรู้ มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและส่วนรวม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสร้างแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและหลักการเพื่อใช้เป็นพื้นฐานและแนวคิดในการศึกษาวิจัยจากหนังสือ เอกสาร และแหล่งข้อมูลต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งนำมาเรียบเรียงและนำเสนอไว้ตามลำดับ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544
 - 1.2 การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - 1.3 คุณภาพของผู้เรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เมื่อจบช่วงชั้นที่ 3
 - 1.4 พัฒนาการด้านต่างๆ
 - 1.5 การวัดการประเมินผล
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสังคมศึกษา
 - 2.1 ความหมายของสังคมศึกษา
 - 2.2 เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา
 - 2.3 พัฒนาการของวิชาสังคมศึกษา
 - 2.4 คุณค่าของวิชาสังคมศึกษา
 - 2.5 บทบาทของวิชาสังคมศึกษา
 - 2.6 ทักษะในวิชาสังคมศึกษา
 - 2.7 มิติใหม่ของการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบัน
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
 - 3.1 ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
 - 3.2 องค์ประกอบของลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้มีความสามารถด้านสังคมศึกษา
 - 3.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ
 - 3.3.1 ความหมายของบุคลิกภาพ
 - 3.3.2 ความสำคัญของบุคลิกภาพ
 - 3.3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ
 - 3.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ
 - 3.4.1 ความหมายของความสนใจ
 - 3.4.2 ลักษณะของความสนใจ
 - 3.4.3 สาเหตุที่ทำให้เกิดความสนใจ
 - 3.4.4 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ความสำคัญ

กลุ่มสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียน ทั้งนี้เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้นี้ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิดความจริงใจองงามในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญๆในสาขาวิชาต่างๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้นโดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการหรือสหวิทยาการ

2. ด้านทักษะและกระบวนการ

ในการเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้น ผู้เรียนควรจะได้รับพัฒนากระบวนการต่างๆ จนเกิดทักษะและกระบวนการดังนี้

2.1 ทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์หลักการ และการนำไปใช้ตลอดจนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.2 ทักษะการแก้ปัญหา ตามกระบวนการทางสังคมศาสตร์ กระบวนการสืบสวน เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมติฐานอย่างเป็นระบบ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบ สมมติฐานและสรุปเป็นหลักการ

2.3 ทักษะการรับรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสาร โดยการพูด การเขียน และการนำเสนอ ความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผนที่ ตารางเวลา และการจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้

2.4 ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำ และผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้ง และแก้ปัญหาของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านเจตคติและค่านิยม

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่นรู้จักตนเอง รู้จักพึ่งตนเอง เชื่อสัจยสุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองของศาสนา และการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ด้านการจัดการและการปฏิบัติ

กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้

เมื่อมองในภาพรวมๆ แล้วจะพบว่าความสำคัญของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม มีทักษะกระบวนการต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิต และมีส่วนร่วมในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในฐานะพลเมืองดีแล้ว ยังช่วยให้นำความรู้ทางจริยธรรม หลักธรรมทางศาสนา มาพัฒนาตนเอง และสังคมได้ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

วิสัยทัศน์

1. กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นศาสตร์บูรณาการที่มุ่งให้เยาวชนเป็นผู้มีการศึกษา พร้อมทั้งจะเป็นผู้นำเป็นผู้มีส่วนร่วม และเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดย

1.1 นำความรู้จากอดีตมาสร้างความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศเพื่อการตัดสินใจในการเป็นพลเมืองดี

1.2 นำความรู้เกี่ยวกับโลกของเรามาสร้างความเข้าใจในกระบวนการก่อเกิดสภาพแวดล้อมของมนุษย์เพื่อการตัดสินใจในการดำรงชีวิตในสังคม

1.3 นำความรู้เรื่องการเมืองการปกครองมาตัดสินใจเกี่ยวกับการปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติของตน

1.4 นำความรู้เรื่องการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ มาตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการอยู่ในสังคมความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของจริยธรรม ศาสนา มาตัดสินใจในการประพฤติปฏิบัติตน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

1.5 นำวิธีการทางสังคมศาสตร์มาค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นสำคัญในสังคม และกำหนดแนวทางประพฤติปฏิบัติที่สร้างสรรค์ต่อส่วนรวม

เยาวชนจำเป็นต้องศึกษาสาระการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้เข้าใจสังคมโลกที่ซับซ้อน สามารถปกครองดูแลตนเอง รับผิดชอบ เอาใจใส่ต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมของโลกได้

ดังนั้นตลอดระยะเวลาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้ใช้ความรู้อย่างมีความหมาย เพื่อการตัดสินใจ การสำรวจ ตรวจสอบ การสืบค้น การสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ และนำทางตนเองและผู้อื่นเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนรู้สู่โลกแห่งความเป็นจริงในชีวิตได้

2. กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้บูรณาการสรรพความรู้ กระบวนการ และปัจจัยต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ตามเป้าหมายของท้องถิ่นและประเทศชาติ การเรียนการสอนต้องใช้ข้อมูล ความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่นประเทศชาติ และระดับโลกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

3. ผู้เรียนได้อภิปรายประเด็นปัญหาพร้อมสมัย ร่วมกับเพื่อนและผู้ใหญ่ สามารถแสดงจุดยืนในค่านิยม จริยธรรมของตนเองอย่างเปิดเผย และจริงใจ ขณะเดียวกันก็รับฟังเหตุผลของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนอย่างตั้งใจ

4. การเรียนการสอนเป็นบรรยากาศของการส่งเสริมการคิดขั้นสูงในประเด็นหัวข้อที่ลึกซึ้ง ทำทนายผู้สอนปฏิบัติต่อผู้เรียน ที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความหมายให้ผู้เรียนได้รับการประเมินที่เน้นการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ทุกรายวิชา

5. กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีการจัดเตรียมโครงงานที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมที่ให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต

พื้นฐานแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นศาสตร์แห่งบูรณาการ หลักสูตรและการเรียนการสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีลักษณะของการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในหลักสูตรเข้าด้วยกัน เช่นวิธีการและแนวคิดของนักวิทยาศาสตร์ กระบวนการ

ของนักคณิตศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ของศิลปิน นักดนตรี ประสบการณ์ของนักศิลปะ และทักษะการสื่อสารถ่ายทอดภาษาออกมา

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสามารถบูรณาการกับกลุ่มอื่น ๆ ได้ดังนี้

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเชื่อมโยงได้ดีกับการเรียนกลุ่มภาษา ผู้ที่เรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เป็นอย่างดี ใช้ภาษาในการให้เหตุผลและแก้ปัญหา ปกป้องรักษาวรรณกรรมให้คงไว้ การพัฒนาทักษะทางภาษาในการเรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ การอ่าน เขียน พูด ฟัง เรื่องราว และพิจารณาวรรณกรรมต่างๆ จะเปิดโลกทัศน์ให้ผู้เรียนได้เข้าใจโลกด้วยการศึกษา วรรณกรรมเหล่านี้ในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม วรรณกรรมจากสิ่งพิมพ์ที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนมีมากมายที่จะพัฒนาทักษะทางภาษาได้ มิใช่แต่เฉพาะจากหนังสือเรียน ทั้งนี้เพื่อขยายประสบการณ์ทางสังคมที่เป็นจริงของผู้เรียนพัฒนาภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเชื่อมโยงได้ดีกับกลุ่มศิลปะ ศิลปะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจมุมมองต่างๆ เกี่ยวกับโลกงานศิลปะสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของสังคม การเมือง เศรษฐกิจในยุคสมัยต่างๆ ได้ ศิลปะสะท้อนความคิด จิตวิญญาณ ความหวังของมนุษยชาติ เป็นเสมือนบันทึกหลักฐานว่ามนุษย์เรามีชีวิต มีความคิดคำนึงอย่างไร ด้วยการนำเสนอมุมมองที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้สร้างงานศิลปะนั้น ศิลปะจึงช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โลกกว้างที่เขาอาศัยอยู่ การศึกษาสังคมจากงานศิลปะยังทำให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วย

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเชื่อมโยงได้ดีกับการเรียนกลุ่มวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนได้สำรวจองค์ประกอบทางการเมือง เศรษฐกิจ ลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกันและที่ปรากฏอยู่ในสังคมที่เขาอยู่ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับการศึกษาโลก ทั้งทางกายภาพและทางสังคม การตรวจสอบผลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิตในสังคม การนำแนวคิดทางวิทยาศาสตร์มาใช้และผลที่เกิดขึ้น ทั้งสองวิชานี้สามารถเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและมองเห็นการปฏิบัติเพื่อกิจกรรมทางสังคมได้

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเชื่อมโยงได้ดีกับการเรียนกลุ่มพลศึกษาและสุขศึกษา พลศึกษา และสุขศึกษา ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาเจตคติ ค่านิยม จริยธรรมและวิถีการต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจในเรื่องราวต่างๆ ได้ ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะและการปฏิบัติตนทางพลศึกษาและสุขศึกษามาดำรงชีวิตเพื่อพัฒนาร่างกาย อารมณ์ และจิตใจให้มีคุณค่า จึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่างคุณค่าทางร่างกายและสติปัญญา

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเชื่อมโยงได้กับการเรียนรู้กลุ่มการทำงานพื้นฐาน อาชีพ และเทคโนโลยี การเรียนการทำงานอาชีพและเทคโนโลยีมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในงานที่เป็นพื้นฐานของวิชาชีพ มีทักษะในการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพมีจริยธรรม คุณธรรมในการทำงาน และสามารถนำความรู้ ทักษะและกระบวนการเทคโนโลยีไปใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่เน้นการดำเนินชีวิตในสังคมบนพื้นฐานของสัมมาอาชีพที่ก่อปรด้วยคุณธรรม จริยธรรม และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น เน้นการพัฒนาการเป็นพลเมืองที่ดีที่ต้องประกอบอาชีพสุจริต และเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวมด้วย

ดังนั้นการเรียนการสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจึงมิใช่การเรียนแต่เนื้อหาความรู้ แต่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นนักแก้ปัญหา นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจความเป็นไปได้ในสังคมและในโลก พิจารณาวามนุษย์ พูด เขียน ประเมิน คิดคำนวณ วิเคราะห์ แก้ปัญหา สร้างจินตนาการและพากเพียรพยายามในเรื่องต่างๆ กันอย่างไร สังคมศึกษาเชื่อมโยงกิจกรรมที่มนุษย์ทำทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคตเข้าด้วยกัน

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจึงเน้นการเรียนการสอนที่บูรณาการ ความรู้จากสาระการเรียนรู้ต่างๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกันในประเด็นปัญหาหรือเรื่องที่จะศึกษาการจัดหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงมักเป็นประเด็นปัญหาที่เป็นบูรณาการ ลักษณะหน่วยการเรียนรู้แบบนี้จะนำมาจากแนวความคิดรวบยอดปัญหาหรือโครงการ ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ที่เขาต้องแสวงหาและรวบรวมมา ประเด็นปัญหาหรือโครงการเหล่านั้นอาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาระต่างๆ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มภาษาไทย กลุ่มคณิตศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มศิลปะ กลุ่มพลศึกษา และกลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะนี้ เช่น เรื่องการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ความรับผิดชอบการพึ่งพา ความขัดแย้ง ความสมดุล และความขาดแคลน เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การนำหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะมีลักษณะสะท้อนให้เห็นภาพรวมของแนวคิดต่างๆ ได้กว้างขวางและลึกซึ้ง มองเห็นวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ได้ความรู้ในหน่วยเรียนนั้นได้หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นด้วยการเรียนเป็นกลุ่ม เป็นรายบุคคล การศึกษาวิจัย การลงมือปฏิบัติ การสำรวจภาคสนาม การทดลองในห้องปฏิบัติการ และการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เป็นต้น หน่วยการเรียนรู้ลักษณะนี้จึงต้องใช้เวลาในการศึกษานานพอสมควร สิ่งที่เรียนจึงมีความหมายต่อตัวผู้เรียน

จุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา

จุดประสงค์วิชาสังคมศึกษา

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความมุ่งหมายในการสร้างพลเมืองของชาติให้มีคุณภาพ สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคมได้อย่างปกติ ดังที่ โมเนียร์ (Monier. 1960, p.163) กล่าวว่า "วิชาสังคมศึกษาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อผลิตคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่ตลอดเวลา" และเฟนต์ัน (Fenton. 1966, p. 20) กล่าวว่า "วิชาสังคมศึกษามีความมุ่งหมายในการที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และความรู้สึก หรือค่านิยมที่พึงามให้แก่คนในสังคม"

นอกจากนี้ เบนท์ และคอร์นอนเบอร์ก (Bent and Kornonburg. 1969, p.29) ได้สรุปจุดประสงค์วิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้พลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
2. เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานในการเลือกตัดสินใจ
3. เพื่อส่งเสริมให้เข้าใจในโลกมากยิ่งขึ้น
4. เพื่อส่งเสริมให้ร่วมกิจกรรมสังคม
5. เพื่อพัฒนาคุณค่าในสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของพลเมือง
6. เพื่อให้คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง
7. เพื่อให้เกิดความรู้สึกและเห็นคุณค่าของความสงบสุข
8. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ และเข้าใจในเชื้อชาติ ศาสนาของแต่ละบุคคล
9. เพื่อเพิ่มพูนความรู้และเห็นคุณค่าของสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตที่สืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน
10. เพื่อให้มีความรักชาติอย่างฉลาด
11. เพื่อให้รู้จักการพิจารณาและวิเคราะห์การโฆษณาชวนเชื่อด้วยเหตุผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 61) ได้กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อการดำรงชีวิต โครงสร้าง และรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคม กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ และการปกครอง และศาสนากับการดำรงชีวิต

2. เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้วิเคราะห์ปัญหาสังคม สามารถแก้ปัญหาและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน โดยใช้เหตุผล กระบวนการกลุ่มและวิธีการที่หลากหลาย

3. เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรมและคุณธรรม มีค่านิยมที่พึง

ประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มุ่งมั่นในการทำประโยชน์ให้กับสังคม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ

1.2 การจัดการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องจัดให้เหมาะสมกับวัย และวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน ผู้เรียนต้องได้เรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนกว้างและส่วนลึก และจัดในทุกภาคและชั้นปี

หลักการเรียนการสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพได้แก่

1. จัดการเรียนการสอนที่มีความหมาย โดยเน้นแนวคิดที่สำคัญๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิด ความรู้ ที่คงทน ยั่งยืน มากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็นเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงที่มากมายกระจัดกระจายแต่ไม่เป็นแก่นสาร ด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียนและด้วยการประเมินผลที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียน เพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาได้เรียนรู้และสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ การบูรณาการตั้งแต่หลักสูตรหัวข้อที่จะเรียน โดยเชื่อมโยงเหตุการณ์ พัฒนาการต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ ทักษะค่านิยม และจริยะลงสู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ และสัมพันธ์กับวิชาต่างๆ

3. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรมจัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ที่สะท้อน ค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต ช่วยให้ผู้เรียนให้ได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคม

4. จัดการเรียนการสอนที่ท้าทาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ทั้งในส่วนตนและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียน ใช้วิธีการสืบเสาะ จัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง ใส่ใจและเคารพในความคิดของผู้เรียน

5. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด ตัดสินใจสร้างสรรค์ ความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งทางด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นการจัดกิจกรรมที่มีเป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ความสามารถไปใช้ในชีวิตจริง

ครูผู้สอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต้องมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคน เรียนรู้ได้ แม้ว่าอาจจะไม่ใช่เด็กทุกคนที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนในระดับที่เท่ากัน

การจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้น ครูผู้สอนจะใช้วิธีการสอนที่หลากหลายผสมผสานกันเหมือนกับการสอนอื่นๆ เพราะเหตุว่าไม่มีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว การสอนที่ดีคือการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนและนักการศึกษาในปัจจุบันรู้ว่า การพัฒนารูปแบบการสอนแบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับครูผู้สอนซึ่งมีบุคลิกภาพต่างกัน ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน และบริบทที่แตกต่างกันเป็นสิ่งที่ทำได้ ครูผู้สอนบางคนและนักเรียนบางกลุ่มอาจชอบใช้วิธีสอนเป็นรายบุคคล ครูบางคนและนักเรียนบางกลุ่มอาจชอบใช้วิธีสอนด้วยการอภิปราย การทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนบางคนและบางกลุ่มอาจชอบใช้ทั้งสองวิธี อย่างไรก็ตาม ตัวครูผู้สอนเองก็ต้องยืดหยุ่น ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนบ้าง พร้อมทั้งมีการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดีด้วย

การสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจะสามารถบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ด้วยการสอนแบบบูรณาการและการสอนแบบแยกรายวิชาด้วยเหตุผลที่ว่า การสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมด้วยวิธีบูรณาการนั้นมีเหตุผลที่สนับสนุน 3 ประการ คือ ความเหมาะสมทางด้านจิตวิทยา และความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของวิชาความรู้สมัยใหม่ กล่าวคือ

1. เหตุผลในด้านความเหมาะสมทางด้านปรัชญา เนื่องจากการจัดการศึกษาภาคบังคับนั้น เรื่องที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จะต้องมีประโยชน์ ทั้งต่อตัวผู้เรียน โดยส่วนรวม และผู้เรียนเองก็ต้องการความเข้าใจว่า สิ่งที่เขาถูกบังคับให้เรียนนั้นจะต้องเกิดประโยชน์แก่ตัวเขาไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้นการสอนแบบบูรณาการจึงมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งมีการพัฒนาตนเองและสังคม

2. เหตุผลในด้านความเหมาะสมทางด้านจิตวิทยา การสอนแบบบูรณาการ เป็นการสอนที่พยายามจะตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากเด็กมักจะมองโลกเป็นหน่วยเดียว แต่มักจะตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับทุกเรื่องทุกวิชา ดังนั้นบทบาทของครูที่ควรจะทำคือครูผู้สอนจะต้องจัดประสบการณ์และช่วยชี้แนะช่วยเหลือวิธีการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่มาจากความรู้หลายๆ ด้านวิชา รวมทั้งขั้นตอนในกระบวนการศึกษาค้นคว้าให้แก่ผู้เรียนด้วย

3. เหตุผลในด้านความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของวิชาความรู้สมัยใหม่ ปัจจุบันวิชาต่างๆ จะมีความเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกันทำให้เกิดวิชาใหม่ๆ ขึ้นหลายวิชา เช่น ภูมิศาสตร์การเกษตร ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ฯลฯ และโดยเฉพาะคำว่า "สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม" ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นวิชาที่ประกอบด้วยวิชาต่างๆ ที่แยกเป็นอิสระต่อกัน แต่ในแต่ละวิชานั้นก็ยังมีเนื้อหาจากหลายสาขาวิชาอยู่ ทั้งในส่วนของสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และมนุษยศาสตร์

1.3 คุณภาพของผู้เรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเมื่อจบช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระพื้นฐานที่ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย ศาสตร์สาขาต่างๆ หลายแขนงมีลักษณะเป็นพหุวิทยาการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ กระบวนการ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ รวมทั้งได้แสดงบทบาทและความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสภาพแวดล้อม

จากองค์ประกอบดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีจุดเน้นในการสร้างคุณภาพของผู้เรียนดังนี้

1. ยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาดตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม
2. ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามไว้เป็นมรดกของชาติ เพื่อสันติสุขของสังคมไทย และสังคมโลก
3. มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพและสามารถนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาควิไมใจในความเป็นทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ และนำไปสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้
5. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นผู้สร้างวัฒนธรรม มีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดระยะเวลาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น กลุ่มสังคมศึกษา และวัฒนธรรม ได้มีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและมีจุดเน้น เมื่อผู้เรียนเรียนจบชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ดังนี้

มาตรฐานช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)

เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในโลก พัฒนาแนวคิดและขยายประสบการณ์เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้าน ภูมิศาสตร์เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาเกี่ยวกับประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่างๆในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ได้เรียนรู้และพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณได้รับการพัฒนาแนวคิดและขยายประสบการณ์เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่างๆในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ การเมือง การปกครอง ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์

ได้รับการพัฒนาแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

สาระ

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประกอบด้วย

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

สาระที่ 1: ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1: 1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาดนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุข

สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 : ปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และ วัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันใน สังคมไทย และสังคมโลก อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และ ดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์

สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้ง เข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ของระบอบ เศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และสามารถใช่วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความ เป็นเหตุ เป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนัก ถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความ ภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของ สรรพสิ่งที่ปรากฏในระวางที่ซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การใช้ และจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและมีจิตสำนึก อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่ง แวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นความคาดหวังในตัวผู้เรียนว่าผู้เรียนควรเรียนรู้ และสามารถทำอะไรได้ตามมาตรฐาน เมื่อเขาเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 , ประถมศึกษาปีที่ 4-6 , มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 การที่ไม่ระบุมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นปีก็เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น สถานศึกษามีอิสระที่จะกำหนดและลำดับสิ่งที่จะเรียน จัดประสบการณ์การเรียนรู้จากชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และ 4-6 และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และ 4-6 ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและผู้เรียนได้เอง

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ นอกเหนือจากใช้เป็นกรอบทิศทางในการจัดประสบการณ์ หรือ สิ่งที่จะให้ผู้เรียนเรียนแล้ว ยังคาดหวังว่าในกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ครั้งหนึ่งๆ สามารถสนองตอบมาตรฐานการเรียนรู้ต่างๆ ได้หลายข้อ การแยกเขียนมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละมาตรฐาน ของแต่ละสาระหลักออกเป็นข้อๆ นั้น มิได้หมายความว่าผู้เรียนต้องมีภาพความสำเร็จในการบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นข้อนั้นๆ ต่อการเรียนเพียงครั้งเดียว ทั้งมาตรฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นความคาดหวังที่ครอบคลุมสาระความรู้ ความสามารถ ค่านิยม จริยธรรม และคุณธรรม โดยเขียนไว้บนพื้นฐานของการเรียนรู้ของผู้ มาตรฐานการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในแต่ละช่วงชั้น มิได้หมายความว่าให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ้นสุดเฉพาะในช่วงชั้นเท่านั้น มาตรฐานการเรียนรู้เหล่านี้ถ้าจำเป็นยังสามารถเรียนรู้ซ้ำได้อีกในช่วงชั้นปีต่อไปด้วยต่อไปด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นบางอย่างต้องส่งสมไปในช่วงที่สูงขึ้นด้วย สิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนที่ปรากฏอยู่ในมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นอยู่บนพื้นฐานที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาตามวัย ระดับพัฒนาการ และตามชั้นปีของเขาด้วย

ทั้งมาตรฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น จากสาระต่างๆ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและกันที่จะต้องนำมาผสมผสานกันในการเรียนการสอน ครั้งหนึ่งๆ ตลอดปี ในมาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นแต่ละข้อ มิได้เป็นการรวบรวมรายการความรู้ ทักษะ ค่านิยม และจริยธรรม ที่ครูจะหยิบยกมาสอนเพียงครั้งเดียวประเมินครั้งเดียวและจะบันทึกไว้ว่าผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานนั้นแล้ว แต่เป็นสิ่งที่ครูจะต้องนำมาใช้สอนซ้ำๆ บ่อยๆ ในหน่วยการเรียนต่างๆ ตลอดทั้งปี การจำแนกมาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อๆ ก็มีได้หมายถึงการเรียนลำดับก่อนหลัง หรือลำดับความสำคัญแต่อย่างใด มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นเสมือนตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้นนั้น ซึ่งอาจประเมิน หรือไม่ประเมินด้วยแบบทดสอบข้อเขียนและแบบประเมินแบบอื่นๆ ก็ได้

การจะนำสาระหลัก มาตรฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาจัดไว้ในหลักสูตรอย่างไร แล้วจะนำไปสู่การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้อะไร ใช้เวลาเรียนเท่าไร จะสอนในชั้นปีใด และประเมินผลอย่างไร ให้เป็นไปตามมาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่เรียน ถือเป็นความรับผิดชอบและการตัดสินใจของสถานศึกษาเอง อย่างไรก็ตามการนำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นมาจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้

แต่ละปีหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Learning Outcome) และกำหนดสาระการเรียนรู้ (Topic of Content) จะทำให้สถานศึกษาเห็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรตามมาตรฐานกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน

1.4 พัฒนาการด้านต่างๆของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

วัยรุ่นจะเริ่มตั้งแต่ในช่วงอายุตั้งแต่เด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จนอายุที่เด็กสามารถมีงานทำ ควบคุมเศรษฐกิจของตัวเอง ซึ่งในแต่ละสังคมจะสิ้นสุดระยะอายุที่ไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปวัยรุ่นจะสิ้นสุดระยะอายุประมาณ 20 ปี วัยรุ่นเป็นวัยที่เด็กมีการพัฒนาการที่รวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การเปลี่ยนแปลงกลุ่มของสังคม ซึ่งมีการกล่าวถึงพัฒนาการด้านต่างๆไว้ดังนี้

1. พัฒนาการทางร่างกาย (Physical Development)

เด็กระดับมัธยมซึ่งจะอยู่ในช่วงวัยรุ่นจะมีการพัฒนาทางร่างกายอย่างรวดเร็ว รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลงทางเพศอย่างเห็นได้ชัด การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้นในวัยรุ่นนำมาซึ่งความวิตกกังวล โดยเฉพาะในช่วงที่เด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายใหม่ๆ เด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่จึงพุ่งความสนใจไปที่ตัวเอง และพิจารณารูปร่างของตนที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี สังคมยอมรับ เด็กก็จะสบายใจ แต่ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่เป็นที่พอใจของวัย เด็กก็จะเกิดความวิตกกังวล และแสดงพฤติกรรมแปลกๆ และอาจเป็นปัญหาต่อไป

2. พัฒนาการทางบุคลิกภาพและสังคม (Personality & Social Development)

เด็กวัยรุ่นเป็นอีกวัยหนึ่งที่มีการเกาะกลุ่มในหมู่เพื่อนมาก แต่กลุ่มของเด็กวัยรุ่นจะมีลักษณะแตกต่างจากเด็กวัยอื่นนั่นคือ กลุ่มของเด็กวัยนี้จะประกอบด้วยเด็กทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งแต่ละกลุ่มมีกิจกรรมร่วมกันทางสังคม และต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมผู้ใหญ่ เพื่อนๆจะมีอิทธิพลต่อเด็กวัยนี้มากทั้งในด้านทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมโดยทั่วไป

อีริกสัน (Erikson, 1968 : 18 -171) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยของการพยายามหาเอกลักษณ์ของตนเอง โดยพยายามค้นหาความสามารถ ความต้องการ ที่แท้จริงของตนเองในอนาคต การค้นหาเอกลักษณ์ของเด็กวัยรุ่นจะเป็นไปด้วยดีแค่ไหนขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ที่เด็กได้รับมาตลอดระยะพัฒนาการ และโอกาสที่เด็กจะเป็นอิสระในการค้นหาสภาพแวดล้อมการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และกับกลุ่มเพื่อนจะช่วยให้เด็กรู้จักตนเองมากขึ้น

เด็กวัยนี้พยายามที่จะค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน ทำให้เด็กวัยรุ่นมีลักษณะนิสัยของความชอบอิสระ ชอบทดลอง ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมของการชอบแสวงหาประสบการณ์

เด็กวัยนี้เป็นช่วงวัยต่อระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ นั่นคือการก้าวจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะรูปร่าง สังคมและความคิด ทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่ของตนเอง บางครั้งเด็กวัยรุ่นอยากเป็นเด็ก ไม่ต้องรับผิดชอบอะไร แต่ในบางครั้งอยากเป็นผู้ใหญ่ที่มีสิทธิต่างๆ ในสังคม ความสับสนนี้เองเด็กจะหากลุ่มของเด็กที่มี

ความรู้สึกเหมือนกัน จับกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นโดยสร้างลักษณะเฉพาะตัวของกลุ่มขึ้นมา เช่น ลักษณะท่าทาง การแต่งกาย หรือภาษาที่ใช้ ตลอดจนสร้างวัฒนธรรมค่านิยมของกลุ่ม กลุ่มของเด็กวัยรุ่นจะมีการสนับสนุนภาวะจิตใจสมาชิกของกลุ่มให้โอกาสสมาชิกร่วมรับผิดชอบ ต่อกิจกรรมที่กลุ่มทำอยู่

3. พัฒนาการด้านสติปัญญา (Intellectual Development)

วัยนี้เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เมื่อสิ้นสุดระยะวัยรุ่น ก็จะมีระดับความสามารถทางสติปัญญาเหมือนผู้ใหญ่ แต่ยังแตกต่างจากผู้ใหญ่ในด้าน ความสุขุมและประสบการณ์ เพียเจต์ เรียกระยะพัฒนาการทางปัญญาของเด็กวัยนี้ว่า ระยะ แก่ปัญหาด้วยเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม (Formal operation) ซึ่งระยะนี้เด็กวัยรุ่นสามารถคิด รวมเหตุผลในหลายๆด้าน เพื่อดึงสมมติฐานในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กวัยรุ่น จะมีความจำดีขึ้น วิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆได้ดี ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของวัยรุ่น พอสรุปได้ดังนี้ คือ

3.1 สามารถมีความคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบ ความสามารถในการแก้ปัญหา อย่างมีระบบจะเกิดขึ้นในวัยรุ่น จากการศึกษาของเพียเจต์ และอินเฮลเดอร์ (Piaget & Inhelder, 1969) โดยให้เด็กทดลองผสมของเหลวในหลอดทดลอง 5 หลอด เพื่อให้ได้สารสี เหลือง พบว่า เด็กวัยรุ่นจะรู้จักจัดระบบในการทดลอง ซึ่งการจัดระบบในการแก้ปัญหานี้ทำให้ เด็กวัยรุ่นสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้

3.2 ความสามารถในการจำ เด็กวัยรุ่นจะมีความจำที่มีประสิทธิภาพมาก ทั้งนี้ เพราะเมื่อเด็กอยู่ในวัยรุ่น เด็กจะสามารถคิดถึงเทคนิคต่างๆ เพื่อช่วยในการจำ เช่น เทคนิค ของการเชื่อมโยงสิ่งที่ต้องจำกับความหมายของคำ เทคนิคการพูดทวนซ้ำ ตลอดจนเทคนิค ของการจัดระบบความจำ เพราะฉะนั้นเด็กวัยรุ่นจึงสามารถมีความจำได้มากกว่าวัยเด็ก

ความจำได้ในระยะวัยรุ่นนำมาซึ่งความสามารถใหม่ๆ ที่จะเอื้ออำนวยให้เด็กเรียนรู้ สิ่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ความสามารถในการจดคำบรรยายจากครู การจับ ประเด็นของบทเรียน ฯลฯ

3.3 ความสามารถในการคิดเชิงนามธรรม ในวัยรุ่นเด็กสามารถจะคิดถึงสิ่งที่ไม่เห็น ได้ ความสามารถนี้นำมาซึ่งความสามารถในการคิดหาสมมติฐาน และตั้งสมมติฐานที่เป็นไป ได้ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ยกย่อนจากคำพูด ความมีเหตุ ผล สามารถหาข้อสรุปจากข้อมูลที่มีอยู่ เพื่อช่วยในการหาเหตุผลมาอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นเด็กวัยรุ่นจะมีความสามารถใหม่ๆ เพื่อช่วยให้เรียนรู้สภาพแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

เด็กวัยรุ่นมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่ก้าวหน้าขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งความสามารถ ทางสติปัญญานำมาซึ่งความสามารถในการเรียนรู้ ความมีเหตุผล การแก้ปัญหา ซึ่งจำเป็น ต่อการดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ต่อไป

1.5 การวัดและการประเมินผล

มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากจะใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามมาตรฐานแล้ว ยังใช้เป็นกรอบในการวัดและการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการ มีความสามารถ และมีความสำเร็จทางการเรียนในระดับใด เพื่อนำผลมาใช้ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในระดับชั้น ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับชาติ รวมทั้งรับการประเมินจากภายนอกด้วย

เนื่องจากการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ แสวงหาความรู้ มีการทำโครง / โครงงาน เป็นผู้ผลิตผลงาน รวมทั้งมีการทำงานทำงานกลุ่ม และการจัดทำแฟ้มสะสมงาน (portfolio) ด้วย ดังนั้นการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ดังกล่าวจะเน้นการประเมินผลจากสภาพจริง (authentic assessment) อันเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการค้นหาความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน รวมทั้งสามารถประเมินผลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอันเป็นแนวทางที่พัฒนาผู้เรียน ได้เต็มศักยภาพ เพื่อบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด การวัดและประเมินผลจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายที่สอดคล้องเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ ผสมผสานไปกับการจัดการเรียนของผู้เรียน โดยการประเมินจะครอบคลุมความรู้ ทักษะ ความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงงานหรือแฟ้มสะสมงานสะท้อนการสั่งสมการเรียนรู้ของผู้เรียนมาอย่างต่อเนื่อง การวัดการประเมินผลจะต้องกระทำในหลายบริบท อันได้แก่ ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน รวมทั้งผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการประเมินและแสดงความคิดเห็น

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสังคมศึกษา

2.1 ความหมายของสังคมศึกษา

สังคมศึกษาเป็นรายวิชาหนึ่งที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียน จึงควรมีความรู้ความเข้าใจในความหมายของสังคมศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาทางสังคมศึกษาหลายท่านพยายามที่จะอธิบายถึงความหมายและลักษณะของวิชาสังคมศึกษาไว้ แต่อาจแตกต่างกันในรายละเอียดและประเด็นที่จะเน้นหรือให้ความสำคัญเป็นพิเศษตามปรัชญาการศึกษาที่ยึดถือดังนี้

จรรยา คุณมี (2530:27-30) กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษาเน้นถึงความสัมพันธ์ในลักษณะต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
2. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสถาบันทางสังคม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
4. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับปัจจัยแห่งการดำรงชีวิต

คำจำกัดความเกี่ยวกับสังคมศึกษา สามารถสรุปความหมายของวิชาสังคมศึกษาดัง
สาระต่อไปนี้

1. สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมศาสตร์ สังคมศึกษาเป็นเนื้อหาที่เลือก
สรรจากสังคมศาสตร์ เพื่อนำมาจัดเป็นรายการวิชาศึกษาเล่าเรียน
2. สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ทำให้นักเรียนเล่าเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง
มนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
3. สังคมศึกษาเป็นวิชาที่มนุษย์เรียนรู้ และเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ เพื่อสร้าง
สรรค์ความมั่นคงในการดำรงชีวิตตนเองและสังคม

มอฟฟาท (Moffatt. 1963:10) อธิบายว่า วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่ต้องรับผิดชอบ
กว้างขวาง ทั้งการให้ความรู้ เสริมสร้างอุปนิสัยและเจตคติ แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ
พัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและกระตือรือร้นในการดำรงชีวิต
ในสังคมประชาธิปไตย

เฟนตัน (Fenton. 1967:1) นักการศึกษาทางสังคมแนวใหม่ได้ให้ความหมายของวิชา
สังคมศึกษาไว้กว้างๆว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่สอนเพื่อเตรียมเยาวชนเพื่อให้เป็นพลเมือง
ดี สอนให้เยาวชนรู้จักคิด และยิ่งกว่านั้นยังถ่ายทอดวัฒนธรรมอีกด้วย

เคนเวิร์ทธี (Kenworthy. 1969 : 3) อธิบายว่า สังคมศึกษาเป็นกลุ่มวิชาที่คัดเลือกมา
จากวิชาสังคมศาสตร์ และศาสตร์เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจมนุษย์ และความ
สัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และกับมนุษย์ด้วยกัน

จาโรไลเมค (Jarolimiek. 1977:4) กล่าวว่า สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วยความ
สัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม ทั้งกล่าวถึงวิธีที่มนุษย์จะใช้สิ่ง
แวดล้อมเพื่อสนองความต้องการของตนในการดำรงชีวิต

กู๊ด (Good. 1973 : 541) กล่าวถึงสังคมศึกษาใน Dictionary of Education ว่าเป็น
ส่วนต่างๆของเนื้อหาสาระของสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐ
ศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสังคมวิทยา ซึ่งเลือกแล้วว่า เหมาะสมแก่การศึกษาในระดับประถม
ศึกษา และระดับมัธยมศึกษา มีการพัฒนาขึ้น เป็นรายวิชาต่างๆ เพื่อการศึกษา ไม่ว่าจะ
บูรณาการแล้วหรือไม่ และต้องมีทั้งเนื้อหาสาระและจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคมแต่ต้องไม่
สับสนกับวิชาในสายสังคมศึกษา หรือวิชาอื่นที่มีจุดมุ่งหมายทางสังคมแต่เนื้อหาไม่เกี่ยวข้องกับ
สังคม หรือไม่อยู่ในขอบเขตที่แคบหรือตายตัวเกินไป ในการศึกษาแบบบูรณาการ

ราฟ (Ralph. 1960 : 1 - 2) ให้ความหมายว่า สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา
วิชาสังคมศาสตร์ที่เลือกเฟ้นมาเพื่อใช้ในการสอนเด็ก โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาและ
มัธยมศึกษาส่วนมากได้เนื้อหามาจากสังคมศาสตร์ คือ

1. ประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาเรื่องอดีตของมนุษย์
2. ภูมิศาสตร์ เป็นการศึกษาเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับแผ่นดินที่อยู่อาศัย
3. ดินที่อยู่อาศัย
4. หน้าที่พลเมือง เป็นการศึกษาเรื่องสิทธิและหน้าที่ของมนุษย์
5. สังคมวิทยา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสถาบันของมนุษย์และกระบวนการทางสังคม
6. มานุษยวิทยา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมกลุ่มชน
7. เศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลผลิต การแจกจ่าย การใช้สิ่งมีค่าในการแลกเปลี่ยน และปรากฏการณ์ทางสังคมอันเกิดจากกิจกรรมดังกล่าว

ไมเคิลลิส (Michaelis. 1980: 3-4) ซึ่งเป็นนักการศึกษาทางสังคมที่สำคัญคนหนึ่งกล่าวถึง วิชาสังคมศึกษาว่า เป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสังคมมนุษย์ เศรษฐกิจ กิจกรรม การเมืองทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ การแก้ปัญหาและการวางแผนทางสำหรับอนาคตของผู้เรียนด้วย และยังได้กล่าวถึงความหมายของวิชาสังคมศึกษาในเชิงปรัชญา และความเชื่อแบบต่างๆ สรุปๆ 5 ประเภท ดังนี้

1. สังคมศึกษาในฐานะที่เป็นพลเมืองดี (Social Studies as Citizenship Transmission) ผู้ที่ยึดถือเช่นนี้เชื่อว่า สังคมศึกษาควรจะถ่ายทอดลักษณะพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ และมรดกทางวัฒนธรรม พลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบควรจะได้พัฒนาจากความเข้าใจต่อสิ่งที่ดี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมนั้น

2. สังคมศึกษาในฐานะเป็นการศึกษาทางสังคมศาสตร์ (Social Studies as Social Science Education) ผู้ที่ยึดถือเช่นนี้เชื่อว่า เนื้อหาของสังคมศึกษาและวิธีการศึกษาควรจะนำมาจากสังคมศาสตร์ พลเมืองที่มีประสิทธิภาพควรจะรู้โน้ตค้นพื้นฐานและวิธีการศึกษาของสังคมศาสตร์ เพื่อจัดการกับประเด็นเรื่องราวและปัญหาต่างๆ

3. สังคมศึกษาในฐานะการคิดอย่างไตร่ตรอง (Social Studies as Reflective Thinking) นิยามนี้ยึดถือโดยกลุ่มประจักษ์นิยม ซึ่งเชื่อว่าเป้าหมายสำคัญของสังคมศึกษา คือการพัฒนาความสามารถในการคิดและการตัดสินใจ ซึ่งพลเมืองที่มีประสิทธิภาพจะใช้แบบและกระบวนการในการคิดและตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาและสรุปเรื่องราวต่างๆได้

4. สังคมศึกษาในฐานะเป็นการวิพากษ์สังคมและการปฏิบัติ (Social Studies as Social Criticism and Action) ลักษณะนี้เป็นการเน้นของกลุ่มปฏิรูป ซึ่งเชื่อว่าเป้าหมายสำคัญของสังคมศึกษา คือ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการปรับปรุงสังคม พลเมืองที่รับผิดชอบจะสามารถวิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์ปัจจุบันและปัญหาอย่างวิพากษ์และปฏิบัติการอย่างเหมาะสม

5. สังคมศึกษาในฐานะเป็นการพัฒนาเอกลักษณ์บุคคล (Social Studies As Personal Development of the Individual) ลักษณะนี้เป็นแนวความคิดของกลุ่มพิพัฒนาการนิยม และ

กลุ่มอัตตะภาวะนิยม ซึ่งเชื่อว่าเป็นโปรแกรมการเรียนรู้ควรยึดถือนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หรือให้ความสำคัญแก่นักเรียนและควรจะพัฒนานักเรียนทั้งตัว ทั้งทางสังคม อารมณ์ สติปัญญา และกาย ความเข้าใจ ในตนเองและการนำตนเองเป็นลักษณะหรือคุณสมบัติที่จำเป็น สำหรับความเป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบ

จากทัศนะต่างๆของนักการศึกษาจึงสรุปความหมายของวิชาสังคมศึกษา ได้ดังนี้

1. สังคมศึกษาเป็นวิชาที่มนุษย์ได้เรียนรู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาให้เป็นพลเมืองดีมีประสิทธิภาพ ในการสร้างสรรค์สันติสุข และความมั่นคงในการดำรงชีวิตของตนเอง สังคม และโลก
2. สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมศาสตร์ และเลือกสรรเนื้อหาวิชาจากสังคมศาสตร์ทุกแขนง และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องมาจัดเป็นรายวิชาสาระการเรียนรู้เพื่อศึกษาเล่าเรียนในระดับมัธยมศึกษา โดยให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมนั้นๆ

2.2 เป้าหมายในวิชาสังคมศึกษา

1. ถ่ายทอดมรดกทางสังคม (Socialization) กล่าวคือ ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ทางสังคม ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ การจัดระบบขององค์กรต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ฯลฯ

2. นำความรู้ไปแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน คือการมุ่งศึกษาให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การปรุงแต่งชีวิตให้ดีขึ้น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ฯลฯ

3. พัฒนาทักษะ ค่านิยม เจตคติ มุ่งฝึกฝนให้เยาวชนมีค่านิยมที่ดี เจตคติที่ดี มีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม และเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของสังคม สร้างสรรค์ให้เป็นสังคมที่มีคุณค่า และการดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างผาสุก

4. ศึกษาให้เป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตยให้มีความเข้าใจระบบการเมืองการปกครอง รู้จักสิทธิและหน้าที่ มีบทบาทการเมือง ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีพ เข้าร่วมกิจกรรมของสังคมได้ช่วยกันพัฒนาประเทศหรือสังคมที่ตนอยู่อาศัยให้เจริญก้าวหน้า

5. ฝึกให้เป็นคนมีนิสัยใฝ่รู้ มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ติดตามข่าวสารและสถานการณ์รอบๆ ตัว เพื่อให้เป็นคนทันต่อเหตุการณ์ และทันโลก สามารถวิเคราะห์ข่าวสารและสถานการณ์ได้ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน

6. ฝึกให้เป็นคนมีศรัทธาและยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ การยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา จะช่วยให้ชีวิตมีแต่ความสงบสุข จิตใจเบิกบานแจ่มใส มีเหตุมีผล ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย และพัฒนาไม่หยุดยั้ง

2.3 พัฒนาการของวิชาสังคมศึกษา

สังคมศึกษาเป็นวิทยาการที่มีมาแต่โบราณ แต่แฝงตัวอยู่ในวิทยาการสาขาอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในสังคมศาสตร์ และในศตวรรษที่ 18 มีการก่อตัวทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม วิชาสังคมศาสตร์จึงเคลื่อนไหวและเจริญอย่างกว้างขวางรวดเร็ว สังคมศึกษาเริ่มมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน

ในปี ค.ศ. 1890 วิชาสังคมศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา จึงมีผลต่อการปรับปรุงหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และรวมเป็นหมวดวิชาสังคมศึกษา ในปี ค.ศ. 1905 แต่ยังคงดำเนินการสอนเป็นรายวิชา (Subject Matter Curriculum) หลังจากนั้นก็ได้พัฒนาหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา จัดเป็นหมวดวิชาสังคมศึกษา โดยรวมเอารายวิชาที่มีลักษณะโครงสร้างคล้ายคลึงกัน มาไว้ในหมวดเดียวกันเป็นลักษณะหลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา (Broadfield Curriculum) หลักสูตรสังคมศึกษาจึงประกอบด้วยวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม และเศรษฐศาสตร์

ในปี ค.ศ. 1957 เกิดการปฏิรูปครั้งใหญ่ในวงการศึกษาในสหรัฐอเมริกา จึงมีผลต่อการปรับปรุงหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษาอีกด้วย เนื่องจากสหภาพโซเวียตมหาอำนาจฝ่ายตรงข้ามของสหรัฐอเมริกาในครั้งนั้นได้ส่งยานอวกาศสปุตนิกอันดับหนึ่ง ขึ้นสู่อวกาศรอบโลก จากผลความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ของโซเวียตนี้ เป็นเหตุให้สหรัฐอเมริกาได้คิด จึงเปรียบเทียบความก้าวหน้าด้านวิทยาการต่างๆ ของตน และโซเวียต จากนั้นจึงมีการเคลื่อนไหวในการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของสหรัฐอเมริกามีผลต่อเนื่องคือ มีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาในประเทศต่างๆ ในยุโรป ตลอดจนประเทศไทย

สำหรับด้านหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษาในประเทศไทยได้มีการพัฒนามาเช่นเดียวกันกับในสหรัฐอเมริกา (กิตติมา ปรีดีดิolk . 2520 : 132) ตั้งแต่สมัยการศึกษาที่ยังไม่มีแบบแผน (Non-Formal Education) ยุคสุโขทัย ถึงสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นช่วงการศึกษาที่ยังไม่มีระบบระเบียบที่แน่นอน วัดเป็นผู้จัดการศึกษา มีพระเป็นผู้สอน เพื่อเตรียมสำหรับอุปสมบท นอกจากนี้ได้มีการศึกษาวิชาอาชีพด้านต่างๆ เป็นการฝึกทักษะสำหรับการประกอบอาชีพ จึงเห็นได้ว่าการเรียนการสอนแบบเดิมนั้นเป็นการสอนด้วยการให้เรียนรู้สังคมด้วยตนเองมากกว่าที่จะมีกฎเกณฑ์ระบุแน่นอนตายตัว วิชาสังคมศึกษาที่อยู่ในรูปแบบการสอนแบบเดิมคือ การเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิตสภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ความศรัทธาของสังคมโดยตรง

ส่วนการศึกษาแบบมีแบบแผน (Formal Education) ในประเทศไทยนั้นอาจกล่าวได้ว่าเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2412 - 2453) ได้มีการเริ่มวางรากฐานการศึกษาไทยให้มีแบบแผนขึ้น เนื่องจากได้มีการปฏิรูปทางการเมืองการปกครองและสังคม ให้ทัดเทียมอารยประเทศ จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนประเภทต่างๆ เช่น โรงเรียนหลวง โรงเรียนทหารมหาดเล็ก และโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรที่วัดมหรณพารามแห่งแรก และให้ตั้งโรงเรียนขึ้นตามวัด

ต่าง ๆ ในช่วงนั้นยังไม่มีกำหนดชื่อวิชาสังคมศึกษา แต่ให้เรียนวิชาภูมิศาสตร์ ต่อมาได้พัฒนาและเรียกชื่อว่าหน้าที่พลเมือง

หมวดวิชาสังคมศึกษาเกิดขึ้นในระบบการศึกษาของไทยครั้งแรก ในปี พ.ศ. 25478 ในหมวดวิชานี้ประกอบด้วยวิชาหน้าที่พลเมือง ศิลธรรม ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ การสอนก็ยังเป็นแบบรายวิชาเหมือนกับในสหรัฐอเมริกา แม้ว่าจะมีการปรับปรุงหลักสูตร พ.ศ. 2503 ที่ได้จัดวิชาต่างๆ ออกเป็นหมวด เช่น หมวดภาษาไทย หมวดสังคมศึกษา หมวดวิทยาศาสตร์ ฯลฯ เน้นการจัดการศึกษาตามควรแก่สภาพ และเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีและหลักสูตร พ.ศ. 2503 ได้พยายามปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้เข้าสู่แผนใหม่ แต่ยังคงเน้นพัฒนาตามสติปัญญาด้านเดียว นอกจากนั้นยังเป็นหลักสูตรที่นำมาจัดการเรียนการสอนเป็นระยะเวลายาวนานที่สุด โดยไม่มีการพัฒนา จึงไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทย ซึ่งเป็นพลวัต

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครั้งยิ่งใหญ่เพื่อตอบสนองหลักการและจุดหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เป็นหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 จุดหมายและโครงสร้างของวิชาสังคมศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เป็นลักษณะบูรณาการในเนื้อหาวิชาบังคับ จัดตามความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย และมีรายวิชาบังคับเลือก และเลือกเสรี ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ รายวิชาต่างๆ เรียกเป็นกลุ่มวิชา เช่น กลุ่มสังคมศึกษา กลุ่มวิชาภาษาไทย กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ฯลฯ และการปรับปรุงหลักสูตรนี้ในปี พ.ศ. 2533

2.4 คุณค่าของวิชาสังคมศึกษา

ในการจัดการศึกษาของไทยและนานาชาติประเทศ ในปัจจุบันให้ความสำคัญกับวิชาสังคมศึกษามากขึ้น ทั้งนี้เพราะได้ตระหนักถึงความจำเป็นและคุณค่าของวิชาสังคมศึกษา ซึ่งปลูกฝังให้มนุษย์ได้อยู่ร่วมกัน กับสิ่งแวดล้อมได้อย่างสงบสุข โดยเฉพาะในภาวะปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนไป หากไม่ปลูกฝังความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ตลอดจนปลูกฝังวิจารณญาณ และคุณธรรมซึ่งเป็นเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาแล้ว โลกจะเข้าสู่ภาวะวิกฤต โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม การทำลายล้างซึ่งกันและกัน ฯลฯ ซึ่งวิชาสังคมศึกษาสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ได้และยังสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นในโลกอย่างยั่งยืน และกล่าวโดยสรุปคุณค่าของวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อผู้เรียน (เจริญ จามรธัญญาท. 2534:

10-12) ดังนี้

คุณค่าของวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อผู้เรียน

1. ให้มีความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนได้ศึกษาปัญหาต่างๆ ทั้งใกล้ตัวและไกลตัวออกไป ทั้งปัญหาของตนเองและส่วนรวม ศึกษาถึงกลไกและรูปแบบขององค์กรต่างๆ ของสังคม เข้าใจปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ได้เรียนรู้พฤติกรรมของกลุ่มชนรวมทั้งปัญหาต่างๆ ที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่ เนื้อหาสาระต่างๆ เหล่านี้ได้มาจากการศึกษาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ ประชากรและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. ก่อให้เกิดกระบวนการทางสังคม และทักษะทางสังคม การศึกษาวิชาสังคมศึกษาอีกประการหนึ่ง คือฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการอยู่ร่วมกัน ทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะกระบวนการ ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะต่างๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการจัดระบบการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม ทักษะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้มีการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ มีอิสรภาพ มีเสรีภาพ ในขณะเดียวกันก็จะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิด มีเหตุผล มีวิจารณ์ ญาณ รู้จักตัดสินใจ และแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งจะเป็นรากฐานการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับระบอบการปกครองของประเทศ

3. ปลุกฝังเจตคติค่านิยม และความซาบซึ้ง คือ การพัฒนาจิตพิสัยนั่นเอง วิชาสังคมศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของกฎหมาย จารีตประเพณี ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม ตระหนักถึงภาระและหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ และแก้ไขปัญหของสังคมด้วยความเต็มใจ มีเหตุผล ฯลฯ วิชาสังคมศึกษาจะช่วยขัดเกลาให้เยาวชนมีค่านิยมที่ดี มีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาติ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นพลเมืองดีของสังคม ซึ่งเท่ากับเป็นการแก้ไขปัญหาดังๆ ของสังคมอีกทางหนึ่ง

4. มีมาตรฐานทางสังคม วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับก็ตาม หากผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดย่อมทำให้สังคมนั้นมีความสุข ลดปัญหาการขัดแย้งลงอย่างสิ้นเชิง เพราะแต่ละคนเลือกประพฤติ และปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ย่อมทำให้สังคมมีมาตรฐานดีขึ้นในที่สุด

5. การแก้ปัญหาร่วมกัน วิชาสังคมศึกษามุ่งที่จะปลุกฝังวิถีทางแห่งประชาธิปไตย คือฝึกให้ผู้เรียนแก้ปัญหาย่างมีหลักการ และเหตุผล มีการตัดสินใจร่วมกัน รู้จักเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนตน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี นอกจากนั้นยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าศึกษาหาความรู้ และวินิจฉัยข้อเท็จจริงโดยอาศัยเหตุผลและหลักฐานต่างๆ รู้จักนำข้อมูลมาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ของสังคม รู้จักตัดสินใจ แก้ไขปัญหาโดยวิถีทางแห่งปัญญา และความมีเหตุผล

6. ปลุกฝังให้เกิดความรักชาติ มีความหวงแหนและรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม เข้าใจซาบซึ้งผลงานอันดีเด่นของคนไทย และธำรงรักษาไว้ซึ่งเป็นประเพณีอันดีงามของชาติ

7. ปลุกฝังให้เกิดความรับผิดชอบ เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกขององค์กรต่างๆ และสถาบันต่างๆ ของสังคม

8. ปลุกฝังให้มีความรัก และความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากร และสภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วมกัน

9. ปลุกฝังให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย หากผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างครบถ้วนก็เชื่อแน่ว่าจะเป็นพลเมืองดีในอนาคต

2.5 บทบาทของวิชาสังคมศึกษา

วิชาสังคมศึกษาเป็นส่วนสำคัญของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เนื่องจากจัดให้เป็นวิชาบังคับทุกระดับชั้น และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสังคมศึกษา มีส่วนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรทุกระดับ นอกจากนั้นยังมีความสัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ ในหลักสูตร เพราะแต่ละวิชาต่างสามารถและความเหมาะสมที่จะสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสอดคล้องไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามสูงสุดตามความคาดหวังของสังคม ดังนั้นสังคมศึกษาจึงมีบทบาทในการจัดกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ชัดเจน (ลาววัลย์ วิทยาวุฒิกุล, 2533 : 19 - 20) ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอด เจตคติ ค่านิยม และทักษะของพลเมืองดีของสังคมที่จะขาดเสียมิได้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นวิชาที่ต้องกำหนดหรือบังคับให้เรียนในโรงเรียนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่มีระบบการเมืองการปกครองแบบใด

2. สังคมศึกษามีบทบาทหน้าที่เบื้องต้น คือช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่รอบรู้ มีเหตุผล และใช้เหตุผล มีความเป็นมนุษย์ มีความรู้สึกหรือสัมผัสใจ สามารถสนองตอบต่อสังคมรอบตัวได้ง่ายอย่างเหมาะสม สามารถตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคมประชาธิปไตย

3. สังคมศึกษามีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทางสังคม (Social Education) ซึ่งเกิดขึ้นได้ในเกือบทุกสถานการณ์และสถานที่ นอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน เป็นการเรียนรู้ที่เป็นระบบและการเรียนการสอนจะต้องประกอบด้วยทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นภาคปฏิบัติ จึงต้องอาศัยการเรียนรู้ทางสังคมรูปแบบอื่นประกอบ

4. สังคมศึกษามีบทบาทเป็นแกนกลางของสัมพันธ์หลักสูตรไปสู่เป้าหมาย เพื่อความเป็นพลเมืองดี และมีคุณภาพของสังคม เพราะการเรียนรู้ทางสังคมศึกษาจึงแทรกอยู่ในทุกวิชาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การเรียนการสอนสังคมศึกษาจึงต้องเป็นไปในแนวทางสัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ ในขณะที่วิชาอื่นๆ นั้นจะสัมพันธ์กับวิชาสังคมศึกษา ในฐานะเป็นแกนกลางที่เน้นการพัฒนาคุณภาพ และคุณสมบัติอันจำเป็นแก่การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมศึกษา และยิ่งไปกว่านั้นสังคมศึกษายังเป็นตัวเชื่อมโยงความรู้ในวิชาต่างๆ มาประยุกต์

ใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกัน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร

5. สังคมศึกษามีบทบาทพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปฏิบัติตนในฐานะพลเมือง (Citizen Actor) โดยการประยุกต์ความรู้ เจตคติ ค่านิยม และทักษะที่ได้รับโอกาส และสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมความเข้าใจในลักษณะเฉพาะและบทบาทที่สำคัญของวิชา สังคมศึกษา จะเป็นพื้นฐานให้เข้าใจปรัชญา ความมุ่งหมาย และการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 ทักษะในวิชาสังคมศึกษา

ประนอม เดชชัย (2536: 30-37) ได้กล่าวถึงทักษะทางวิชาสังคมศึกษาที่ควรพัฒนาแก่ผู้เรียนแบ่งได้เป็น 2 ประการ ได้แก่

ทักษะทางวิชาการ (Academic Skill) หมายถึง ทักษะในการศึกษาวิชาสังคมศึกษา โดยเฉพาะ ได้แก่

1. ทักษะในการอ่าน (Reading Skill) เป็นทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ เพื่อความสำเร็จในการศึกษาและการดำเนินชีวิตในสังคม การพัฒนาการอ่านในวิชาสังคมศึกษาควรเน้นการพัฒนาคำศัพท์ อรรถาการอ่าน การสร้างความสัมพันธ์ของเรื่องที่อ่าน

2. ทักษะในการสื่อความหมายด้วยการพูดและเขียน จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษามีส่วนช่วยในการผลิตพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมที่สามารถพูดภาษาประจำชาติของตนได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ส่วนทักษะในการเขียนจะมีประโยชน์คือช่วยสื่อความหมาย ความเข้าใจกับตนเอง ผู้อื่น เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน ในวิชาสังคมศึกษาผู้เรียนควรได้รับการฝึกให้จดบันทึกด้วยตนเอง และฝึกฝนการเขียนในรูปแบบต่างๆ ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง เช่น การฝึกให้สรุปบทเรียนเพื่อ

1. การพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ และอุปกรณ์ในวิชาสังคมศึกษา เพื่อสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตจริงได้ ทักษะในการใช้เครื่องมือดังกล่าวได้แก่ ทักษะการใช้แผนที่และลูกโลก ทักษะในการอ่านและตีความหมายวัสดุกราฟิก

2. การพัฒนาทักษะในการใช้แหล่งความรู้ และทักษะในการรวบรวมความรู้ เช่น ทักษะที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความรอบรู้หลายๆ ด้าน ในการศึกษาเล่าเรียน ผู้เรียนจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ และต้องแสวงหาความรู้และรวบรวมความรู้เพื่อประกอบการเรียน ผู้เรียนต้องรู้แหล่งหรือที่มาของข้อมูลที่น่ามาใช้ประโยชน์เพื่อตอบคำถามหรือแก้ปัญหาและควรเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้ดังนี้

2.1 แหล่งความรู้ประเภทวัสดุเพื่อการอ่านได้แก่ ตำรา หรือบทความทางวิชาการ หนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ้างอิง และสารานุกรม วารสารประเภทต่างๆ เอกสารต่างๆ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ เป็นต้น

2.2 แหล่งความรู้ที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียน สไลด์ วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง และวัสดุที่เกี่ยวข้องกับภาพและเสียงต่างๆ

2.3 แหล่งวิชาในห้องถิ่น ได้แก่สถานที่ราชการต่างๆ พิพิธภัณฑ์ วัด โรงพยาบาล โบราณสถาน ฯลฯ

2.4 แหล่งความรู้ที่เป็นบุคลากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลสำคัญๆ ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นบุคคลดีเด่นในสาขาอาชีพต่างๆ

3. การพัฒนาทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Research Skill) เป็นทักษะเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้ากำหนดสมมติฐาน พิสูจน์ ทดลองข้อมูล เรียบเรียงและประเมินความรู้ ทักษะนี้ควรฝึกตั้งแต่ขั้นต้นในการเรียนวิชาสังคมศึกษา

4. การพัฒนาทักษะในการคิดให้เกิดความรู้ขั้นปัญญา (Intellectual Skill) เป็นทักษะในการแก้ปัญหา และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นหัวใจของการเรียนวิชาสังคมศึกษาในปัจจุบันเป็นทักษะที่ลึกซึ้งไปกว่าการมีความรู้ (Knowledge) ตามปกติธรรมดา

5. การพัฒนาทักษะในการทำความเข้าใจกับเวลาและลำดับเหตุการณ์ (Situation Series In History Skill) เป็นทักษะที่จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนเข้าใจสถานการณ์ในปัจจุบันได้ดี สามารถพยากรณ์อนาคตได้อย่างค่อนข้างถูกต้อง และสามารถวางแผนเพื่อชีวิตในอนาคตได้ตามที่ต้องการ เพราะสามารถมองเหตุและผลของการกระทำต่างๆเชื่อมโยงต่อเนื่องกันได้

ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเพื่อสามารถปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้อง และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ได้แก่

1. ทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคม (Social Living Skills) ประกอบด้วยความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ การปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบ มีมารยาทเป็นที่ยอมรับทางสังคม เคารพต่อระเบียบของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาความคิดด้วยการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและความสามารถในการวางแผนงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทักษะกระบวนการกลุ่ม (Group Process Skills) ได้แก่ความสามารถในการทำงานกลุ่ม หรือสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยไม่มีปัญหา และสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

นอกจากนี้เขายังได้กล่าวถึงกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะในวิชาสังคมศึกษาไว้ว่า อาจทำได้หลายลักษณะ คือ

1. กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะเป็นกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกคน ลักษณะของการมอบหมายงานให้ทำอาจเป็นกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มย่อยก็ได้ สมาชิกในกลุ่มทุกคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกันดำเนินกิจกรรมสัมพันธ์

2. กิจกรรมพัฒนาทักษะเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรม ที่ช่วยพัฒนาทักษะของผู้เรียนตามความสามารถ ซึ่งบุคคลมีความสามารถแตกต่างกัน ผู้เรียนจะพัฒนาทักษะได้อย่างอิสระด้วยตนเอง

ลาวัณย์ วิทยาวุฒิกุล (2533:125-126) กล่าวถึงทักษะในทางวิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้

1. ทักษะทางวิชาการ (Academic Skill) หรือทักษะการทำงานและการเรียนรู้ (Work Study Skills) หรือทักษะการเรียนรู้และนิสัยการทำงาน (Study Skills and Work Habits) หรือสมรรถภาพในการศึกษาและเรียนรู้ (Competence in Studying and Learning) อันประกอบด้วยทักษะการอ่าน การสังเกต การดู และการเขียน การพูด การฟัง การวางแผน หรือการจัดเค้าโครงเรื่องที่ศึกษา การอ่านและการตีความ วัสดุ กราฟฟิคและแผนที่ การใช้ วัสดุอ้างอิงและแหล่งความรู้ประเภทต่างๆ และจัดบันทึก ลักษณะของนักเรียนที่มีทักษะด้านนี้ว่าจะสามารถปฏิบัติดังต่อไปนี้

1.1 รู้และใช้แหล่งความรู้หรือข้อมูลเป็น สามารถรวบรวมข้อมูลจากหนังสือและแหล่งความรู้หลากหลาย รวมทั้งแหล่งอ้างอิงพิเศษเฉพาะเรื่องด้วย

1.2 ทำรายงาน โดยมีเค้าโครงเรื่องเป็นไปตามลำดับเหตุผล หรือความต่อเนื่อง พูดต่อหน้าชั้น หรือกลุ่มได้อย่างดี และเป็นที่เข้าใจของผู้ฟัง ฟังเมื่อผู้อื่นรายงานอย่างตั้งใจ และฟังเพื่อหาและติดตามทิศทางของเรื่อง

1.3 อ่านวัสดุสารสังคมศึกษา เพื่อประมวลวัตถุประสงค์หลากหลาย เพื่อค้นหาข้อคิดของผู้เขียน หรือเพื่อเปรียบเทียบหรือหาข้อแตกต่างได้

1.4 ใช้แผนที่ ลูกโลก แผนภูมิ รูปภาพ และวัสดุทัศนูปกรณ์ต่างๆ เป็น และถูกต้องทั้งเพื่อตีความและหาข้อมูล หรือเพื่อนำเสนอข้อมูล

1.5 เรียบเรียงข้อมูลเป็นโครงสร้าง ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้ในรูปต่างๆ เช่น เป็นโครงเรื่อง แผนภูมิ แผนภูมิเวลา แยกประเภทรูปภาพหรือข้อมูล จัดรวบรวมแนวคิดหรือเหตุการณ์ หรือข้อเท็จจริงตามลำดับ จัดบันทึก และเตรียมข้อสรุปได้

1.6 ดำเนินการศึกษาหรือสืบค้นหาคำตอบต่อปัญหาที่สนใจด้วยตนเอง

2. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skills) หรือทักษะทางการคิด(Thinking Skills) เป็นทักษะทางสมอง ที่ใช้เหตุผลในการปฏิบัติเพื่อประมวลวัตถุประสงค์หรือเกิดการเรียนรู้

ทักษะทางปัญญา ประกอบด้วย ทักษะการสืบสวน (Inquiry Skills) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem-solving Skill) ทักษะการตัดสินใจ (Decision-making Skills) และทักษะการคิด (Thinking Skills)

นักเรียนที่มีทักษะทางปัญญา จะมีลักษณะเป็นผู้มีความสามารถดังนี้

1. นิยามและกำหนดปัญหาที่เผชิญได้
2. ตั้งสมมติฐานหรือคำตอบชั่วคราว เพื่อทดสอบ
3. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

4. แยกข้อเท็จจริงและความคิดเห็นออกจากกัน รู้วิธีแยกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ศึกษากับข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง มองเห็นอคติในวัสดุสารการอ่านที่โน้มน้าวใจ และโฆษณาชวนเชื่อ

5. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลและผลได้
6. เปรียบเทียบและยกข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันได้
7. เห็นความสำคัญและเข้าใจองค์ประกอบด้านค่านิยม

3. ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะทำงานและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะทางสังคมนี้แบ่งเป็น 2 ทักษะ และแต่ละทักษะประกอบด้วยทักษะย่อยดังนี้

3.1 ทักษะการทำงานร่วมกันในกลุ่ม หรือทักษะกระบวนการกลุ่ม (Group Working Skills หรือ Group Process Skills) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ และประสิทธิภาพ เน้นลักษณะประชาธิปไตย ประกอบด้วย การร่วมมืออย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับผู้อื่น ในการทำงานกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ การมีส่วนร่วมในงาน และแสดงความคิดเห็นในการอภิปรายของกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมในส่วนที่ได้รับมอบหมายอย่างร่วมมือและรับผิดชอบในลักษณะแบ่งหน้าที่และผลัดกันทำ ความสามารถเป็นผู้นำและผู้ตาม หรือสมาชิกที่ดีของกลุ่ม การร่วมวางแผนงานของกลุ่ม การสื่อสารกับสมาชิกของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพทั้งการพูด และเขียน การโน้มน้าว การออดมอม และการต่อรอง การสร้างความร่วมมือจากความแตกต่างทั้งรายบุคคลและกลุ่ม การเคารพสิทธิ และความคิดเห็นของผู้อื่น ตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

3.2 ทักษะการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม (Social Living Skills) เป็นความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีมนุษยสัมพันธ์อันดี และมีน้ำใจ และพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยมีการปฏิบัติอย่างรับผิดชอบ ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ การเคารพและปฏิบัติตามกติกา กฎ ระเบียบ และวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มและสังคมหรือการเป็นผู้มีมารยาทที่ดีและรู้จักปฏิบัติตนเหมาะสม การมีความโอปอ้อมอารีและเอื้อเฟื้อ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน การมีจิตสำนึกทางสังคม เห็นใจและเป็นมิตรกับผู้อื่น การจับความรู้สึกของผู้อื่นจากสิ่งบ่งชี้ได้อย่างฉับไวและปรับตัวได้เหมาะสม

เคนเวอร์ธี (Kenworthy.1973 :235) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีทักษะทางสังคม ไว้ดังนี้

1. ฟังผู้อื่นพูดอย่างสนใจและชื่นชม
2. เป็นผู้ร่วมสนทนาที่ดี และมีมารยาท
3. ร่วมงานอย่างดีและรับผิดชอบในคณะกรรมการหรือกลุ่ม
4. ปฏิบัติตามมารยาทในวัฒนธรรมของตนและวัฒนธรรมสากลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นผู้มีมารยาทดีตามมาตรฐานของสังคม
5. แสดงความชื่นชมต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม
6. อภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

7. แสดงความเป็นมิตร มีเมตตา สนใจ ร่าเริง และเคารพในบุคคลอื่น
8. เคารพและชื่นชมบุคคลอื่นด้วยความผูกพันห่วงใยในความรู้สึก
9. เป็นผู้นำและผู้ตามในฐานะสมาชิกของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ
10. เคารพและปฏิบัติตามกติกา กฎเกณฑ์ของกลุ่มและสังคมด้วยความเต็มใจ
11. ร่วมมือและมีส่วนร่วมในงานของกลุ่ม ของสังคมอย่างรับผิดชอบ
12. ร่วมสร้างความรู้สึผูกพันทางสังคมแก่สาธารณชน
13. เข้าใจและเคารพในสิทธิของผู้อื่น
14. มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสิ่งที่นักเรียนควรจะต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ และเกิดการเรียนรู้จำเป็นต้องฝึกทั้ง ทักษะทางด้านวิชาการและทักษะทางสังคม

2.7 มิติใหม่ของการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบัน

หลังจากได้ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง 2533) มาระยะหนึ่ง จึงได้มีการประเมินการใช้หลักสูตร ปรากฏว่าล้มเหลว ในเป้าหมายที่มุ่งผู้เรียนให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เมื่อวิเคราะห์ปรากฏว่าปัญหาเกิดจากการจัดการเรียนการสอนโดยวิธียึดครูเป็นศูนย์กลาง นักการศึกษาและกรมวิชาการ จึงได้นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ซึ่งพัฒนามาจากการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และการจัดการ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากครูไม่เปลี่ยนแปลงบทบาทการสอนที่ยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา และหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ**"การปฏิวัติวัฒนธรรมการเรียนรู้"** ซึ่งเป็นความหวังและความฝันของคนไทยทั้งประเทศว่า จะสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกแบบก้าวกระโดดนี้ได้

ภาวะในสังคมโลกปัจจุบัน และอนาคตจะมีความเป็นไปประการใด ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ และในยุคที่มีการปฏิรูปการศึกษาของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา สังคมไทยจึงต้องการคนที่มีความสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสิน ประเมินค่า เลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม มีความรู้ทั้งหลักการ และทักษะปฏิบัติที่มีมาตรฐานสูงเทียบเท่าสากล มีคุณธรรม จริยธรรมมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ มีความเป็นประชาธิปไตย คงความเป็นไทย รู้จักรักษาสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน ตลอดจนศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นมิติใหม่ของการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาของไทยได้แนวคิดมาจาก คำสำคัญ (Keyword) ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ

1. การเรียนรู้ของผู้เรียนต้องบูรณาการ
2. การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง
3. การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากหลักการทั้ง 4 ประการดังกล่าว ทำให้ขอบเขตของการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษากว้างขวางกว่าแนวคิดเดิมที่จัดให้เฉพาะผู้เรียนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่มิติใหม่การสอนสังคมศึกษาจะจัดให้กับผู้เรียนในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกเวลา สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้คือ

1. การเรียนรู้จะต้องบูรณาการ ในเรื่องของตนเองและธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ทักษะชีวิต และการประกอบอาชีพ การเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม การเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์รวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดทฤษฎี Constructivism หรือ นิรमितนิยม (ไสว พักขาว. 2542: 38) ซึ่งมีพื้นฐานความเชื่อว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง จากความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่โดยผ่านกระบวนการคิดที่จะเชื่อมโยงสิ่งใหม่ที่ได้เรียนรู้กับความรู้ และประสบการณ์เดิม และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) ของผู้เรียนเอง โดยจัดโอกาสให้กับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ผู้เรียนได้รับข้อมูลข่าวสาร (Data) เข้ามาสู่กระบวนการทางสมอง แล้วสร้างเป็นข้อมูลข่าวสาร (Information) แล้วนำข้อมูลข่าวสารมาสู่กระบวนการสร้างองค์ความรู้ (Knowledge) แล้วนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เรียกว่า ปัญญา (Intelligence) หรือความเฉลียวฉลาด โดยใช้เทคนิควิธีสอน Inquiry Method, Co-operative Learning < Problem Solving เป็นต้น นอกจากนั้นผู้สอนยังต้องฝึก กระตุ้นผู้เรียนได้ใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้กระบวนการคิดและฝึกการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม

3. การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาไทย หมายถึง รูปแบบการเรียนที่นำเอาเนื้อหาและ/หรือวิธีการสอนของภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนแห่งชาติ. 2542: 1-5) เนื่องจากการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องมีรากฐานที่มั่นคง รากฐานหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ ภูมิปัญญาของชาติที่บรรพชนได้สร้างสรรค์ และสั่งสมสืบทอดมาหลายชั่วคน ซึ่งเกิดจากการรู้จักคิด การเรียนรู้ และการสั่งสมประสบการณ์ที่มนุษย์ถ่ายทอดสืบทอดมาจากอดีต มีคุณค่าต่อสังคมในปัจจุบัน และขอบข่ายเนื้อหาภูมิปัญญาไทย จำแนกเป็น 10 สาขา คือ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และหัตถกรรม การแพทย์แผนไทย การจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กอง

ทุนและธุรกิจชุมชนสวัสดิการ ศิลปกรรม การจัดการ ภาษาและวรรณกรรม ศาสนาและ ประเพณี และรูปแบบการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้มี 2 รูปแบบ

3.1 การพัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของชุมชน

3.2 การพัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของโรงเรียน

การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาไทยจึงเป็นการพัฒนาการเรียนรู้โดย

บูรณาการศาสตร์ 10 สาขา และสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ความสงบสุขของ บุคคล ความอบอุ่นของครอบครัว ความเข้มแข็งของชุมชน ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม โดย อาศัยทรัพยากรและปัจจัยของชุมชนที่สามารถเป็นได้ทั้งแหล่งความรู้และผู้สอนที่มีคุณภาพ

4. ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เนื่องจากวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชา ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากร การที่สังคมโลกเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้เยาวชนรู้เท่าทันโลก จึงต้องทำให้สังคมไทยเป็น "สังคมแห่งการเรียนรู้" และคนไทย เยาวชนไทยยังมีแหล่งความรู้สำหรับการศึกษาดูตลอดชีวิต ได้แก่ เครือข่ายห้องสมุด เครือข่าย วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ตลอดจนเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ การศึกษา โดยให้โอกาสเข้าถึงการศึกษาได้มากขึ้น ทั้งในรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตหรือที่เรียกว่าการศึกษาดูตลอดชีวิต

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

3.1 ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง กับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิชาสังคมศึกษา รวมไปถึงลักษณะของการเป็นพลเมือง ดี เป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็น ลักษณะสำคัญของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาพึงมีไว้ดังนี้

วิจิตร สินสิริ (2529:26) กล่าวถึงลักษณะผู้เรียนวิชาสังคมศึกษา ควรประกอบด้วย

1. มีความรู้ มีความแม่นยำในเนื้อหา
2. มีความมั่นใจในตัวเอง
3. มีความสนใจในกาลเทศะ บุคคลและเหตุการณ์
4. มีความสามารถในการสื่อความหมาย
5. มีความรู้อยากเห็น มีแรงจูงใจใฝ่รู้เสมอ
6. เป็นพลเมืองดี มีประสิทธิภาพในสังคมประชาธิปไตย
7. มุ่งมั่นแสวงหาความรู้และสัจจะ
8. มีคุณธรรมและวัฒนธรรม
9. เป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลง รู้จักปรับสิ่งเก่าและใหม่เข้าด้วยกันและ

รู้จักถ่ายทอดสนใจ สะสมความรู้ใหม่เพิ่มเติมเสมอๆ

ดวงเดือน พิศาลบุตร (2528:18) นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาที่ดี ควรมี
คุณสมบัติ ดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจในวิชาสังคมศึกษา
2. มีทักษะในการเป็นผู้นำ
3. เป็นผู้ที่มีความรู้ในการใช้อุปกรณ์ เช่น แผนที่ ลูกโลก แผนภูมิ
4. มีความสนใจที่จะแสวงหาความรู้อยู่เสมอ
5. มีความศรัทธาและยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

จรรยา คุณมี (2530:13-14) กล่าวถึงคุณลักษณะของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา
ไว้ ดังนี้

1. ซื่อสัตย์ต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
2. มีความเยือกเย็น
3. สามารถควบคุมความประพฤติ จิตใจ อารมณ์ได้
4. สุภาพเรียบร้อย สุขุมรอบคอบ
5. เป็นผู้มองโลกกว้าง เป็นนักตัดสินใจที่ดี
6. กระตือรือร้น
7. พยายามปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
8. ใช้ภาษาได้คล่องแคล่ว และเหมาะสมกับกาลเทศะ
9. มีความเชื่อในการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย
10. มีใจเอื้ออารี
11. มีวินัย มีความรับผิดชอบ
12. ทนสมยอมอยู่เสมอ
13. มีความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา
14. เชื่อมั่นในตนเอง

ธำรง อุดมไพจิตรกุล (2532:44-46) กล่าวถึงลักษณะบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ที่พึง
ประสงค์ ดังนี้

1. ปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย
2. มีอารมณ์ขัน
3. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
4. มีความรู้เฉพาะสาขาที่เรียน
5. มีความเชื่อมั่นในตนเองทางวิชาการ
6. ความสามารถในการทำวิจัย
7. ความสามารถในการให้คำปรึกษาทางวิชาการ
8. มีความรู้ภาษาต่างประเทศ
9. การวางแผนในการทำงาน
10. มีความคิดริเริ่ม มองการณ์ไกล

รจนา แก่นอำพันธ์ (2535:82-83) กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะสังคมศาสตร์ไว้ดังนี้

1. คุณลักษณะด้านสติปัญญา ได้แก่ มีความกระตือรือร้นในการเรียน มีความสามารถประยุกต์ความรู้ ความคิดสู่การปฏิบัติ และรู้จักคิดแก้ปัญหา
2. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ มีความสามารถและทักษะการปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพ มีความรู้และทักษะการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง ลึกซึ้ง มีความสามารถใช้ภาษาเพื่อการประกอบอาชีพ มีความสามารถและทักษะการเป็นผู้นำหรือกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา
3. คุณลักษณะด้านอารมณ์ ได้แก่ มีอารมณ์หนักแน่น มั่นคง มีอารมณ์ร่าเริง แจ่มใส มีสติสัมปชัญญะ และมีความยับยั้งชั่งใจที่จะไม่ประพฤติดิ
4. คุณลักษณะด้านทักษะสังคม ได้แก่ รู้จักแต่งกายสุภาพ ถูกระเบียบ และกาลเทศะ รู้จักยกย่องผู้อื่น รู้จักให้อภัยผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน และช่วยเหลือผู้อื่น มีสัมมาคารวะ และมีความเป็นผู้นำ
5. คุณลักษณะด้านความเป็นตัวของตัวเอง ได้แก่ รู้ความสนใจและความสามารถของตนเอง รู้จักพึ่งพาตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ยอมรับส่วนที่บกพร่องของตนเอง และพยายามแก้ไข และมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก
6. คุณลักษณะด้านคุณธรรม ได้แก่ มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นผู้ตรงต่อเวลา และเห็นคุณค่าของเวลา และมีจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองดีและเป็นศาสนิกชน
7. คุณลักษณะด้านทัศนคติ ได้แก่ มีความพึงพอใจในสาขาวิชาที่เรียน รู้จักมองส่วนดีและยอมรับผู้อื่น และมีความต้องการ การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น
8. คุณลักษณะด้านการจัดการ ได้แก่ รู้จักวางแผนการทำงาน มีความสามารถใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ในการบริหาร

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ลาวัญย์ วิทยาจุฑาพิกุล.2533:106 อ้างอิงจาก คณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ.2525) ได้ชักชวนให้ปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1. พึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ
2. ประหยัดและอดออม
3. มีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. ปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ลาวัญย์ วิทยาจุฑาพิกุล. (2533 : 166) กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้เรียนวิชาสังคมศึกษานั้น มีหลายประการ ดังนี้

1. รู้จักวางตัวในสังคมได้อย่างถูกต้อง พฤติกรรมนี้ถือว่าเป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นผู้ที่มีความเคารพต่อมิตรภาพในกลุ่ม ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสบายใจ สามารถให้ข้อเสนอแนะแก่หมู่คณะได้อย่างเสรี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ยินยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อสวัสดิภาพของหมู่คณะ ลักษณะทั่วไปที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ครูสอนสังคมศึกษาจะต้องฝึกฝนให้เด็กเป็นเบื้องต้น

2. รู้จักให้ความร่วมมือกับผู้อื่น (Cooperation) ลักษณะสำคัญสำหรับพฤติกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การที่เด็กมีความเต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รู้จักแบ่งปันเครื่องเล่นเครื่องใช้ให้แก่ผู้อื่น มีความสนใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักขอความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการวางแผน ปฏิบัติตามแผน และวัดผลงานในหมู่คณะ แม้เมื่อแผนงานนั้นจะเปลี่ยนแปลงไป เด็กก็ยังคงทำงานร่วมกันต่อไป โดยไม่ย่อท้อหรือบ่นว่า ทำให้เด็กได้เห็นถึงคุณค่าของการทำงานร่วมกัน ซึ่งลักษณะต่างๆ เหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้เด็กสามารถดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างราบรื่น

3. รู้จักการมีส่วนร่วม (Participation) ลักษณะที่สำคัญของพฤติกรรมประเภทนี้ ได้แก่ เด็กมีความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานของหมู่คณะ ยินดีที่จะทดลองสิ่งใหม่ๆ โดยไม่มีเจตนาเพียงเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปเท่านั้น แต่ต้องการให้งานนั้น ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี และเมื่องานสำเร็จแล้ว ก็ยังสนใจที่จะหาทางที่จะทำให้ดียิ่งขึ้นไปเรื่อยๆ แต่ในขณะเดียวกันเด็กก็ตระหนักในขอบเขตความสามารถของตน และยินดีที่จะอาศัยความช่วยเหลือของผู้อื่นโดยการร่วมมือกัน ซึ่งการร่วมมือนั้นมีหลายวิธี เช่น ร่วมมือด้วยการให้และการรับ ด้วยการพูดและการฟัง ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ทำงานของเขาโดยไม่เข้าไปแทรกแซง ลักษณะต่างๆ นี้จะช่วยในการฝึกฝนให้เด็กเป็นผู้ที่สามารถวางแผนในสังคมได้

4. รู้จักการปกครองตนเอง (Self-Governing) ได้แก่ การรู้จักทำงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องไปจนสำเร็จ โดยไม่ล้มเลิก หรือท้อแท้กลางทาง เด็กที่สามารถ ปกครองตนเองได้จะเป็นผู้ที่ตรงต่อเวลา และเมื่องานของตนเสร็จลุล่วงไปแล้วก็แสวงหางานอื่นทำต่อไป โดยไม่ไปรบกวนผู้อื่น เป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของหมู่คณะ รวมทั้งคำวิพากษ์วิจารณ์จากเพื่อนได้โดยไม่โกรธเคือง

5. รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ (Responsibility) ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การที่เด็กรู้จักทำงานโดยมีจุดหมาย และรู้จักรักษาสິงของเครื่องใช้ทั้งของตนเองและผู้อื่น ได้รับรู้ว่าการกระทำของตนย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อ สวัสดิภาพของส่วนรวม

6. รู้จักใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ (Inquiring-Mindedness) ลักษณะของพฤติกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การที่เด็กได้รับรู้ถึงคุณค่าในความคิดเห็นของผู้อื่น มิใช่เพียงเฉพาะความคิดเห็นของตนเท่านั้น เด็กจะต้องรู้จักการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นด้วย รวมทั้งรู้จักไตร่ตรองและชั่งน้ำหนักความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย เพื่อที่จะเลือกใช้ความเห็นที่ดีที่สุดได้

อย่างถูกต้อง รู้จักพิจารณาข้อเท็จจริงและเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตน หากพิจารณาแล้วว่าความคิดเห็นของผู้อื่นดีกว่า เด็กจะพยายามปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดีขึ้น ไม่ยอมเชื่อในสิ่งที่เหลวไหลและไม่มีเหตุผล เช่น ความเชื่อในโชคลาง เป็นต้น ด้วยเหตุที่สังคมประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีสมาชิกที่มีสติปัญญาพอสมควร ดังนั้นจึงควรได้รับการอบรมสั่งสอนให้เกิดคุณสมบัติดังกล่าว

7. รู้จักห่วงใยผู้อื่น (Concerning for other) ลักษณะที่สำคัญของพฤติกรรมประเภทนี้ได้แก่ การมองเห็นความต้องการ ปัญหา และความสนใจของผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว เด็กที่มีพฤติกรรมประเภทนี้จะมีความห่วงใยต่อเพื่อนอย่างจริงจัง มีความยุติธรรมและต้องการให้ทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอหน้ากัน และในขณะเดียวกันเด็กก็จะมีความเคารพในกฎเกณฑ์และผู้มีอำนาจในบ้าน ในโรงเรียน ในชุมชน เด็กยอมแสดงความมีสัมมาคารวะต่อผู้อื่น และให้ออกาสแก่ผู้อื่นในการแสดงความเห็นอย่างเต็มที่

8. รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ (Group - Participation) เด็กที่มีความสามารถในการทำงานร่วมกับหมู่คณะ จะต้องรู้จักการวางแผนร่วมกัน รู้จักการปฏิบัติงานร่วมกัน และรู้จักการวัดผลร่วมกันด้วย เด็กจะต้องรู้จักการแสดงความคิดเห็นเพื่อทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

จากการตอบแบบสอบถามของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาจากโรงเรียนอัสสัมชัญบางรัก อัสสัมชัญคอนแวนต์และครูจากโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย รวมทั้งนิสิตคณะสังคมศาสตร์และนักเรียนจากโรงเรียนอัสสัมชัญบางรัก โดยใช้คำถามว่า **ท่านคิดว่าบุคคลที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้มีความสามารถด้านสังคมศึกษา ควรมีลักษณะอย่างไร ผลการสำรวจพบว่า** ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่มีความสามารถด้านสังคมศึกษา ควรมีลักษณะอย่างไร ดังนี้

1. คิดริเริ่ม และ ช่างสังเกต
2. เป็นผู้ที่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
3. เสียสละเพื่อส่วนรวม
4. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์
5. มองโลกในแง่ดี
6. ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม
7. ยอมรับปัญหาและแก้ไข
8. ชอบค้นคว้าหาความรู้
9. มีวิสัยทัศน์กว้าง เป็นนักอ่าน
10. กล้าคิด กล้าพูด
11. รู้จักวิเคราะห์อย่างมีหลักการ
12. ชอบและสนใจเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน
13. ยอมรับข้อเท็จจริง

14. สนใจเรื่องความเป็นอยู่รอบตัว
15. มีความเป็นผู้นำ ชอบแสดงความคิดเห็น
16. มีสติ เหตุผล เชื่อมั่นในตนเอง
17. มีไหวพริบดี สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว
18. มีความสามารถในการแสดงออก ต่อคนหมู่มาก
19. พยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา ทั้งภายในและภายนอกประเทศ
20. ควบคุมอารมณ์ตนเองและมีสุนทรียภาพในอารมณ์

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปถึงลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไว้ 6 ด้านดังนี้

1. ด้านความคิดริเริ่ม หมายถึง ความสามารถในการใช้ความคิดได้หลายแง่หลายมุม หลายทิศทาง คิดกว้างไกล มีความคิดและสร้างผลงานที่แปลกใหม่ เป็นตัวของตัวเอง นักเรียนที่มีความคิดริเริ่มมีลักษณะดังนี้

1.1 ออยากรู้อยากเห็น ใฝ่รู้ในเรื่องสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมทั้งข่าวสารต่างๆ

1.2 แสวงหา สำรวจ ศึกษา เกี่ยวกับสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม

1.3 ช่างสังเกตในเรื่องของสิ่งแวดล้อม

1.4 มีอิสระในการคิดและการแสดงออก

2. ความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจในลักษณะของสิ่งเร้าและสามารถแยกแยะประเภทของสิ่งเร้าได้ นักเรียนมีลักษณะดังนี้

2.1 บอกถึงความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรมได้ เช่น ประชาธิปไตย การประนีประนอม คุณธรรม วัฒนธรรม เป็นต้น

2.2 บอกถึงความคิดรวบยอดที่เป็นค่านิยมได้ เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความจงรักภักดี เสรีภาพ ความซื่อสัตย์ ความเมตตา เป็นต้น

2.3 แยกแยะสิ่งที่ต้องการหาได้ เช่น เห็นถึงความแตกต่างของ "อ่าว" จาก แม่น้ำ ทะเลสาบ มหาสมุทร หรือสิ่งอื่นๆได้

3. มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล นักเรียนที่เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์มีลักษณะดังนี้

3.1 ยิ้มแย้มแจ่มใส ใจกว้างใจเฟร

3.2 ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

3.3 เอาใจใส่ สนใจการกระทำและความรู้สึกของผู้อื่น

3.4 เคารพและให้เกียรติความคิดเห็นของผู้อื่น

3.5 ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน

4. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง คุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีความกล้าหาญ สามารถกระทำการใดๆ ด้วยความแน่วแน่ นักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมีลักษณะดังนี้

4.1 กล้าพูด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร

4.2 ชอบแสดงตัว

4.3 ตั้งจุดมุ่งหมายไว้สูง และคิดว่าจะกระทำสำเร็จ

4.4 กล้าเผชิญต่อความจริง

4.5 ยอมรับปัญหาและการแก้ไข

4.6 มีความสามารถในการแสดงออก ต่อคนหมู่มาก

5. ความเป็นผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพหรือมีความสามารถในการจูงใจคน มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น นักเรียนที่มีความเป็นผู้นำมีลักษณะดังนี้

5.1 มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ส่วนรวม สังคมและประเทศชาติ

5.2 มีความยุติธรรม

5.3 มีวินัยในตนเอง ทำในสิ่งที่ตนเองตั้งใจไว้

5.4 อดทนต่องานหนัก และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

5.5 เสียสละเพื่อส่วนรวม รักหมู่คณะ

6. ความเป็นประชาธิปไตย หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพหรือความสนใจในการวางตัวในสังคมที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นักเรียนที่มีความเป็นประชาธิปไตยมีลักษณะดังนี้

6.1 เคารพกฎเกณฑ์

6.2 รับผิดชอบต่อหน้าที่

6.3 รู้จักแบ่งปัน

6.4 ยินยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน

6.5 ไม่ยึดความคิดตนเป็นหลัก

6.6 ยอมรับฟังข้อมูลหรือความคิดเห็นของผู้อื่น

3.2 องค์ประกอบลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้มีความสามารถด้านสังคมศึกษา

3.2.1 ความคิดริเริ่ม

ความหมายของความคิดริเริ่ม

ความคิดริเริ่มนั้นเป็นความสามารถของมนุษย์ และมีอยู่ในแต่ละบุคคล ซึ่งได้มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง และมีผู้ให้ความหมายของความคิดริเริ่มไว้หลายทัศนะดังต่อไปนี้

เวสคอต และสมิท (พัชร มีสุคนธ์.2543 :9 ; อ้างอิงจาก Wescott and Smith. 1967:16. Creative Teaching of Mathematic in the Elementary School.) กล่าวว่า ความ

คิดริเริ่ม เป็นกระบวนการทางสมองที่รวมเอาประสบการณ์เดิมของแต่ละคนออกมาแล้วนำมาจัดให้อยู่ในรูปใหม่ การจัดรูปของความคิดนี้ เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ในโลกก็ได้

แอนเดอร์สัน (Anderson.1970) ได้ให้ความหมายของความคิดริเริ่ม คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหา ด้วยการคิดอย่างลึกซึ้งที่นอกเหนือไปจากการคิดอย่างปกติธรรมดา เป็นลักษณะภายในตัวบุคคลที่สามารถจะคิดได้หลายแง่ หลายมุม ผสมผสานจนได้ผลิตผลใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์กว่า

กรมวิชาการ (2534: 2) ให้ความหมายความคิดริเริ่มว่า หมายถึงความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งของต่างๆ โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความคิดใหม่ต่อเนื่องกันไป และความคิดริเริ่มประกอบด้วย ความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่น และความคิดที่เป็นของตนเอง

อารี พันธุ์ณี (2537: 9) ได้ให้ความหมายของความคิดริเริ่มว่า ความคิดริเริ่มเป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัยยัสนำไปสู่การคิดค้นพบ สิ่งแปลกใหม่ ด้วยการคิดดัดแปลงปรุงแต่ง จากความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมถึงการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีคิด ทฤษฎี หลักการได้สำเร็จ ความคิดริเริ่มจะเกิดขึ้นได้มิใช่เพียงแต่คิดในสิ่งที่เป็นไปได้ หรือสิ่งที่เป็เหตุเป็นผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ความคิดจินตนาการก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่ แต่ต้องควบคู่กันไปกับความพยายามที่สร้างความคิดฝัน หรือจินตนาการให้เป็นไปได้ หรือที่เรียกว่าเป็นจินตนาการประยุกต์นั่นเอง จึงจะทำให้เกิดผลงานจากความคิดริเริ่มขึ้น

สรุปได้ว่า ความคิดริเริ่ม คือความสามารถทางสมองของแต่ละบุคคลที่คิดได้หลายแง่มุม และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ที่มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆที่เป็นต้นเหตุที่จะนำไปสู่การคิดแปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม

3.2.2 ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะความเป็นพลเมืองที่สำคัญอย่างยิ่ง เป็นปัจจัยอันสำคัญที่ช่วยให้สังคมเป็นระเบียบสงบสุข การที่สังคมขาดความสงบสุขอาจกล่าวได้ว่า เกิดจากกลุ่มบุคคลขาดคุณสมบัติ 5 ประการ ดังนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2514 : 55-57)

1. ความรับผิดชอบ
2. ความสม่ำเสมอ
3. ความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ความซื่อสัตย์
5. ความพยายามในการพึ่งตนเอง

จะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบ เป็นปัจจัยที่จะช่วยลดปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะที่ควรทราบดังนี้

คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

กระทรวงศึกษาธิการ (ณัฐพงษ์ เจริญทิพย์. 2526 :11; อ้างอิงจากกระทรวงศึกษาธิการ. 2533 : 146) ได้กล่าวถึงขอบข่ายพฤติกรรมผู้ที่มีความรับผิดชอบไว้ว่ามีลักษณะดังนี้

1. เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลงานนั้นๆ
2. ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว
3. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง
4. มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญกับอุปสรรค
5. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
6. มีความเพียรพยายาม
7. มีความละเอียดละออ
8. ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่
9. ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งตนเองและสังคม
10. ตรงเวลา
11. ยอมรับผลของการกระทำของตน

3.2.3 การพัฒนาความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรม ตั้งแต่วัยเด็กและจะพัฒนาไปเรื่อยๆ จนถึงวัยรุ่น ผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก แนะนำส่งเสริมเด็กในสิ่งที่ถูกที่ควรให้เด็กได้รู้จักแก้ปัญหาและค่อยๆ ปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เด็ก เพราะนอกเหนือจากการมีวินัยและความรับผิดชอบตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เองแล้ว เด็กยังเรียนรู้วินัยและความรับผิดชอบจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอนฝึกฝนจากบุคคลสิ่งแวดล้อม ลักษณะเช่นนี้เป็นกฎธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม (กิงแก้ว อัดถาการ. 2524 : 15 -19) สำหรับความรับผิดชอบต่อสังคมหรือหมู่คณะนั้นจะมีได้เมื่อเด็กรู้จักรับผิดชอบต่อสังคมหรือหมู่คณะไว้ต่างหากคอยจนกว่าเด็กจะรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่แล้วจึงจัดประสบการณ์ให้เด็กรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป แท้จริงแล้วกิจกรรมที่เด็กทำตามหน้าที่นั้นเป็นการกระทำเพื่อหมู่คณะ หรือสังคมไปในตัว แต่เด็กยังโตไม่พอที่เข้าใจถึงประโยชน์ของผู้อื่นที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้การกระทำเพื่อหมู่คณะ และเสียสละเพื่อหมู่คณะเมื่อเด็กเข้าสู่วัยรวมหมู่เริ่มตั้งแต่อายุ 11 ปีขึ้นไปวัยนี้เราจะมอบความรับผิดชอบการงานของหมู่คณะให้เด็กทำ เด็กจะเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อหมู่คณะต่อสังคมได้รวดเร็ว ดังนั้น ครูควรจัดสถานการณ์การเรียนการสอนในโรงเรียนให้แก่เด็ก เพื่อปลูกฝังและพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมแก่เด็ก (ชม ภูมิภาค. 2535 :130)

มิตตัน และแฮริส (Mitton and Harris. 1979 : 407 - 416) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการฝึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบควรเริ่มตั้งแต่เด็กอายุน้อยๆ
2. เด็กทุกคนควรมีโอกาสฝึกความรับผิดชอบ โดยการปฏิบัติจริง ให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงาน

3. จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล
4. ควรให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากตัวเขา
5. ในการฝึกความรับผิดชอบนั้นผู้ใหญ่ต้องยืดหยุ่น ไม่เร่งรัดเด็กจนเกินไป
6. ต้องระลึกเสมอว่า ในการทำงานนั้นเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่
7. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ ดังนั้นเมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้ว

ก็ควรให้เด็กรับผิดชอบอย่างเต็มที่

8. เจตคติและพฤติกรรมความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ มีอิทธิพลต่อการพัฒนา
รับผิดชอบของเด็ก

9. ไม่ควรให้เด็กรับผิดชอบเกินความสามารถเพราะอาจเป็นอันตรายแก่เด็ก
ในการฝึกรบรณเด็กนั้นไม่ว่าเด็กจะอยู่ในวัยใดก็ตาม ควรฝึกเด็กให้มีนิสัยรับผิดชอบที่เหมาะสม
กับแต่ละวัย และเหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล

3.2.4 คุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กระดับมัธยมศึกษา

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องพยายามปลูกฝังคุณสมบัติที่ดี และพยายามไต่ด้อนคุณสมบัติอันไม่พึงปรารถนาให้ออกไปจากจิตใจของเยาวชนเหล่านี้เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ คุณสมบัติต่อไปนี้จะได้ปลูกฝังให้นักเรียนของเราคือ

1. ความยึดมั่นในวัฒนธรรม จริยธรรมอันดีงามของไทย เป็นผู้ที่มิระบียบวินัย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามระบบประชาธิปไตย รู้จักรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ และระหว่างกลุ่มชนในชาติ ยึดมั่นในคำสอนของศาสนา มีความขยันมานะอดทนในการประกอบอาชีพสุจริต รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ

คุณสมบัติในข้อแรกนี้พึงเล็งถึงความสัมพันธ์อันควรจะมีระหว่างบุคคลและสังคมในชาติเมื่อคนมาอยู่รวมกันเป็นสังคมก็ย่อมจะต้องมีบทบาท สิทธิ และหน้าที่ที่จะต้องกระทำโดยเฉพาะในสังคมแบบประชาธิปไตยที่ย่อมให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในชาติในอันที่จะกำหนดอนาคตของตนเอง การสร้างความฉลาดให้รู้จักคิดอย่างรอบคอบและถูกต้องตามทำนองครองธรรม เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจึงเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ในการให้การศึกษาแก่เยาวชนของชาติ

2. การพัฒนาสมรรถภาพส่วนบุคคลให้มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีความเป็นเสรีในการคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่นิยมการได้สิ่งต่าง ๆ มาด้วยการทุจริต รู้จักพึ่งตนเอง มีความขยันขันแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

จุดมุ่งหมายสำคัญในการพัฒนาสมรรถภาพส่วนบุคคลก็คือการสร้างความเป็นเสรีให้แก่บุคคล ผู้ที่ได้รับการศึกษาควรจะได้รับการพัฒนาสมรรถภาพในส่วนบุคคลของตนเป็นอย่างดี กล่าวคือรู้จักพัฒนาคุณสมบัติของตนเองให้สมกับที่ได้เกิดมาเป็นสมาชิกในสังคมมนุษย์ เช่น รู้จักและมีความสามารถในการพูด คิด เขียน อ่าน รู้จักรักษาสุขภาพทั้งทางร่างกายและทาง

จิตใจทั้งของส่วนตัวและของสังคม รู้จักการพักผ่อนที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ รวมทั้งการมีความสนใจในด้านภูมิปัญญาอันเป็นการเพิ่มพูนความฉลาดให้แก่ตัวเองด้วย

3. ความสามารถในการเชิงเศรษฐกิจ คุณสมบัติที่เราต้องการปลูกฝังให้นักเรียนมัธยมศึกษาในเรื่องนี้ก็คือ การรู้จักเป็นผู้บริโภคที่ดี รู้จักใช้จ่ายใช้สอยเงินอย่างมีประโยชน์ รู้จักเก็บหอมรอมริบ มีความมัธยัสถ์ ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักสงวนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่รังเกียจการทำงานที่สุจริต และรู้จักหลักการและวิธีการของสหกรณ์

พลเมืองที่ดีของชาติควรมีความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยทรัพย์ที่หามาได้โดยได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่า ควรรู้จักการสงวนทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นสมบัติรวมกันของประชาชน รู้จักการรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมซึ่งกำลังเสื่อมโทรมลงทุกขณะเพราะความประมาทและการไม่รู้จักใช้ ควรรู้จักการวิเคราะห์ข่าวสารและข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าและบริการต่างๆที่มีการเสนอในท้องตลาด รู้จักการประหยัดและการลงทุนเพื่อผลตอบแทนในอนาคต

4. ความเป็นผู้ตั้งอยู่ในจริยธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องเป็นแหล่งที่ปลูกฝังจริยธรรมความมีน้ำใจนักกีฬา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวมและความอยู่รอดของประเทศชาติ รักเกียรติภูมิของชาติ รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีหิริโอตตัปปะและรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งมนุษย์มีความเจริญ

คุณสมบัติอีกประการที่ต้องเน้นเป็นพิเศษคือการรู้จักทำงานร่วมกับคนอื่น การทำงานร่วมกับคนอื่นนั้นย่อมเรียกร้องคุณสมบัติอย่างอื่นตามมาเช่นกัน ความรู้สึกเสียสละไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น และเสียสละอายุต่อการหลีกเลี่ยงจากหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมา ความจริงนั้นเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ความสามารถเฉพาะตัวของคนไทยมิได้หย่อนกว่าความสามารถของชนชาติใด แต่เมื่อต้องทำงานเป็นหมู่คณะที่ต้องการความร่วมมืออย่างจริงจังแล้ว ผลงานมักจะหย่อนลงไป เมื่อเรายอมรับกันแล้วว่าในสภาพแห่งสังคมปัจจุบัน การร่วมมือกันทำงานเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ โรงเรียนจำเป็นจะต้องหาวิธีการปลูกฝังความสามารถในเรื่องนี้ให้เป็นผลสำเร็จด้วย

5. ความยึดมั่นในความรักชาติ ความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม ยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งชาติ และมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ความอยู่รอดของประเทศชาติและความรุ่งเรืองของชาติย่อมขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ที่ประชาชนมีต่อชาติ หากประชาชนมีความรักชาติและความรู้สึกเรื่องชาตินิยมเป็นอย่างดีแล้วก็เป็นที่น่าใจได้ว่าเราจะมีภูมิป้องกันการกระทำในรูปแบบต่างๆ ที่จะเป็นการบ่อนทำลายชาติ

คุณสมบัติที่กล่าวข้างต้นนั้นเป็นคุณสมบัติที่ควรค่าในการที่จะปลูกฝังให้แก่บรรดาเยาวชน หรือวัยนักเรียนที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาซึ่งเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ วัยแห่งการคิดค้น และเช่นเดียวกันในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงมากมาย ดังนั้นจึงควรรีบปลูกฝังและปรับปรุงนักเรียนของเราให้รู้จักเลือกสิ่งที่ดีที่จะเข้ามา และเช่นเดียวกันก็ต้องรู้จักสงวนรักษาไว้ และควรให้

ความรู้ ให้แนวทางแก่นักเรียนเพื่อที่ว่าจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการณ์ต่างๆได้เป็นอย่างดีและทุกรูปแบบ

3.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ

3.3.1 ทฤษฎีบุคลิกภาพ

ทฤษฎีบุคลิกภาพ คือ ความพยายามที่จะอธิบายและสรุปลักษณะโครงสร้าง และการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นระบบมีระเบียบรัดกุมเข้าใจได้ ในแต่ละทฤษฎีจะมีหลักการที่แตกต่างกันในรายละเอียดที่เน้นหนักลึกซึ้งไปในด้านต่างๆ นักทฤษฎีแต่ละคนมีหลักการ เหตุผลและความเชื่อมั่นเป็นของตนเอง ทฤษฎีของผู้ใดจะแพร่หลายไปมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความชัดเจนและความยากง่ายในการอธิบาย ตลอดจนการตีพิมพ์เผยแพร่ให้ไปสู่แหล่งต่างๆ ได้กว้างขวางมากน้อยเพียงใด

ทฤษฎีบุคลิกภาพที่ใช้ประโยชน์ได้ดีจะต้องสามารถอธิบายลักษณะต่างๆ ของบุคคลได้อย่างกว้างขวางและมีบูรณาการพอที่จะอำนวยให้พิจารณามนุษย์ได้ ในปัจจุบันมีทฤษฎีบุคลิกภาพหลายทฤษฎี ซึ่งอาจเป็นเพราะบุคลิกภาพเป็นเรื่องที่กว้างขวางซับซ้อน จนกระทั่งทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งไม่สามารถอธิบายลักษณะบุคลิกภาพได้ครอบคลุมชัดเจน ทุกทฤษฎียังมีจุดอ่อนซึ่งโต้แย้งได้

เพอร์วิน (Pervin. 1980 : 8) ได้แบ่งทฤษฎีบุคลิกภาพออกเป็นกลุ่มตามพื้นฐานความเชื่อของผู้ทำการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. ทฤษฎีแรงขับ (Dynamic Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีรากฐานมาจากแรงขับภายในตัวบุคคล บุคลิกภาพของบุคคลจะแตกต่างกันเพราะแรงผลักดันภายในที่ต่างกัน นักทฤษฎีในกลุ่มนี้ ได้แก่ Freud เป็นต้น
2. ทฤษฎีบุคลิกภาพตามลักษณะปรากฏการณ์ (Phenomenological Theory) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าการศึกษามโนทัศน์ต้องศึกษาโดยรวมแยกส่วนไม่ได้ มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีถ้าอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ผู้นำทฤษฎีบุคลิกภาพตามลักษณะปรากฏการณ์ ได้แก่ Abraham Maslow, Carl Rogers เป็นต้น
3. ทฤษฎีความเข้าใจ (Cognitive Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การรับรู้จากประสบการณ์ทางตรงต่างๆ ของบุคคล ทำให้เกิดความคิดเห็นและความเข้าใจรวมทั้งทัศนคติในตัวของเขาเอง นักทฤษฎีในกลุ่มนี้ ได้แก่ George A. Kelly เป็นต้น
4. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Approaches of Personality) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การศึกษามโนทัศน์ต้องศึกษาจากพฤติกรรม เพราะเป็นสิ่งที่สามารถศึกษาและตรวจสอบได้ โดยเน้นการศึกษาจากการปฏิบัติการในห้องทดลอง เพื่อดูว่าอะไรเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้พฤติกรรมของบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงหรือในนัยหนึ่งเชื่อว่าสิ่งเร้าภายนอกเป็นสาเหตุของพฤติกรรม นักทฤษฎีในกลุ่มนี้ ได้แก่ J.B. Watson, Ivan P. Pavlov และ Skinner เป็นต้น

5. ทฤษฎีลักษณะนิสัย (Trait Theory) ทฤษฎีนี้พัฒนามาจากทฤษฎีแบ่งประเภท (Type) โดยวิเคราะห์ถึงลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคลในการโต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่แตกต่าง นักทฤษฎีในกลุ่มนี้ ได้แก่ Gardon W. Allport, Hans J. Eysenck, Raymond B. Cattell เป็นต้น

6. ทฤษฎีการเรียนรู้ในสังคม (Social Learning Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคลิกภาพเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ และบางครั้งถูกกำหนดด้วยการได้รับแรงเสริมในกรณีที่บุคคลกระทำพฤติกรรมนั้นในสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง

กลุ่มนักทฤษฎีกลุ่มคุณลักษณะ (Trait Theory) มีหลายคนอธิบายทฤษฎีแล้วจัดคุณลักษณะเป็นแบบๆ (Type) เพื่อสะดวกในการนำไปใช้ ที่จะเอามาเป็นตัวอย่างก็มีของแคทเทลล์ (Cattell) ซึ่งแบ่งมิติใหญ่ๆเป็น 2 มิติ จาก 16 องค์ประกอบ นั่นคือ มิติด้านความกังวลใจ (Anxiety) กับมิติด้านการแสดงออก (Extroversion) (Millon, 1996) จากมิติ 2 ด้านนี้ นำมาประกอบกันเป็นบุคลิกภาพทั้งหมด 4 ด้านคือ

1. ความกังวลสูง - การเก็บกด (High anxiety-introversion) เป็นพลังที่มีบุคลิกภาพแบบเครียด ตื่นตัว มีพิรุณ อัจฉริยชา ไม่มีความแน่นอน เป็นคนเงิบบ อายและขี้อลาด

2. ความกังวลต่ำ - การเก็บกด (Low anxiety - introversion) เป็นพวกที่มีบุคลิกภาพแบบอึดอัด ซึมเศร้า ไร้ใจได้ ปรับตัวได้ มีวุฒิภาวะ สงบเสถียร ไม่ชอบอาศัยใคร ใจเย็น ขี้อาย ไม่แยแส เจ้าความคิด

3. ความกังวลสูง - การแสดงออก (High anxiety - Extraversion) เป็นพวกที่มีบุคลิกภาพแบบเครียด ตื่นตัวตื่นใจ ไม่มีความมั่นคง มีความน่าสงสัย ชอบอิจฉา ขณะเดียวกันชอบเข้าสังคม มีความกระตือรือร้น ช่างพูด ทำอะไรทำจริง และชอบยอมตาม

4. ความกังวลต่ำ - การแสดงออก (Low anxiety - Extraversion) เป็นพวกที่มีบุคลิกภาพแบบอึดอัด ไร้ใจได้ ไม่หวั่นไหว ปรับตัวได้ มีวุฒิภาวะ เป็นคนรักสงบ อบอุ่น ชอบสังคม มีความกระตือรือร้น ชอบทำจริงอนุรักษ

ผู้นำทางทฤษฎีคุณลักษณะอีกคนหนึ่งคือ ไอแซก (Hans J. Eysenck) เป็นนักทฤษฎีคุณลักษณะที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่งเขียนหนังสือ 75 เล่ม งานวิจัยและบทความ 700 เรื่อง จากการศึกษาโรคประสาท และคนธรรมดาอีกจำนวนมาก เขาสรุปทฤษฎีบุคลิกภาพของเขาวามี 2 มิติ คือ ด้านการแสดงออก ด้านการเก็บตัว (Extraversion - Introversion) ด้านนี้เรียกว่า ด้าน Extraversion ส่วนอีกมิติหนึ่งที่เป็นด้านอารมณ์แปรปรวน อารมณ์คงที่ (Neuroticism - Stability) มิติด้านนี้เรียกว่า Neuroticism บางทีเรียกมิติทั้งสองย่อๆว่าด้าน E กับด้าน N

ลักษณะของคนที่มีบุคลิกภาพการแสดงออก (Extraversion) เป็นพวกเปิดเผย เป็นกันเอง สังคมดี มีพลังชักนำผู้อื่น พุดคุยในสิ่งสร้างสรรค์ มีความตื่นตัว ชอบกิจกรรม ชอบ

อาสางาน ความสนใจระยะสั้น ชอบทำสิ่งที่คนสนใจ ชอบเสี่ยง ขาดความรับผิดชอบที่แท้จริง ชอบความตื่นเต้น

ส่วนคุณลักษณะแบบเก็บตัว (Introvert) เป็นลักษณะที่ตรงกันข้ามกับบุคลิกด้านการแสดงตัวที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนั้นพวกนี้ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง มีความรับผิดชอบสนใจงานในระยะยาว มีความรู้สึกมั่นคง ทำอะไรแบบไตร่ตรอง

ทั้งสองอย่างที่กล่าวมาแล้วเป็นด้านมิติการแสดงออก (Extraversion) ซึ่งถ้าแสดงออกน้อยก็เป็นการเก็บตัว (Introversion) ซึ่งอยู่คนละขั้ว อีกมิติหนึ่งที่เรียกว่า มิติอารมณ์แปรปรวน (Neurotic) นั้นก็จะมีสองขั้วเหมือนกัน คือ ขั้วอารมณ์แปรปรวนกับขั้วอารมณ์มั่นคง (Neurotic - Stability) ส่วนพฤติกรรมที่แสดงออกดังจะกล่าวต่อไปนี้

พวกอารมณ์แปรปรวน (Neurotic) เป็นพวกที่มีลักษณะวิตกกังวล หวาดระแวงจิตใจหดหู่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง อารมณ์ร้อน ขาดความรับผิดชอบ ไม่เป็นตัวของตัวเอง ก้าวร้าว มั่นคง เป็นทุกข์ นับถือตนเองต่ำ คิดว่าตัวเองไม่สบาย ส่วนพวกอารมณ์มั่นคง (Stability) จะเป็นคนลักษณะตรงกันข้ามที่กล่าวมาแล้ว

จากมิติ 2 มิติคือ E กับ N ไอแซกได้จัดแบบ (Type) ของบุคลิกภาพเป็น 4 แบบโดยได้รับอิทธิพลจากแบบของบุคลิกภาพตามแนวฮิปโปเครติส (Hippocrates) , กาเลน (Galen) , จุง (Jung)

1. แบบการแสดงออก - อารมณ์แปรปรวน (Extroversion - Unstable) เป็นลักษณะอารมณ์ร้อน ฉุนเฉียว ขี้ระแวง กระวนกระวาย ก้าวร้าว ตื่นเต้น เปลี่ยนแปลงง่าย หุนหันพลันแล่น มองโลกในแง่ดี และคล่องตัว โกรธง่าย ขาดความรับผิดชอบ

2. แบบการแสดงออก - อารมณ์มั่นคง (Extraversion - Stable) เป็นลักษณะร่าเริงชอบสังคม ชอบออกหน้า ช่างพูด ช่างโต้ตอบ ชอบสบายๆ สนุกสนาน ไม่มีความกังวล มีความเป็นผู้นำ รับผิดชอบ เป็นมิตร

3. แบบเก็บตัว - อารมณ์มั่นคง (Introversion - Stable) เป็นลักษณะอึดอัดเฉยๆ มีความระมัดระวัง ช่างคิด รักสันติ ควบคุมตนได้ดี มีความมั่นใจ อารมณ์มั่นคง เยือกเย็น ไม่โต้ตอบ

4. แบบเก็บตัว - อารมณ์แปรปรวน (Introversion - Unstable) เป็นลักษณะประสาท วิตกกังวล กระตือรือร้น มึนสติ คิดในแง่ร้าย สงบเสถียร ไม่ชอบคบหาหมู่เพื่อน มักอยู่เงียบๆ จิตใจหดหู่ หงุดหงิด เจ็บปวด

พหุปี 1976 ไอแซกได้เพิ่มมิติบุคลิกภาพของทฤษฎีเขาอีกอย่างคือ Phychoticism (P) บุคลิกแบบนี้เป็นแบบคุณลักษณะก้าวร้าว เห็นแก่ตัว ต่อต้านสังคม ขาดความเห็นอกเห็นใจคนอื่น ไม่มีความเมตตาปราณี มุ่งผลสำเร็จ ไม่สุจริต

ส่วนฮอลแลนด์ (Holland,1973) ได้จัดบุคลิกภาพของคนโดยยึดตามความสนใจในอาชีพเป็นหลัก แบ่งลักษณะบุคลิกภาพเป็น 6 อย่าง

1. พวกชอบความจริง (Realistic) มีบุคลิกแบบขี้อาย เปิดเผย หัวอ่อน วัตถุ นิยม มีความจริงจัง แข็งแรง มัธยัสถ์ พวกนี้ชอบงานประเภทกลางแจ้ง มีความอดทน
2. พวกชอบค้นคว้า (Investigative) บุคลิกภาพของคนพวกนี้ชอบวิเคราะห์ ใฝ่รู้ รักอิสระ ฉลาด มีเหตุผล ชอบทดลอง ชอบแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ อยากเข้าใจโลกกายภาพ ชอบงานที่มีปัญหาคำถาม
3. ชอบเข้าสังคม (Social) เป็นบุคลิกของคนที่ชอบติดต่อกับคนอื่น มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ วิทยาศาสตร์ ทำงานเป็นกลุ่ม อยู่กับเพื่อน มีความสามารถ ในการเจรจา หลีกเลี่ยงการแก้ปัญหาที่ต้องใช้สมองหนักๆ ชอบกิจกรรมฝึกอบรม หรือสั่งสอน
4. ชอบระเบียบแบบแผน (Conventional) เป็นบุคลิกภาพที่ชอบกิจกรรมที่เป็น ธุรกรรม เช่น การเก็บรายงาน จัดข้อมูล งานตามคำสั่ง หรืองานตามตารางกำหนด การจัดหมวดหมู่สิ่งของ ขาดความคิดสร้างสรรค์
5. ชอบแสดงความกล้าได้กล้าเสีย (Enterprising) เป็นบุคลิกของคนที่ชอบผจญ ภัยเสี่ยง ความเด่น กระตือรือร้น มีพลังแข็งแรง มีความกระฉับกระเฉง ชักชวนเก่ง เชื้อมั่น ตนเอง เข้าสังคมง่าย
6. ชอบงานศิลปะ (Artistic) เป็นบุคลิกของคนที่ชอบใช้อารมณ์มีการหยั่งรู้ จินตนาการตีแผ่การเขียนภาษาหรือเขียนภาพ อารมณ์อ่อนไหว ไม่มีระเบียบ ช่างคิด

ทฤษฎีบุคลิกภาพอีกกลุ่มที่กำลังดัง คือ กลุ่มองค์ประกอบใหญ่ 5 อย่าง (The Big Five หรือ Five Factor Approach (FFA)) กลุ่มนี้ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบมานาน จนกระทั่งเหลือองค์ประกอบที่เชื่อถือได้ 5 องค์ประกอบเท่านั้น ได้แก่

1. การแสดงออก (Extraversion) บุคลิกคนพวกนี้ชอบผจญภัย เข้าสังคม เปิดเผยช่างพูดตรงไปตรงมา ชอบเด่น ออกหน้าออกตา อีกด้านหนึ่งของบุคลิกนี้จะแสดงออกตรงกันข้าม
2. มโนธรรม (Conscientiousness) บุคลิกของพวกนี้เป็นลักษณะ ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ยุติธรรม ใฝ่หาได้ พึ่งพาได้ กลัวต่อการทำบาป อีกด้านหนึ่งของบุคลิกนี้ก็จะแสดงออกตรงกันข้าม
3. ความสุภาพอ่อนโยน (Agreeableness) บุคลิกของคนพวกนี้จะมีลักษณะ ความเป็นมิตร ให้ความร่วมมือ สุภาพเรียบร้อย ให้ความอบอุ่น มีความอ่อนโยน ใจดี มีเมตตา อีกด้านหนึ่งของบุคลิกการแสดงออกจะตรงกันข้าม
4. อารมณ์แปรปรวน (Neuroticism) บุคลิกของคนพวกนี้จะมีลักษณะคล้ายเป็นโรคประสาท โมโหง่าย ใจร้อน จับจด ไม่มั่นคง จิตใจวุ่นวาย อีกด้านหนึ่งของบุคลิกภาพแบบนี้ภาพคือ อารมณ์มั่นคง (Emotional Stability) มีลักษณะตรงข้ามกับที่กล่าวมาแล้ว เช่น เยือกเย็น หนักแน่น ใจสงบ

5. ด้านความคิดหรือปัญญา (Openness or Intellect) บุคลิกของคนพวกนี้จะเป็นคนฉลาด คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มองการณ์ไกล มีเหตุผล อีกด้านหนึ่งก็จะเป็นลักษณะตรงกันข้าม (Digman,1990, Costa&Mc Crae,1992, ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ,2543)

3.3.2 ความหมายของบุคลิกภาพ

คำว่า บุคลิกภาพ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

แคทเทล (นวลละอ อสุภาผล.2527 : 206 ; อ้างอิงมาจาก Cattell. 1950) กล่าวว่า บุคลิกภาพหมายถึง สิ่งที่ช่วยทำนายว่า บุคคลจะอย่างไรในสถานการณ์ที่กำหนดให้ จุดมุ่งหมายของการวิจัยทางจิตวิทยา เพื่อสร้างกฎว่าบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกันนั้นจะทำพฤติกรรมใด เมื่ออยู่ในสังคมและอยู่ในสภาพแวดล้อมปกติ บุคลิกภาพเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคล มีทั้งพฤติกรรมที่เปิดเผยและพฤติกรรมที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน

แอนน์ อนาสตาซี (Smith. 1968 ; citing Anne Anastasi. 1990 : 10) กล่าวว่าบุคลิกภาพของบุคคลเกิดจากปฏิกริยาร่วม (Interaction) ระหว่างพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม พันธุกรรมอย่างเดียวกันในสภาพแวดล้อมที่ต่างกันย่อมก่อให้เกิดบุคลิกภาพของบุคคลต่างกัน อย่างไรก็ตามในสภาพแวดล้อมที่เหมือนกัน แม้ว่าบุคคลจะมีพันธุกรรมอย่างเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่แตกต่างกันได้

มันน์ (Munn. 1969 : 98) กล่าวว่า บุคคลเป็นผลรวมของลักษณะทางพันธุกรรม สิ่งแวดล้อมและการปะทะกันระหว่างสถานการณ์ทางชีวภาพ สภาพภาพทางสังคมและอิทธิพลทางวัฒนธรรม

อัลพอร์ท (Allport. 1967 : 24-25) กล่าวว่าบุคลิกภาพหมายถึงหน่วยผสมผสานที่ทรงพลังของระบบทางกายและจิตใจในตัวบุคคล ซึ่งกำหนดลักษณะการปรับตัวเป็นแบบเฉพาะของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

เชดคักดี โฆวาสินธุ์ (2520 : 3) ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่า เป็นลักษณะนิสัย (Traits) ที่รวมกันเป็นแบบฉบับเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล และเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งพิจารณาได้จากรูปแบบพฤติกรรมบุคคลนั้นที่แสดงออกหรือตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม

สวนา พรพัฒน์กุล (2525 : 295) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่า หมายถึง ลักษณะส่วนรวมทั้งหมดของบุคคลแต่ละคนที่สามารถมองเห็นจากภายนอกและซ่อนเร้นอยู่ภายใน บุคลิกภาพนี้ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา ท่าทาง แนวความคิด การพูดจา ความสนใจ อารมณ์ เจตคติ รสนิยม ตลอดจนความสามารถในการทำงาน

โสภา ชูพิกุลชัย (2529 : 164) กล่าวว่า บุคลิกภาพ ก็คือผลรวมอย่างมีระบบของพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นทราบได้ถึงลักษณะนิสัยเฉพาะตัวของบุคคลนั้นๆ

จรัส แจ่มจันทร์ (2539 : 14) บุคลิกภาพหมายถึง ผลรวมของพฤติกรรมต่างๆ ทั้งภายนอกและภายใน ตลอดจนทัศนคติ ค่านิยม ซึ่งแสดงให้เห็นคุณลักษณะนิสัยเฉพาะตัวของบุคคล

ใดบุคคลหนึ่ง ตลอดจนลักษณะที่บอกถึงสภาพจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกนึกคิด ที่แสดงออกทางการกระทำ ทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น อันเป็นผลมาจากพันธุกรรม การเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมต่างๆ

3.3.3 ความสำคัญของบุคลิกภาพ

กันยา สุวรรณแสง (2533 : 4-5) กล่าวว่า บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมเป็นอย่างมาก ดังจะพิจารณาได้จากประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ความมั่นใจ ผู้ที่มีบุคลิกภาพดี จะมีความมั่นใจในการแสดงออกมากขึ้น ทำให้กล้าแสดงออก เพราะคนอื่นๆ ที่พบเห็นจะให้ความสนใจและเชื่อมั่น ดังนั้นโอกาสที่จะประสบความสำเร็จจึงมีมากขึ้น
2. การคาดหมายพฤติกรรม ถ้ารู้ว่าบุคคลนั้นมีบุคลิกภาพอย่างไร จะทำนายได้ว่าในสถานการณ์ใดจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร
3. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถบอกได้ว่าบุคคลหนึ่งแตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่งได้ก็โดยอาศัยสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำสม่ำเสมอแก่ตัวบุคคลนั้นๆ
4. การตระหนักในเอกลักษณ์ของบุคคล บุคลิกภาพ ทำให้คนมีลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นของตนเอง เป็นแบบอย่างแก่เยาวชน
5. การปรับตัวเข้ากับคนอื่นๆ การที่รู้บุคลิกภาพของบุคคลอื่น ทำให้ปรับตัวเข้ากับเขาได้ง่ายขึ้น เอาชนะศัตรูได้ แก้ปัญหาได้ บุคลิกภาพมีส่วนสำคัญช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลและสถานการณ์ได้ดีขึ้น รวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้น
6. ความสำเร็จ คนที่มีบุคลิกภาพดี ได้เปรียบคนอื่นเสมอ เป็นพื้นฐานแห่งความศรัทธา เชื่อถือแก่ผู้พบเห็น ช่วยให้ธุระการทำงานสำเร็จง่ายขึ้น ได้รับความร่วมมือ และการติดต่อด้วยดี ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่การงาน
7. การยอมรับ คนที่มีบุคลิกภาพดีย่อมเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ใครๆ ก็เรียกร้องต้องการ ชอบที่จะให้ร่วมอยู่ในกลุ่มทำให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ

3.3.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ

เฮิร์ลล็อก (Hurlock. 1978 : 239-274) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นผลรวมของพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ซึ่งเป็นขบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีระบบ ระเบียบที่สลับซับซ้อน สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันในทุกๆ ด้าน ซึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาของบุคลิกภาพแบ่งได้ 2 องค์ประกอบ

1. องค์ประกอบทางพันธุกรรมและสรีรวิทยา

1.1 พันธุกรรม พันธุกรรมเป็นตัวถ่ายทอดสิ่งที่เป็นมรดก ทางกรรมพันธุ์จากพ่อแม่และบรรพบุรุษ เป็นตัวกำหนดขอบเขตความสามารถต่างๆ ของมนุษย์ รวมทั้งลักษณะต่างๆ ของร่างกาย เช่น สีตา สีผม โครงสร้างของรูปร่างหน้าตาโดยมีสิ่งแวดล้อม เช่น ลักษณะการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศเป็นตัวกระตุ้นหรือตัวกดให้บุคคลนั้นพัฒนาไปได้เต็มตามศักยภาพหรือไม่ทั้งทางด้านสติปัญญา รูปร่าง หน้าตา รวมทั้งลักษณะทางอารมณ์ โดยนักจิตวิทยาบางพวกเชื่อว่า ลักษณะทางอารมณ์บางอย่างเป็นลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน เช่นบางพวกปรับตัวง่ายยอมรับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ได้เร็ว เด็กพวกนี้จะมีอารมณ์ดี เด็กบางพวกจะปรับตัวยาก เด็กจะรู้สึกเครียดหรือตื่นเต้นง่าย ปรับตัวช้า

1.2 องค์ประกอบทางสรีรวิทยา เป็นผลจากพันธุกรรมและการพัฒนาตามวัย ซึ่งจะพัฒนาไปสู่สภาวะของแต่ละคน โดยจะมีระยะเวลาการเจริญเติบโตไม่เท่ากัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย ได้แก่ พันธุกรรม ระดับฮอร์โมน อาหาร สภาวะร่างกายขณะนั้น

2. องค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม

2.1 ประสบการณ์ในวัยเด็กความสัมพันธ์กับมารดาหรือตัวแทนมารดาและความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นสิ่งที่เด็กจะเรียนรู้และเลียนแบบ จะสังเกตได้ว่าเด็กมักจะมีบุคลิกภาพหลายอย่างคล้ายพ่อแม่หรือบุคคลใกล้ชิดในวัยเด็ก

2.2 อิทธิพลของวัฒนธรรม ผลของวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ จะมีอิทธิพลต่อค่านิยมและทัศนคติของบุคคล เช่น สังคมอเมริกันให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจ การรู้จักพึ่งตนเอง จะพบว่าคนอเมริกันมีลักษณะเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนในสังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส ดังนั้นบุคลิกภาพของบุคคลส่วนใหญ่เห็นว่าบุคคลที่มีลักษณะดี คือ มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นต้น

2.3 เหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต บุคคลแต่ละบุคคลจะได้รับประสบการณ์ไม่เหมือนกันตั้งแต่เกิดมา เช่น เป็นบุตรลำดับที่เท่าใด สภาพภาพของบุคคล บทบาทที่เปลี่ยนไป สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลทำให้บุคลิกภาพของบุคคลเปลี่ยนไป เช่น บุคคลบางคนเมื่ออยู่ในครอบครัวจะมีลักษณะเป็นเด็กทำอะไรรอตามใจพ่อแม่ แต่เมื่ออยู่ที่ทำงานมีบทบาทเป็นหัวหน้าหน่วยงานก็มีลักษณะเป็นผู้ใหญ่เป็นผู้นำที่ดีมีเหตุผล นั้นแสดงว่าอิทธิพลของสังคมที่ผลต่อการแสดงพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพของบุคคล

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 44) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพประกอบด้วยพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และช่วงเวลาในชีวิตของบุคคล กล่าวคือ

1. พันธุกรรม สิ่งถ่ายทอดทางพันธุกรรม ส่วนมากเป็นลักษณะทางกาย เช่น ความสูงต่ำ ลักษณะเส้นผม สีของผิว ชนิดของโลหิต โรคภัยไข้เจ็บบางชนิดและข้อบกพร่องทางร่างกาย
2. บางชนิดเช่น ตาบอดสี ตีระล้าน นิ้วเกิน มือติดกัน ฯลฯ ซึ่งลักษณะทางกายเหล่านี้ เป็นอิทธิพลของพันธุกรรมที่มีบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลทั้งสิ้น
3. สิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของมนุษย์ทั้งพัฒนาการทางกายทางจิตใจ และบุคลิกภาพ คือ บุคคลอื่นๆ รอบตัวเรา ครอบครัว กลุ่มคน และวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมที่เป็นมนุษย์คนอื่นๆ นี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ ทศนคติและพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์
4. ช่วงเวลาในชีวิตของบุคคล แสดงถึง พัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ อันเกิดจากอิทธิพลร่วมระหว่างพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ

3.4.1 ความหมายของความสนใจ

ความสนใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกของกระบวนการเรียนรู้ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การที่คนเรามีแรงจูงใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ย่อมมีความสนใจเป็นพื้นฐาน นักเรียนที่มีความสนใจในวิชาใดมักเรียนวิชานั้นได้ดีกว่าวิชาที่เรียนโดยปราศจากความสนใจ ได้มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของความสนใจไว้ต่างๆ กันเช่น

นันทนelli (Nunnally.1970:415) ได้สรุปไว้ว่าความสนใจ หมายถึง ความชอบในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ

กูต (Good.1973:311) ได้ให้ความหมายความสนใจ หมายถึง ความสนใจเป็นความรู้สึกชอบของคนเราที่แสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนี้อาจจะชั่วขณะหนึ่ง หรืออาจจะมีการต่อไปก็ได้ ขึ้นอยู่กับความอยากรู้อยากเห็นของบุคคลนั้น โดยอิทธิพลจากประสบการณ์ของเขาเอง

เพจ และมาร์แชลล์ (Page and Marshall.1977:181) กล่าวว่าความสนใจหมายถึง ความประสงค์ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมบางอย่างเป็นอาการที่จิตใจเพ่งเล็งกับการเลือกกิจกรรมหนึ่ง หรืออาการสนุกสนานเพลิดเพลินใจในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เสียง ชูสกุล (2525:26) กล่าวว่า ความสนใจคือ ความอยากรู้อยากเห็น อยากแสวงหาและเข้าร่วมกิจกรรม ความรู้สึกชอบที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด และหมายถึงสภาพจิตใจของบุคคลที่ผูกพันหรือจดจ่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความสนุกสนานเพลิดเพลินใจในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

จรรยา เยี่ยมสะอาด (2527:36) ได้ให้ความหมายของความสนใจไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีความรักชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พร้อมทั้งจะทำกิจกรรมที่สนใจนั้นด้วยความเต็มใจ ตั้งใจ เอาใจใส่ เพื่อให้สำเร็จตามความมุ่งหมายของตน

สุนทรินทร์ ธนโกไสย (2527:70) กล่าวว่า สิ่งที่ย่อขยายถึงความสนใจของแต่ละคนก็คือ “ความชอบ” หรือ “ไม่ชอบ” ความรู้สึกที่เข้มข้นจริงจังหรือความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งใด ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวทางที่บุคคลได้รับข้อเสนอแนะ สอดคล้องกับความหมายที่วิลสัน (Wilson.1971:687) ให้ไว้คือ “ชอบมากกว่า”

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528:233) ได้กล่าวว่า ความสนใจเป็นความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งความสนใจของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกัน ก็เนื่องมาจากองค์ประกอบสำคัญๆคือ ความต้องการ ความถนัด และสภาพแวดล้อมต่างๆ ในสังคมที่แตกต่างกัน

สุปราณี ศรีใสคำ (2531:104) ได้ให้ความหมายของความสนใจไว้ว่า ความรู้สึกชอบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ ความรู้สึกนี้ทำให้บุคคลเอาใจใส่และกระทำให้บรรลุถึงจุดหมายหมายที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น

กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530:214) ได้กล่าวว่า ความสนใจหมายถึงลักษณะการที่จิตใจถูกชักนำให้มีความผูกพัน และจดจ่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

นคร ปลื้มฤดี (2530:36) ได้กล่าวว่า ความสนใจหมายถึงความรู้สึกชอบของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และความรู้สึกนั้นส่งผลทำให้บุคคลเอาใจใส่และเกิดความพร้อมที่จะกระทำการให้บรรลุถึงจุดหมายหมายที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น ความรู้สึกนี้อาจจะมีชั่วขณะหนึ่งหรืออาจจะมีถาวรต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การยอมรับในคุณค่าของสิ่งนั้นๆ

ภิญโญ มนุศิศิลป์ (2530:26) ได้กล่าวไว้ว่า ความสนใจหมายถึงความรู้สึกรักหรือชอบ และเอาใจใส่ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้ประสบพบเห็นในการทำงาน มีความรู้สึกอยากเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความเต็มใจ เป็นสิ่งที่ช่วยให้การทำงานของบุคคลสำเร็จตามประสงค์

จะเห็นได้ว่า จากความหมายของความสนใจที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั้งหลายให้ไว้สรุปได้ว่า ความสนใจหมายถึง ความรู้สึกชอบของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และความรู้สึกนั้นส่งผลทำให้บุคคลเอาใจใส่และแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในการประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งนั้น เกิดความพร้อมที่จะกระทำให้บรรลุถึงจุดหมาย มองเห็นความสำคัญของสิ่งนั้นๆ มีการรับรู้และมีการตอบสนองต่อการรับรู้แล้ว เกิดการยอมรับในคุณค่าในที่สุด

3.4.2 ลักษณะความสนใจ

วณิช บรรจง และคณะ (2526:33) ได้สรุปลักษณะของความสนใจไว้ เพื่อเป็นข้อสังเกตในการที่จะพัฒนาความสนใจให้เกิดกับผู้เรียน ซึ่งองค์ประกอบให้เกิดความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ความสนใจเป็นความรู้สึกหรือเจตคติที่เข้มข้นอยู่ในวงแคบ คือคนเราจะต้องมีความสนใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นอย่างๆไป
2. ความสนใจเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล คนหนึ่งอาจจะมีความสนใจต่อสิ่งหนึ่งแต่คนอื่นอาจจะไม่สนใจสิ่งนั้นเลยก็ได้
3. ความสนใจทำให้เราเอาใจใส่จดจ่อต่อสิ่งที่ตนสนใจ
4. เมื่อเกิดความสนใจต่อสิ่งใดแล้ว คนย่อมมีความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งนั้น เช่น ต้องการอยากรู้ให้มากขึ้น ต้องการทำ เป็นต้น
5. คนย่อมมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย ถ้าคนนั้นมีความสนใจต่อสิ่งนั้น

3.4.3 สาเหตุที่ทำให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้

ลักษณะของความสนใจที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้จะเห็นว่า ความสนใจเป็นเรื่องของแต่ละคน คนทุกคนอาจสนใจสิ่งต่างๆ แตกต่างกันไป สิ่งที่คนหนึ่งสนใจอาจไม่เป็นที่สนใจของอีกคนหนึ่ง ขณะเดียวกันระดับความสนใจของแต่ละคนก็แตกต่างกันไป ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจรีนทร์ สกุลถาวร (ม.ป.ป.: 61-62) ได้กล่าวว่า ความสนใจเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้ คือ

1. ความต้องการ เช่น อยากรับเป็นคนเรียนเก่งก็ต้องพยายามสนใจในบทเรียนเพื่อจะได้ทำให้ตนเองเข้าใจ
 2. การเอาอย่างสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่คนในหมู่คณะนิยมเรียน หรือสนใจจะทำให้คนที่เขามาร่วมความสนใจตามไปด้วย เช่น เด็กส่วนมากเมื่อเห็น พ่อ แม่ ครู หรือเพื่อนชอบหรือสนใจสิ่งใด ก็จะพลอยสนใจสิ่งนั้นไปด้วย
 3. การอ่าน การอ่านหนังสือช่วยให้เกิดความสนใจได้ เช่น การอ่านชีวประวัติของนักประดิษฐ์สิ่งต่างๆ จะทำให้ผู้อ่านนั้นมีความสนใจที่จะคิดประดิษฐ์สิ่งต่างๆบ้าง
 4. การศึกษาหรือการฝึกฝนอบรมความรู้ความสามารถในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมจะทำให้เกิดความสนใจขึ้น แม้ว่าในตอนแรกนั้นยังไม่มี ความสนใจเลย เช่น นักเรียนเรียนภาษาอังกฤษ เมื่ออ่าน พูด ฟัง และเขียนได้ จะมีความสนใจในวิชาภาษาอังกฤษ
 5. ความแปลกประหลาด เมื่อได้พบเห็นสิ่งที่แปลกประหลาดหรือไม่เคยพบเห็นมาก่อน จะทำให้เกิดความสนใจในสิ่งนั้นขึ้น
- ซึ่งกฤษฎณา ศักดิ์ศรี (2530:216-217) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้คนเราเกิดความสนใจมีดังนี้

1. เกิดการติดต่อสัมพันธ์ (Association) เช่นจากการอ่าน การติดต่อ สิ่งใดที่ทำความพอใจให้ หรือเห็นสิ่งนั้นจะให้ประโยชน์
2. สิ่งกระตุ้น ความสนใจเกิดจากสิ่งกระตุ้นหลายๆลักษณะ

3. ความรู้ ความรู้ความสามารถที่จะกระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ย่อมจะเป็นเหตุให้เกิดความสนใจในสิ่งนั้น เช่น คนที่พูดภาษาอังกฤษได้ย่อมสนใจในภาษาอังกฤษ
4. ความสนใจเกิดจากการได้รับผลสำเร็จ ถ้าทำงานประสบผลสำเร็จได้รับคำชมเชย จะเกิดความภาคภูมิใจและเกิดความสนใจที่จะกระทำการงานนั้นให้ดียิ่งขึ้น
5. ความสนใจเกิดจากความต้องการ บุคคลมีความต้องการทั้งทางร่างกายทางจิตใจทางสังคม ความต้องการทำให้คนเราพยายามหาทางบำบัดความต้องการ สนใจที่จะเจาะแสวงหาสู่ความสำเร็จ
6. เกิดจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติรอบตัว
7. เกิดจากการฝึกอบรมโน้มน้าวทำให้เกิดความสนใจ
8. เกิดการยกย่องชมเชยจากสังคม จากผู้ที่เราเคารพ นับถือ ย่อมมีอิทธิพลส่งเสริมให้ความสนใจเข้มแข็งขึ้นและดำเนินต่อไป
9. ความช่วยเหลือของบุคคลซึ่งเคยสนใจมาแล้ว จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการสนใจตามจากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น สังเกตได้ว่านักเรียนได้รับความสนใจในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่างนั้นๆ มีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ที่ได้รับ รวมทั้งประสบการณ์ใหม่ๆ และจากสิ่งนี้จะทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้

3.4.4 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในการเรียนรู้

โดยทั่วไปคนเรามีความสนใจในสิ่งต่างๆ ไม่เหมือนกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นๆ เช่น การศึกษาอบรม ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากสิ่งภายนอกแล้วยังรวมถึงบุคลิกภาพของบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับสติปัญญา ความสามารถทางร่างกาย ความถนัดตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสนใจด้วย ซึ่งได้รวบรวมองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสนใจไว้ดังนี้

1. ความสนใจนั้นเกิดขึ้นจากความพร้อม ความต้องการและอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม
2. ความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะคนเราทุกคนจะมีความสนใจในสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน
3. ความสนใจนั้นมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับสุขภาพของร่างกาย เด็กจะสนใจสิ่งใดเป็นระยะสั้นหรือยาว ย่อมขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของร่างกาย
4. ความสนใจเฉพาะอย่างนั้น อาจเปลี่ยนไปตามวัยและเวลาของแต่ละบุคคล แต่แบบแผนของความสนใจค่อนข้างคงที่ ทำให้การวัดความสนใจช่วยทำนายความสนใจในอนาคตได้
5. ความสนใจมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับสภาพจิตใจและเชาว์ปัญญาของบุคคล ผู้ที่มีเชาว์ปัญญาดำจะสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่มากอย่าง และไม่สลับซับซ้อนนัก ผิดกับ

ผู้ที่มีระดับของเชาว์ปัญญาสูง มักจะสนใจหลายๆอย่างในเวลาเดียวกัน และเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก

6. ความสนใจมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับรากฐานทางประสบการณ์ของเด็ก เด็กจะสนใจเรื่องใดเด็กจำเป็นต้องมีความรู้พื้นเรื่องนั้นพอสมควร ถ้าเด็กขาดประสบการณ์เด็กอาจไม่สนใจเป็นเพียงอยากรู้อยากเห็นชั่วคราวแล้วก็เลิกความสนใจไป

จากองค์ประกอบที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า โดยทั่วไปแล้วคนเรามีความสนใจในการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นๆ เช่น การศึกษาอบรม ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากสิ่งภายนอกแล้วยังรวมถึงบุคลิกภาพของบุคคลได้แก่ อายุ เพศ ระดับสติปัญญา ความสามารถทางร่างกาย และความถนัดตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

สำเนียง ศิลป์ประกอบ (2540:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความรับผิดชอบในการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับที่ สมิตรา สุประดิษฐ์ ณ อรุณยา (2539:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความรับผิดชอบของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้ชุดการเรียนกับการสอนตามคู่มือครูพบว่ากลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนั้น ไพโรจน์ ดารามาต (2524 :55) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาสังคมศึกษา โดยวิธีสอนแบบซินติเคทและกับการสอนตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ผลการวิจัยปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลอง ซึ่งสอนโดยวิธีสอนแบบซินติเคทกับกลุ่มควบคุมซึ่งสอนตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ไม่แตกต่างกัน และกลุ่มทดลองมีเจตคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยของสงวนศรี นังงาน (2530) ก็ได้กล่าวถึงการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการตามคู่มือการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา มีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยนั้นไม่มีความแตกต่างกันเช่นเดียวกับของ พัทรินทร์ ธารีรัฐการพ์ (2535) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนรู้ และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 ที่เรียนวิชา สังคมศึกษาด้วยเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แอปเปิลตัน (Applet on.1976:6590-A) ได้ทำการศึกษาหน้าที่พลเมืองและสังคม ประกิดทางการเมืองของนักเรียนในประเทศฟิลิปปินส์ในโรงเรียนที่อยู่ในชนบท กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนเกรด 2 เกรด 4 และเกรด 6 ที่สุ่มมาจากโรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนรัฐบาล ในเมืองดุมากเต จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบเลือกตอบ 36 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับเจตคติและค่านิยม โดยใช้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองเป็นเกณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองไม่เพิ่มขึ้น การสร้างหลักสูตรมีวัตถุประสงค์ที่จะปลูกฝังเจตคติและค่านิยมที่เหมาะสม ต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย และวัฒนธรรมฟิลิปปินส์แก่เด็กและนักเรียนในระดับต้น มีเจตคติคาดหวังไว้ดีกว่านักเรียนในเกรด 6 จากการสังเกตตัวแปรอิสระ แสดงให้เห็นว่าเพศไม่ได้เป็นปัจจัยที่ทำให้ให้นักเรียนมีเจตคติและค่านิยมต่างกัน ชนิดของโรงเรียนมีผลต่อความแตกต่างทางด้านเจตคติและค่านิยมเล็กน้อยแต่ไม่แตกต่างแต่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และผลการวิจัยครั้งสุดท้ายสรุปได้ว่า นักเรียนฟิลิปปินส์ในบริเวณชนบททำการวิจัยครั้งนี้ พัฒนาเจตคติทางบวกที่บ้านก่อนเข้าโรงเรียน และเจตคติค่อยๆ ถูกทำลาย เมื่อเด็กโตขึ้น

แอนเดอสัน (Anderson.1970 : 185 -A) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิริยาร่วมกันแก้ปัญหาในห้องเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กนักเรียนระดับ 6 ผลการศึกษาพบว่า การแก้ปัญหามีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถทางการสร้างสรรค์ สามารถพิจารณาผลผลิตและกระบวนการในการแก้ปัญหาซึ่งความสามารถทางการสร้างสรรค์นี้ไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เกลส (Glaess.1966:113-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในหอพักหญิงของวิทยาลัย กลุ่มทดลองจำนวน 9 คน ถูกเลือกโดยใช้วิธีสุ่มมิติและเป็นผู้ร่วมงานในหอพัก และเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินโปรแกรมต่างๆ ในหอพัก ส่วนกลุ่มควบคุมจำนวน 9 คน เลือกโดยการลงมติจากเพื่อน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมซึ่งสร้างขึ้นเพื่อให้ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีการเพิ่มในด้านความเป็นมิตร ทศนคติในด้านบวกต่อเพื่อน มีความพอใจในการใช้ชีวิตปีสุดท้ายในมหาวิทยาลัย การมีส่วนร่วมในกลุ่มใหญ่ และการแสดงถึงบุคลิกที่ไม่คุ้นเคยกับบุคคลอื่นลดลง

แชฟเทล (Shafitel. 1982 : 31) ได้ให้ความเห็นว่า การแก้ปัญหาเป็นกระบวนการค้นพบและตัวปัญหาก็คือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นสถานการณ์

ที่เป็นอุปสรรค คนที่จะแก้ปัญหาแต่ละปัญหาได้ดีต้องมีความคิดใหม่ๆ มีพฤติกรรมใหม่ๆ แพร่หลายได้ย้ถึงวิธีการแก้ปัญหาว่า ในการเรียนการสอนต้องใช้สถานการณ์ที่มีความหมาย เป็นปัญหา และมีความสำคัญต่อทุกคน ทั้งครูสอนคณิตศาสตร์ ครูสอนวิทยาศาสตร์ ครูสอน สังคมศึกษา ต้องช่วยส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันคิดตั้งสมมติฐาน เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ลงสรุปเอง ตั้งหลักการเองทุกอย่าง การกระทำดังกล่าวนี้เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการแสวงหา ความรู้ ได้ใช้ข้อคิดหลายๆทาง ซึ่งทำให้คนมีความฉลาดรู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

จากการวิจัยของ เฟลปส์ (Phelps. 1987 : Abstract) ศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาที่ได้รับการสอนแบบไตร่ตรองกับวิธีการสอนแบบประชุมปรึกษาของนักการศึกษา ฝึกหัดครูในสหรัฐอเมริกา กลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบให้คิดไตร่ตรอง ส่วนกลุ่มทดลองได้ รับการสอบแบบประชุมปรึกษา ระหว่างครูกับนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า การคิดอย่างมี วิจารณญาณของกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองไม่แตกต่างกัน

ทราเวอร์ (Traver.1979) ได้ศึกษานักเรียนชอบคิดแก้ปัญหาสถานการณ์ทาง เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ จักรกล ปัญหาสถานการณ์ที่เป็นนามธรรมเรียงตามลำดับและ เห็นว่านักเรียนชอบคิดแก้ปัญหาที่สอดคล้องเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของตนมาก

ไอแอนนี (Lanni.1970 : 1-8) มีความเชื่อว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถในการ เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้มากกว่าที่เขากำลังเรียนอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีวิธีการสอนหลายวิธีที่จะสนอง ความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนได้ผลดี จะต้องมียุทธวิธีสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนเจริญ ไปในทางที่ควร การเพิ่มเติมและการย้อนกลับมาแก้ไข ควรจะทำทันทีในระหว่างการสอน ที่ แต่ละคุณภาพของการศึกษาที่แต่ละคนจะได้รับ ควรจะสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ฮอปคินส์ (Hopkins. 1985) ได้ทำการศึกษารูปแบบของห้องเรียนที่ส่งผลต่อทักษะการ คิดแก้ปัญหาของนักเรียนพบว่า จะต้องเป็นห้องเรียนที่มีข่าวสารน่าสนใจได้อ่าน ได้ทดลอง วิเคราะห์ข่าวอยู่เสมอ มีภาพอุปกรณ์หรือสัญลักษณ์ที่เคยกล่าวจากข่าวสารนั้นและนักเรียนมี โอกาสถกเถียงตามความคิดของตนเองอย่างอิสระ เมื่อได้พบเห็นสิ่งเหล่านั้นจึงจะส่งผลต่อ ทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศจะเห็นได้ว่าวิธีที่นักเรียนจะเรียนรู้และพัฒนา ทักษะการเรียนรู้ได้ดีนั้นนักเรียนควรได้รับการฝึกปฏิบัติ ใช้วิจารณญาณ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ นักเรียนได้มี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ทำวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานครจำนวน 11,725 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมพลกรุงเทพฯ เครือเซนต์คาเบรียล เครือคอนแวนต์ และโรงเรียนเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1000 คน โดยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) จากประชากร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จากโรงเรียนในเครือการศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมพลกรุงเทพฯ เครือเซนต์คาเบรียล เครือคอนแวนต์ และโรงเรียนเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) รวม 9 โรงเรียน
2. จากเขตการศึกษาที่ได้มา รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 1,000 คน ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

เขตที่ตั้ง	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน
เขตบางรัก	อัสสัมชัญชาย	260
เขตบางรัก	อัสสัมชัญศึกษา	100
เขตสาทร	เซนต์ไมเกิ้ล	100
เขตสาทร	กรุงเทพคริสเตียน	60
เขตปทุมวัน	พระมหาไถ่ศึกษา	60
เขตดินแดง	แม่พระฟาติมา	100
เขตยานนาวา	สารสาสน์เอกตรา	70
เขตคลองกุ่ม	พระมารดานิจจานุเคราะห์	100
เขตบางนา	เซนต์โยเซฟ	150

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวัดด้านการรู้คิดและแบบวัดทั่วไปที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เป็นแบบวัดด้านการรู้คิด 80 ข้อ ลักษณะแบบวัดเป็นปรนัย 4 ตัวเลือก

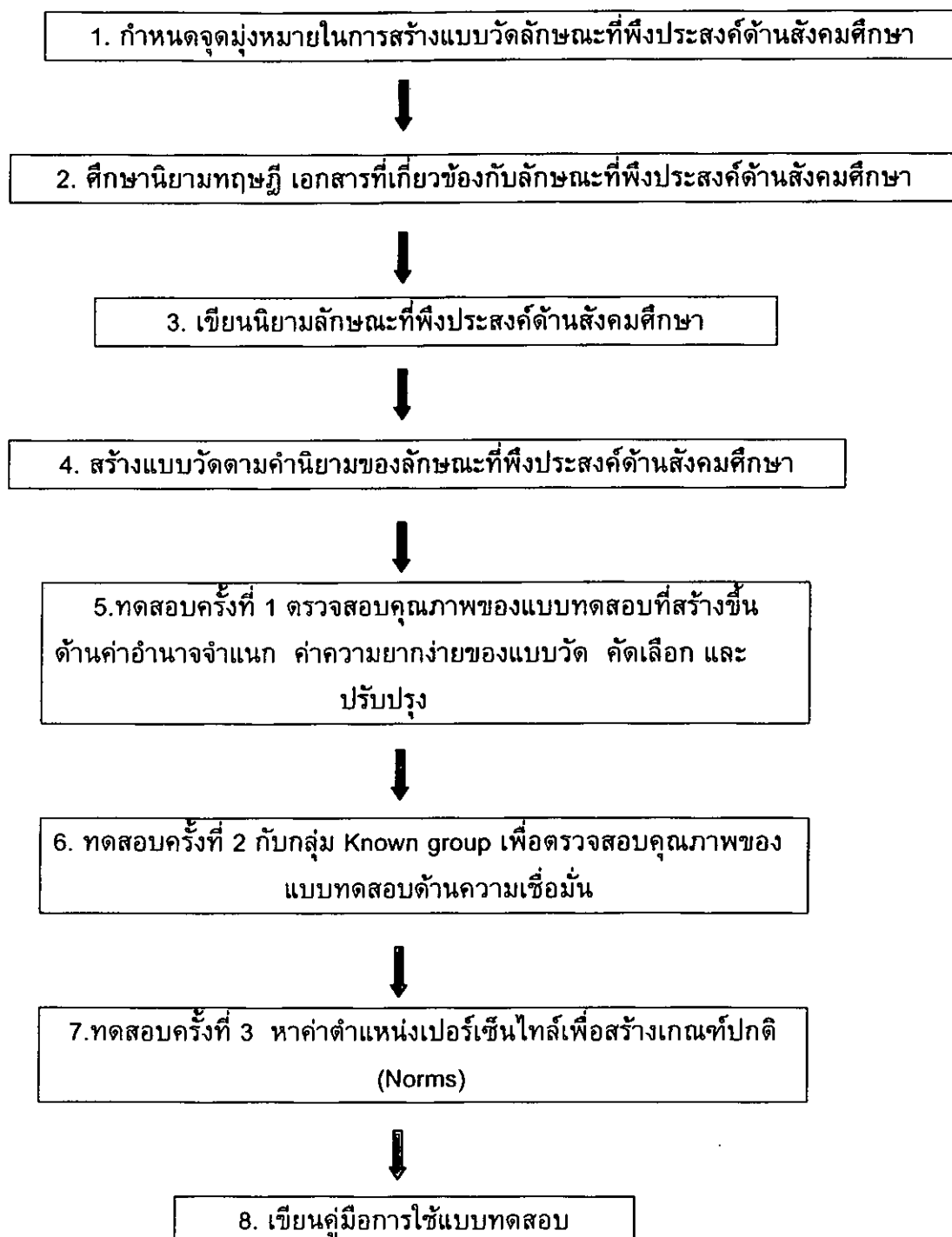
ชุดที่ 2 เป็นแบบวัดทั่วไป ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบวัดด้านความสนใจ จำนวน 60 ข้อ เป็นลักษณะประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (Likert)

ตอนที่ 2 แบบวัดด้านบุคลิกภาพ จำนวน 40 ข้อ เป็นลักษณะประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (Likert)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการการสร้างแบบวัดลักษณะพึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

ในการสร้างแบบวัดลักษณะพึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

1.1 เพื่อสร้างแบบวัดลักษณะพึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.2 เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. ศึกษา นิยาม ทฤษฎีต่าง ๆ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะพึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ศึกษาเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ที่มีลักษณะในด้านนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบวัด

3. เขียนนิยามตามพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะพึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ซึ่งสรุปจากคำนิยาม และลักษณะของผู้ที่มีลักษณะพึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ที่ค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัย

4. เขียนแบบวัดตามคำนิยามของพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีลักษณะพึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาในแต่ละด้านดังนี้

4.1 แบบวัดด้านการรู้คิดเป็นแบบตัวเลือก 4 ตัวเลือก ได้สร้างให้สอดคล้องตามคำนิยามศัพท์และตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ซึ่งประกอบด้วยสาระที่ 1 ด้านศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

4.2 แบบวัดด้านความสนใจด้านสังคมศึกษา ผู้วิจัยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามเทคนิคของลิเคอร์ท (Likert)

4.3 แบบวัดด้านบุคลิกภาพด้านสังคมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย บุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้นำ ความเป็นประชาธิปไตย ความใจกว้าง ความเห็นอกเห็นใจ การติดต่อสื่อสาร และ การควบคุมตัวเอง

4.4 นำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ วันเพ็ญ วรรณโกมล อาจารย์ทองคำ พิมพา และ อาจารย์แก้วใจ โพธิ์ ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้านความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เพื่อพิจารณาว่าข้อความในเครื่องมือที่สร้างขึ้นนั้น สามารถวัดได้ตรงตามคำนิยาม ที่กำหนดไว้หรือไม่ ควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อความใดรวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ ซึ่งผลปรากฏว่าแบบวัดลักษณะพึงประสงค์ด้านสังคมศึกษามีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.5 ขึ้นไป

4.5 นำแบบวัด ที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบดูอีกครั้ง โดยข้อความทั้งหมดมีค่าดัชนี ความสอดคล้องมากกว่า 0.5 – 1.0

5. ทดลองครั้งที่ 1 (Try out) กับกลุ่มตัวอย่าง ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ จำนวน 100 คนแล้วนำคะแนนดิบที่ได้มาหาค่าจำแนก และค่าความยากง่ายของแบบวัดลักษณะพึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

6. ทดลองครั้งที่ 2 นำไปให้กลุ่มผู้รู้ (Known group) จำนวน 50 คน กับนิสิตชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ วิชาเอกสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

7. นำแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1000 คน เพื่อหาค่าตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms)

8. เขียนคู่มือแบบทดสอบ

ตัวอย่างแบบวัดลักษณะพึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดด้านความรู้คิด ด้านความสนใจและด้านบุคลิกภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบวัดด้านการรู้คิด ปริมาณจำนวน 40 ข้อ

คำชี้แจงให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดของนักเรียนที่สุดเพียงข้อเดียวและทำเครื่องหมาย X ลงในข้อคำตอบที่นักเรียนต้องการ ใช้เวลา 50 นาที

0 นักเรียนคิดว่าข้อใดที่จะช่วยทำให้จิตใจแจ่มใส

ก. โลก โกรธ หลง

ข. การฆ่าสัตว์ พวดเท็จ พยาบาท

ค. ความอยากเป็น ความไม่อยากเป็น

ง. ความอยากได้ อยากมี อยากเห็น

00 นักเรียนคิดว่าศาสนาสอนอะไรบ้างในการดำเนินชีวิตของเรา

ก. มีความสุข

ข. มีความเสียสละ

ค. มีสติรอบคอบ

ง. มีเวลาคิดถึงตนเอง

000 การกระทำของบุคคลใดที่จะก่อให้เกิดความสงบสุขและความมีระเบียบในสังคม

ก. รุจิราสำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต

ข. ภาสุรีประกอบอาชีพทนายความ รับว่าความทั่วไป

ค. นุชนาถประพฤติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด

ง. ธนบดีทำหน้าที่ให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบวัดด้านความสนใจ

คำชี้แจง แบบวัดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสนใจของนักเรียนต่ออาชีพ จึงไม่มีถูกหรือผิด แต่เป็นการวัดความสนใจของนักเรียนที่มีความสนใจด้านสังคมศึกษาเท่านั้น ให้นักเรียนตอบโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนตามความเป็นจริง ซึ่งมี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความในประโยคเป็นจริงมากที่สุด หรือมีพฤติกรรมดังกล่าวมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความในประโยคเป็นจริงมาก หรือมีพฤติกรรมดังกล่าวมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความในประโยคเป็นจริงปานกลาง หรือมีพฤติกรรมดังกล่าวปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความในประโยคเป็นจริงน้อย หรือมีพฤติกรรมดังกล่าวน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความในประโยคเป็นจริงน้อยที่สุด หรือมีพฤติกรรมดังกล่าวน้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
0.ข้าพเจ้ามีความสามารถในการติดตามสถานการณ์ต่างๆในโลกและปัญหาที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน					
00.ข้าพเจ้าค้นคว้าหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ					
000. ข้าพเจ้าสนใจในเรื่องความเป็นอยู่รอบตัวเสมอ					

ตอนที่ 3 แบบวัดด้านบุคลิกภาพ

คำชี้แจงแบบวัดด้านนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาด้านบุคลิกภาพนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จึงไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของบุคลิกภาพแต่ละคนให้นักเรียนตอบโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับบุคลิกภาพของนักเรียนมากที่สุด ซึ่งมี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความในประโยคเป็นจริงมากที่สุด หรือมีพฤติกรรมดังกล่าวมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความในประโยคเป็นจริงมาก หรือมีพฤติกรรมดังกล่าวมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความในประโยคเป็นจริงปานกลาง หรือมีพฤติกรรมดังกล่าวปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความในประโยคเป็นจริงน้อย หรือมีพฤติกรรมดังกล่าวน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความในประโยคเป็นจริงน้อยที่สุด หรือมีพฤติกรรมดังกล่าวน้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความเป็นจริง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
0. ข้าพเจ้าเห็นว่าควรให้โอกาสทุกคนแสดงความคิดเห็นเป็นการเสียเวลา					
ข้าพเจ้าให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกา					
000.ข้าพเจ้าสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี					
0000.ข้าพเจ้ามักจะมั่นใจในการตัดสินใจของตนเอง					

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยติดต่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารโรงเรียน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ติดต่อขอความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาของกลุ่มที่ทดลองใช้ เพื่อกำหนดวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวัดให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่สอบในแต่ละครั้งและวางแผนการดำเนินการวัด ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยเป็นผู้ดำเนินการสอบ

4. อธิบายให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจในวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำแบบวัดทั้ง 2 ชุด

5. นำแบบวัดด้านการรู้คิดและแบบวัดด้านความสนใจและบุคลิกภาพไปทดสอบกับกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

5.1 นำแบบวัดที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากง่ายของแบบทดสอบด้านความรู้คิด

5.2 นำแบบวัดที่คัดเลือกและแก้ไขแล้วไปทำการวัดครั้งที่ 2 กับนิสิตเอกสังคมศาสตร์ชั้นปีที่ 1 จำนวน 50 คนกับกลุ่มรู้จัก (Know Group) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

5.3 นำแบบวัดที่คัดเลือกและแก้ไขแล้วไปทำการวัดกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 1000 คน เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms)

6. นำแบบวัดที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบวัดก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

7. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms)

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 หาสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.2 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพื้นผิว (Face Validity) โดยวิธีหาค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ใช้สูตรของโรวินเนลลี และแฮมเบลตัน

1.3 หาค่าอำนาจจำแนกจากการวัดที่ (t-test Index)

1.4 หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดโดยใช้เทคนิค 25 %

1.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด โดยใช้สูตร KR- 20 คูเดอร์ ริชาร์ดสัน

1.6 หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้านความสนใจ และแบบวัดด้านบุคลิกภาพ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha)

1.7 ค่าสหสัมพันธ์ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาโดยการหาค่าสหสัมพันธ์ของคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Internal consistency)

1.8 สร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) โดยหาคะแนนที่ปกติจากการหาตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ แล้วนำค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ได้ไปเปิดตารางสำหรับเปลี่ยนเป็นคะแนนมาตรฐานที่ (Normalized T-Score) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ . 2543 : 309-310)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

k	แทน	จำนวนข้อของแบบวัด
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
X_1	แทน	แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านการรู้จัก
X_2	แทน	แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านความสนใจ
X_3	แทน	แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านบุคลิกภาพ
t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดด้านความสนใจและบุคลิกภาพ
α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้านความสนใจและด้านบุคลิกภาพ
r	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดด้านการรู้จัก
r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้านความรู้คิด
p	แทน	ค่าความยากง่าย
T	แทน	คะแนนที่ปกติ (Normalized T – score)
n	แทน	จำนวนคน

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น เพื่อหาค่า IOC

ตอนที่ 2 การวัดครั้งที่ 1 การวิเคราะห์เครื่องมือเป็นรายข้อ เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) กับกลุ่มนักเรียน 100 คน

ตอนที่ 3 การวัดครั้งที่ 2 เพื่อหาความเชื่อมั่นที่คำนวณด้วยสูตร KR 20 ของแบบวัดด้านการรู้จัก และวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้านความสนใจ และแบบวัดด้านบุคลิกภาพจากกลุ่มรู้จัก (Known Group) จำนวน 50 คน

ตอนที่ 4 การวัดครั้งที่ 3 กับกลุ่มตัวอย่างจริง 1000 คน

4.1 ค่าสถิติพื้นฐานของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ทางสังคมศึกษา

4.2 คะแนนเกณฑ์ปกติ (Norms)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้นำแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ไปตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาและจิตวิทยาการแนะแนว จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อความกับนิยาม จำนวน 180 ข้อแล้วนำผลการพิจารณามาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .05 ขึ้นไป (รายละเอียดดังภาคผนวก ก) ผลปรากฏว่า ได้ข้อคำถามที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ทั้ง 3 ด้าน จำนวน 134 ข้อ เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบต่อไป

ตอนที่ 2 การวัดครั้งที่ 1 ($n=100$)

ผู้วิจัยนำแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาที่ผ่านการพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ ไปทดสอบกับกับกลุ่มตัวอย่างในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์จำนวน 100 คน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ของข้อคำถามด้านการรู้คิด ก่อนการคัดเลือกมีค่าอยู่ระหว่าง .05 - .92 หลังการคัดเลือกมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง .25 - .80 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อคำถามด้านการรู้คิด โดยพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งในการวัดครั้งนี้ มีข้อคำถามด้านการรู้คิดที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์จำนวน 40 ข้อ หาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามแบบวัดความสนใจทางสังคมศึกษาและแบบวัดบุคลิกภาพทางสังคมศึกษาเป็นรายข้อโดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ วิเคราะห์ค่า t -test เพื่อคัดเลือกข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้ข้อคำถามที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ แบบวัดความสนใจทางสังคมศึกษา จำนวน 60 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 1.11 - 9.73 แบบวัดบุคลิกภาพทางสังคมศึกษา จำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 3.17 - 6.98 ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีคุณภาพไว้ทั้งหมดเพื่อนำไปทดสอบครั้งต่อไป ได้ผลการวิเคราะห์ดังตาราง 1 - 5

ตาราง 1 ค่าความยากง่าย (p) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
ด้านการรู้คิด

แบบวัด	ก่อนคัดเลือก		หลังคัดเลือก		จำนวนข้อ ที่ตัดออก
	k	p	k	p	
X_1	80	.05 - .92	40	.26 - .80	40

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านการรู้คิด ก่อนการคัดเลือก จำนวน 80 ข้อ มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง .05 ถึง .92 หลังจากการคัดเลือก ผลปรากฏว่าได้แบบวัดมีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์จำนวน 40 ข้อ โดยมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง .26 ถึง .80

ตาราง 2 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
ด้านการรู้จัก

แบบวัด	ก่อนคัดเลือก		หลังคัดเลือก		จำนวนข้อ ที่ตัดออก
	k	r	k	r	
X_1	80	.01 - .50	40	.20 - .50	40

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านการรู้จัก ก่อนการคัดเลือกจำนวน 80 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .01 ถึง .50 หลังคัดเลือก ผลปรากฏว่าได้แบบวัดที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์จำนวน 40 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .20 ถึง .50

ตาราง 3 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
ด้านความสนใจ และด้านบุคลิกภาพ

แบบวัด	ก่อนคัดเลือก		หลังคัดเลือก		จำนวนข้อ ที่ตัดออก
	k	t	k	t	
X_2	60	1.11 – 9.73	54	2.35 – 9.73	6
X_3	40	3.17 - 6.98	40	3.17 - 6.98	-

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา ด้านความสนใจ ก่อนการคัดเลือกจำนวน 60 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 1.11 ถึง 9.73 หลังการคัดเลือก ผลปรากฏว่าได้แบบวัดที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์จำนวน 54 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 2.35 ถึง 9.73 ส่วนด้านบุคลิกภาพ ก่อนการคัดเลือกจำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 3.17 ถึง 6.98 หลังการคัดเลือก ผลปรากฏว่าได้แบบวัดที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์จำนวน 40 ข้อ ซึ่งผ่านเกณฑ์การคัดเลือกทั้งหมด

ตอนที่ 3 การทดสอบครั้งที่ 2 ($n=50$)

ผู้วิจัยนำแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา รวม 134 ข้อ จากการทดสอบครั้งที่ 1 ไปทดสอบกับกับนิสิตเอกสังคมศาสตร์ชั้นปีที่ 1 จำนวน 50 คน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้านการรู้จัก โดยใช้วิธีหาค่า KR -20 โดยวิธีแบบคูเดอร์- ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

ของแบบทดสอบด้านความสนใจและบุคลิกภาพ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าความเชื่อมั่น (rtt) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
รวมทุกด้าน

แบบวัด	k	r_{tt}
X_1	40	.72
แบบวัด	k	α
X_2	54	.87
X_3	40	.81

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านการรู้จัก มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .72 ด้านความสนใจมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 และด้านบุคลิกภาพมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81 แบบวัดด้านการรู้จักสามารถจำแนกได้อย่างมีนัยสำคัญค่าความเชื่อมั่นมีค่าพอใช้

ตอนที่ 4 การวัดครั้งที่ 3 ($n=1000$)

ผู้วิจัยนำแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา รวม 134 ข้อ ไปทำการวัดกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,000 คน เพื่อหาสถิติพื้นฐาน (ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสร้างเกณฑ์ปกติ ซึ่งได้ผลวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

แบบวัด	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S
ด้านการรู้จัก	40	19.41	6.24
ด้านความสนใจ	280	174.29	17.27
ด้านบุคลิกภาพ	200	142.26	12.97
รวม	520	335.97	22.70

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า คะแนนลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านการรู้จัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.41 ด้านความสนใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 174.29

ด้านบุคลิกภาพมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 142.26 และมีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดเท่ากับ 335.97 แบบวัด
ลักษณะที่พึงประสงค์รวมทั้ง 3 ด้านสามารถจำแนกได้อย่างมีนัยสำคัญ

ตาราง 6 เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
ด้านการรู้จัก

คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T
36	78	23	55	12	39
34	74	22	54	11	37
32	72	21	53	10	35
31	69	20	51	9	34
30	67	19	49	8	33
29	65	18	48	7	31
28	64	17	46	6	29
27	62	16	44	5	27
26	61	15	42	4	26
25	59	14	41	2	22
24	57	13	40		

จากตาราง 6 คะแนนเกณฑ์ปกติของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
ด้านการรู้จัก มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 2 - 36 คะแนน คะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T22 – T78

ตาราง 7 เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
ด้านความสนใจ

คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T
261	81	186	56	160	42
237	78	184	56	159	42
228	76	183	56	158	42
225	76	182	56	157	39
221	72	181	55	156	36
217	70	180	55	155	35
214	68	179	55	154	35
213	68	178	54	153	35
209	68	177	54	152	35
208	67	176	54	151	34
207	66	175	53	150	34
206	65	174	51	149	34
205	65	173	50	148	33
201	64	172	49	147	33
199	64	171	48	145	32
197	64	170	47	144	32
196	64	169	46	143	32
194	63	168	44	142	31
193	63	167	44	141	31
192	63	166	44	140	29
191	62	165	44	133	24
190	62	164	43	132	23
189	61	163	43	128	22
188	61	162	43	125	20
187	58	161	43	124	17

จากตาราง 7 คะแนนเกณฑ์ปกติของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
ด้านความสนใจ มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 124 - 261 คะแนน คะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T17 -
T81

ตาราง 8 เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
ด้านบุคลิกภาพ

คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T
182	83	153	58	129	40
181	80	152	57	128	39
176	78	151	56	127	39
175	76	150	55	126	38
174	75	149	55	125	38
172	74	148	54	124	37
171	74	147	53	123	37
170	72	146	53	122	36
169	71	145	52	121	35
168	71	144	52	120	33
167	70	143	51	119	32
166	69	142	50	118	31
165	68	141	49	117	30
164	67	140	48	116	29
163	66	139	47	115	28
162	65	138	47	114	28
161	65	137	46	113	27
160	64	136	45	112	26
159	63	135	44	111	25
158	62	134	43	109	24
157	61	133	42	106	22
156	61	132	42	105	20
155	60	131	41	102	17
154	59	130	41		

จากตาราง 8 คะแนนเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
ด้านบุคลิกภาพ มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 102 - 182 คะแนน คะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง
T17 - T83

ตาราง 9 เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
รวมทุกด้าน

คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T
429	83	365	62	330	48
413	80	364	62	329	47
404	78	363	62	328	47
402	77	362	62	327	46
400	76	361	61	326	46
398	74	360	61	325	45
397	74	359	60	324	45
396	73	358	60	323	44
395	73	357	59	322	44
394	72	356	59	321	43
392	72	355	59	320	43
391	72	354	59	319	42
390	71	353	58	318	42
389	71	352	58	317	42
388	70	351	58	316	41
386	70	350	57	315	41
385	70	349	57	314	40
384	69	348	56	313	40
383	69	347	56	312	39
382	68	346	55	311	39
381	68	345	55	310	38
379	68	344	54	309	38
378	67	343	54	308	37
377	67	342	54	307	37
376	67	341	53	306	36
375	66	340	53	305	36
374	66	339	52	304	35

ตาราง 9 (ต่อ)

คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T
373	66	338	51	303	35
372	65	337	51	302	34
371	65	336	50	301	34
370	64	335	50	300	33
369	64	334	50	299	33
368	64	333	49	298	32
367	63	332	48	297	31
366	63	331	48	296	30
295	30	290	28	284	24
294	29	289	27	281	23
293	29	288	26	278	22
292	29	287	25	272	20
291	28	285	24	256	17

จากตาราง 9 คะแนนเกณฑ์ปกติของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา รวมทุกด้านมีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 256 - 429 คะแนน คะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T17 –T83

การแปลความหมายของคะแนน

การแปลความหมายของคะแนนโดยเทียบกับเกณฑ์ปกติ ถ้าต้องการทราบระดับของลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ให้นำคะแนนดิบมาเทียบกับคะแนนที่ปกติ และพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้ (ขวาล แพรัตกุล, 2520 : 53)

ตั้งแต่ T65 และสูงกว่า	แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา สูงมาก
ตั้งแต่ T55 – T64	แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา สูง
ตั้งแต่ T45 – T54	แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ปานกลาง
ตั้งแต่ T35 – T 44	แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ต่ำ
ตั้งแต่ T34 และต่ำกว่า	แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ต่ำมาก

ถ้าผู้สอบได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดี คือ T35, T45, T55, T65 ให้เลื่อนไปอยู่ในกลุ่มสูงถัดไปเสมอ

2. ติดต่อขอความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาของกลุ่มที่ทดลองใช้ เพื่อกำหนดวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่สอบในแต่ละครั้งและวางแผนการดำเนินการสอบ ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยเป็นผู้ดำเนินการสอบ

4. อธิบายให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจในวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับการทำแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาด้านการรู้จักและแบบวัดด้านความสนใจและด้านบุคลิกภาพ

5. นำแบบวัดทั้ง 3 ด้านไปทดสอบกับกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

5.1 นำแบบวัดที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก ค่าความยากง่ายของแบบวัดด้านความรู้คิด

5.2 นำแบบวัดที่ผ่านการคัดเลือกและแก้ไขแล้วไปทดสอบครั้งที่ 2 กับนิสิตคณะสังคมศาสตร์ชั้นปีที่ 1 จำนวน 50 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

5.3 นำแบบทดสอบและแบบสอบถามที่คัดเลือกและแก้ไขแล้วไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 1000 คน นำข้อมูลที่ได้นำมาหาสถิติพื้นฐาน เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms)

6. นำแบบทดสอบที่ได้จากการเก็บข้อมูล (1000 คน) นำไปตรวจและวิเคราะห์

7. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms)

การวิเคราะห์ข้อมูล

คุณภาพของแบบวัดลักษณะพึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

1. ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นเพื่อหาค่า IOC

2. วิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ตอนที่ 1 ด้านการรู้จัก โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ตอนที่ 2 แบบวัดด้านความสนใจ และตอนที่ 3 แบบวัดด้านบุคลิกภาพ โดยพิจารณาจากค่าความเชื่อมั่น (r)

3. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยกลุ่มรู้จัก (Know Group) โดยใช้ T-test

4. วิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้ t-test แบบเทคนิค 25 เปอร์เซนต์ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

5. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือในแต่ละด้านและรวมทุกด้าน โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

6. หาคะแนนเกณฑ์ปกติ (Norms) โดยหาคะแนนที่ปกติแบบยัดพื้นที่ได้โค้งเป็นหลัก (Area Transformation) จากการหาตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) แล้วนำค่า

เปอร์เซ็นต์ที่ได้ไปเปิดตารางสำหรับเปลี่ยนเป็นคะแนนที่ปกติ (Normalized T-score)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการสร้างเครื่องมือแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาสรุปได้ดังนี้

การทดสอบเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

1. ในการหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาดังนี้

1.1 ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามปฏิบัติการกับข้อความของแบบวัดด้านการรู้คิดจำนวน 80 ข้อ แบบวัดด้านความสนใจ จำนวน 60 ข้อ และแบบวัดด้านบุคลิกภาพจำนวน 40 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า ICO อยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 ได้ทั้งหมด 134 ข้อ ผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้เพื่อใช้ในการทดสอบต่อไป

1.2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยหาค่าคะแนนเป็นรายข้อโดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ของกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ ของแบบวัดด้านการรู้คิดจากการทดสอบครั้งที่ 1 ($n=100$ คน) แบบวัดด้านการรู้คิดก่อนการคัดเลือก จำนวน 80 ข้อ มีค่าความยากง่ายก่อนการคัดเลือกอยู่ระหว่าง .05 ถึง .92 หลังการคัดเลือกมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง .26 ถึง .80 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .01 ถึง .50 หลังการคัดเลือกผลปรากฏว่าได้แบบวัดที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์จำนวน 40 ข้อ และได้ตัดทิ้งจำนวน 40 ข้อ โดยข้อที่ได้คัดเลือกไว้มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .20 ถึง .50 เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 1000 คนต่อไป

1.3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความสนใจและด้านบุคลิกภาพด้วยโปรแกรมพิวเดอร์ โดยพิจารณาจากค่าอำนาจจำแนก (t) พบว่าแบบวัดด้านความสนใจ ก่อนการคัดเลือกจำนวน 60 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 1.11 ถึง 9.73 หลังการคัดเลือก ผลปรากฏว่าได้แบบวัดที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ จำนวน 54 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 2.35 ถึง 9.73 ส่วนด้านบุคลิกภาพ ก่อนการคัดเลือกจำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 3.17 ถึง 6.98 หลังการคัดเลือก ผลปรากฏว่าได้แบบวัดที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์จำนวน 40 ข้อ ซึ่งผ่านเกณฑ์การคัดเลือกทั้งหมด

1.4 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาด้วยกลุ่มรู้จัก (Known Group) จำนวน ($n=50$ คน) ด้านการรู้คิด โดยวิธีหาค่า KR-20 โดยวิธีแบบคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .72 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความสนใจมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 และด้านบุคลิกภาพมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81 โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient ของครอนบาร์ค)

2. หาเกณฑ์ปกติ (Norms) กับกลุ่มตัวอย่างจริง ($n=1000$) ของแบบวัดด้านการรู้คิด แบบวัดด้านความสนใจและด้านบุคลิกภาพ ผู้วิจัยหาเกณฑ์ปกติของแบบวัด โดยใช้คะแนนที่ปกติ (Normalized T-Score) ปรากฏผลดังนี้ แบบวัดด้านการรู้คิดมีช่วงคะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T22-78 แบบวัดด้านความสนใจมีช่วงคะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T17-T81 แบบวัดด้านบุคลิกภาพมีช่วงคะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T17 - T83

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา และเพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) ของลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น

ผู้วิจัยนำแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาที่สร้างขึ้น ด้านการรู้คิด ด้านความสนใจและด้านบุคลิกภาพ จำนวน 180 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาและตรวจสอบ ให้ตรงกับคำนิยามปฏิบัติการ และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โดยผู้ทำสารนิพนธ์ ได้คัดเลือกข้อความที่มีค่า IOC $>.05$ ขึ้นไป เพราะการพิจารณาค่าความสอดคล้องต้องมีค่า IOC $>.05$ ขึ้นไป จึงจะกล่าวได้ว่าแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาที่สร้างขึ้นมีค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจสูง

2. แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านการรู้คิด

2.1 ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) จากการหาค่าคะแนนเป็นรายข้อโดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ของกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ ที่มีค่าความยากง่าย (p) ก่อนการคัดเลือกอยู่ระหว่าง .05 ถึง .92 หลังการคัดเลือกผลปรากฏว่ามีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง .26 ถึง .80 และค่าความยากง่าย (r) ก่อนการคัดเลือกมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .01 ถึง .50 และหลังจากการคัดเลือก ผลปรากฏว่ามีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .20 ถึง .50 จะเห็นได้ว่าเป็นแบบวัดที่มีคุณภาพใช้ได้เพราะการสร้างแบบทดสอบทั่วไปเพราะค่าความยากง่ายที่ใช้ได้นั้นควรมีค่าอยู่ระหว่างที่ 0.20 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนกที่มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

2.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการทดสอบ ผู้วิจัยหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้านการรู้คิด โดยใช้วิธีหาค่า KR - 20 โดยวิธีแบบคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของแบบวัดด้านความสนใจ และด้านบุคลิกภาพ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 หาเกณฑ์ปกติ (Norms) จากการวิจัยในครั้งนี้เมื่อได้แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาแล้ว ผู้วิจัยหาคะแนนที่ - ปกติของแบบวัดในรูปของคะแนนที่ - ปกติ

(Normalized T - Score) เพื่อเปรียบเทียบระดับความถนัดด้านสังคมศึกษาจากคะแนนดิบ
 ดั้งที่ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2541 : 215 - 216) กล่าวว่า เกณฑ์ปกติคะแนนที่
 นิยมใช้กันมากเพราะเป็นคะแนนมาตรฐาน สามารถนำมาบวกลบ สะดวกในการนำไปใช้และ
 เเจ้งได้ มีความเหมาะสมในการแปลความหมาย ซึ่งใช้ในการวิจัยครั้งนี้และใช้เกณฑ์ของชาว
 แพรวดกุล (2520 : 53)ในการเทียบคะแนนดังนี้

ตั้งแต่ T65 และสูงกว่า	แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา สูงมาก
ตั้งแต่ T55 – T64	แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา สูง
ตั้งแต่ T45 – T54	แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา ปานกลาง
ตั้งแต่ T35 – T 44	แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา ต่ำ
ตั้งแต่ T34 และต่ำกว่า	แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา ต่ำมาก

สำหรับผู้ที่ได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดี คือ T65, T55, T45 และ T35 หรือได้คะแนนดิบ
 เท่ากับ 162 , 150 , 136 และ 121 พอดี ให้เลื่อนขึ้นไปอยู่ในกลุ่มสูงถัดไปเสมอ

3. แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความสนใจ และด้านบุคลิกภาพ

3.1 หาค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบวัดด้านความสนใจและด้านบุคลิกภาพ
 ค่าอำนาจจำแนก (t) ที่ดี ควรมีค่าตั้งแต่ 1. 75 ขึ้นไป จึงจะแสดงให้เห็นว่ากลุ่มสูงและกลุ่ม
 ต่ำมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจริง ซึ่งจากค่าดังกล่าว จากการที่ได้ทำแบบทดสอบ
 ผลปรากฏว่า ค่าที่ได้หลังจากการคัตเลือกนั้นมีค่าอยู่ระหว่าง 2.35 ถึง 6.98 จึงอาจกล่าวได้
 ว่าแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษานั้นสามารถนำไปใช้ได้

3.2 ค่าความเชื่อมั่น (rtt)

ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านความ
 สนใจและด้านบุคลิกภาพนั้น ซึ่งหาโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค
 (Cronbach's Alpha Coefficient) มีความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .81 ถึง .87 พบว่าแบบวัดที่
 สร้างขึ้นมีความเชื่อมั่นสูง สามารถนำไปใช้ทดสอบได้

3.3 เกณฑ์ปกติ (Norms) จากการวิจัยในครั้งนี้เมื่อได้แบบวัดลักษณะที่พึง
 ประสงค์ด้านสังคมศึกษาแล้ว ผู้วิจัยหาคะแนน ที่ - ปกติ ของแบบทดสอบในรูปของคะแนน
 ที่ - ปกติ (Normalized T - Score) โดยใช้เกณฑ์ของชาว แพรวดกุล ดังนี้

ตั้งแต่ T65 และสูงกว่า	แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา สูงมาก
ตั้งแต่ T55 – T64	แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา สูง
ตั้งแต่ T45 – T54	แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา ปานกลาง
ตั้งแต่ T35 – T 44	แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา ต่ำ
ตั้งแต่ T34 และต่ำกว่า	แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา ต่ำมาก

สำหรับผู้ที่ได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดี คือ T65, T55, T45 และ T35 หรือได้คะแนนดิบ เท่ากับ 162 , 150 , 136 และ 121 พอดี ให้เลื่อนขึ้นไปอยู่ในกลุ่มสูงถัดไปเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบว่าลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา นั้นประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ 1. ด้านการรู้จัก 2. ด้านความสนใจ และ 3. ด้าน บุคลิกภาพ ซึ่งในแบบวัดนี้จะกล่าวถึง การมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่ม และความเป็นประชาธิปไตย จากการศึกษาดังกล่าวน่าจะเป็นประโยชน์แก่ครู ครูแนะแนว หรือผู้ที่มีความสนใจทางด้านสังคมศึกษา

1.2 แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษานี้เป็นเพียงแบบวัดที่ช่วย พิจารณาความสนใจของนักเรียนหรือผู้สนใจเท่านั้นทางด้านสังคมศึกษา แต่อย่างไรก็ตามหาก ต้องการที่จะนำไปใช้ ก็ควรที่ใช้เกณฑ์อื่นมาร่วมในการพิจารณตัดสินใจด้วย เพราะเครื่องมือ ที่ใช้วัดนี้ มีอาจกำหนดได้ว่านักเรียนต้องเรียนตามดังที่ผลออกมาจริงๆ หากแต่เป็นเครื่องช่วย ในการกลั่นกรองให้นักเรียนมีความเข้าใจตนเองในระดับหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยต่อไป

2.1 หากต้องการที่จะศึกษาด้านสังคมศึกษา ควรทำการศึกษาด้านอื่นๆ เช่น ด้านสังคมศาสตร์ เพราะลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา นั้น ยังไม่สามารถบอกได้ว่านักเรียนมีลักษณะดังกล่าวจริง

2.2 ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่คาดว่าจะอาจจะมีส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะที่พึง ประสงค์ด้านสังคมศึกษา หรือ ศึกษาสาขาวิชา หรืออาชีพที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องความรู้ทางด้าน สังคม และควรศึกษาให้ครอบคลุมตัวแปร

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมมณฑลกรุงเทพฯ เครือเซนต์คาเบรียล เครือคอนแวนต์ และโรงเรียนเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1000 คน โดยใช้วิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-Stage random Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จากโรงเรียนในเครือการศึกษาซึ่งเป็นในสังกัดองค์กรสังคมมณฑลกรุงเทพฯ เครือเซนต์คาเบรียล เครือคอนแวนต์ และโรงเรียนเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ทั้งหมด 9 โรงเรียน โรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก โรงเรียนอัสสัมชัญศึกษา โรงเรียนพระมหาไถ่ศึกษา โรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล โรงเรียนแม่พระฟาติมา โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน โรงเรียนสารสาสน์เอกตรา โรงเรียนพระมารดา นิจจานุเคราะห์ โรงเรียนเซนต์โยเซฟ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบและแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1	แบบวัดด้านการรู้จัก	จำนวน	40 ข้อ
ตอนที่ 2	แบบวัดด้านความสนใจ	จำนวน	54 ข้อ
ตอนที่ 3	แบบวัดด้านบุคลิกภาพ	จำนวน	40 ข้อ

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อโรงเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มทดลอง (Try Out) และกลุ่มตัวอย่าง ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยติดต่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารโรงเรียน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์.(2524) . จิตวิทยาการศึกษา ฉบับปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กรมวิชาการ,กระทรวงศึกษาธิการ.(2545). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราชคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2544). คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน . กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2544). ชุดเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2544). ชุดเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2542). กระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ.
- _____. (2534). หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กิ่งแก้ว อัดถากร. (2524) . "ทำไมต้องมีวินัย,"มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 3 (1) : 15-19; ภาคเรียนที่ 1.
- กว้าง รอบคอบ.(2542). การศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา. กองแผนงานกรมสามัญศึกษา.
- กันยา สุวรรณแสง.(2533). การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว 2. กรุงเทพฯ : บำรุงสารส์.
- กิตติมา ปรีดีติลล.(2520) . ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรบัณฑิต.
- กฤษณา ตักดิ์ศรี.(2530). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: บำรุงสารส์.
- เกษมศรี ภัทรภูริสกุล.(2544). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียน และความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีสรณนิยม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม (เอกการประถม) มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน.(2542) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด
- จรรยา เอี่ยมสะอาด.(2527). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนสำหรับห้องเรียนแบบ ศูนย์การเรียนรู้และโดยวิธีสอนแบบบรรยาย, ปรินุญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จรินทร์ สกฤดากร. จิตวิทยาวัยรุ่นกับการศึกษา. เชียงใหม่:คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, ม.ป.ป.
- จรัส แจ่มจันทร์.(2539). การศึกษาบุคลิกภาพของครูผู้สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบ 16 PF.ปรินุญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์จรัส ดัฒนสุทธิ.(2528). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ บูรณาการและการสอนตามคู่มือครู. ปรินุญานิพนธ์. กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จรูญ คุณมี.(2520). การสอนสังคมศึกษา. กอสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- จรูญ สุภาพ.(2520). หลักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- เจริญ จามรธัญญาท.(2534). พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษา. อุบลราชธานี : ภาควิชาหลัก สูตรและการสอนคณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี.
- ชม ภูมิภาค.(2535) . จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ชวาล แพรัตกุล.(2520). เทคนิคการเขียนข้อสอบ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2520). คู่มือดำเนินการสอบแบบทดสอบมาตรฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์.(2520). การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ กรุงเทพฯ:สำนักทดสอบทางการ ศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ณัฐพงษ์ เจริญทิพย์. (2526). รายงานการวิจัยเรื่องจริยธรรมและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของ นิสิตวิทยาศาสตร์, ม.ป.ท.
- ดวงเดือน พิตาลบุตร. (2528) .ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา บันทึกคำ บรรยายวิชาสังคมศึกษา . กรุงเทพฯ : มงคลการพิมพ์.
- ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล.(2532). บัณฑิตสังคมศาสตร์ที่พึงปรารถนา. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นคร ปลื้มฤดี. (2530). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความสนใจในการเรียนวิชา คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนเรื่องสมการโดยใช้วิธีเรียน เพื่อรู้แจ้งกับการสอนตามปกติ. ปรินุญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- นวลละอ อสุภผล.(2527) *ทฤษฎีบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นที ศิริมัย.(2528). *การศึกษาความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนแบบบูรณาการ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นาดยา ภัทรแสงไทย. (2525). *ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บันลือ พฤกษวัน.(2524). *ยุทธศาสตร์การสอนตามหลักสูตรแนวใหม่*. กรุงเทพฯ วัฒนาพานิช.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.(2521). *การวัดและการประเมินผลการศึกษา ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ .
- ปนัดดา โสมวงศ์.(2530). *คุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของผู้ใช้และผู้สอน*. กรุงเทพฯ หน่วยพัฒนาคณาจารย์ จุฬาลงกรณ์.
- ประนอม เดชชัย.(2521).*แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____.(2536). *เสริมทักษะการเรียนรู้การสอนสังคมศึกษา*. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์.(2530). *สุขภาพจิตเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตการพิมพ์.
- พนัส หันนาคินทร์.(2518). *เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง "วิธีสอนสังคมศึกษา"*.
- พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- พัชรินทร์ ธารีรัฐการพ์ . (2535). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.(การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชร มีสุคนธ์ . (2543). *การพัฒนาชุดฝึกความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา) . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2537) "การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลและสังคม" สารพัฒนาหลักสูตร. 13 (117) : 3 - 6 .
- พรรณี เกษกมล.(2522). *ศึกษาการร่วมมือการแข่งขันที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์*. ปรินญานิพนธ์.กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- พระศักดิ์ จันทรสำราญ.(2542). ความต้องการพัฒนาคุณลักษณะของครูช่างอุตสาหกรรม เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม (อุตสาหกรรม) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพราพรณ โกมลมาลย์.(2541). หลักการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการฟลอริดา. วารสารวิชาการ 11 (พฤศจิกายน 2541) 67-73.
- พนัส หันนาคินทร์. (2520). การมัธยมศึกษา. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ไพโรจน์ ดารามาต. (2524). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อบุคลิกภาพ ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาสังคมศึกษา โดยวิธีการสอนแบบซินติเคทกับการสอนตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิญญ มนุสสิป. (2530). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้และการสอนคณิตศาสตร์ของหน่วยนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ภาวนา เทียนขาว.(2540). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบแก้ปัญหากับการสอนตามคู่มือ. ปรินญาณพนธ์ กศ. ม. (การมัธยมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รจนา แก่นอำพรจันทร์.(2535). การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา. ปรินญาณศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.
- รอนสกี, สแตนเลย์ พี.(2535). สังคมศึกษาทั่วโลก. ในคู่มือการสอนสังคมศึกษา ภาค 1 , หน้า 19-45 แปลจากเรื่อง Unesco Handbook for the teaching of Social Studies: Part 1 โดย อัปสร มีสิงห์. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ระพีพันธ์ คร้ามมี.(2544). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวัดอย่างมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนตามแนวคอนสัคติวิซึ่มกับการสอนแบบแก้ปัญหา. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่ง แก้วแดง.(2543). สร้างคนดี คนเก่ง และมีความสุข. เส้นทางปฏิรูปการศึกษาไทย. 11 (สิงหาคม 2543) : 6.

- ราชบัณฑิตยสถาน.(2531). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 . พิมพ์ครั้งที่ 4
กรุงเทพฯ; สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.(2543). หลักการวิจัยทางการศึกษา . กรุงเทพฯ :
บริษัทศึกษาพร จำกัด.
- _____. (2541). เทคนิคการสร้างและสอบข้อสอบความถนัดทางการเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2527). ความถนัดทางการเรียน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ลาวัลย์ วิทยาภูมิกุล. (2533). การสอนสังคมในโรงเรียนมัธยม. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2543). การศึกษาแห่งชาติในอุดมคติ. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- วิจิตร สิ้นสิริ.(2529). คำบรรยายและอภิปรายในการสัมมนาอาจารย์ผู้สอนสังคมศึกษาของ
สถานฝึกหัดครู. กรมการฝึกหัดครู.(อัดสำเนา).
- วิทยากร เชียงกุล.(2546). *Dictionary of Education and Brances of Science*. สำนักพิมพ์
สายธาร หน้า 1968.
- วิสิทธิ์ โรจน์พจรัตน์. (2542) . พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 .กรุงเทพฯ :
พัฒนาศึกษา.
- วณิช บรรจงและคณะ . (2526) . จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- วรวัลย์ อินทรัตน์. (2540). ผลของการฝึกกระดุมพลังสมองตามแนวคิดของวิลเลียมส์เพื่อ
พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิพัฒนา.
ปริญญานิพนธ์. กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วันเพ็ญ วรรณโกมล. (2544). การพัฒนาการสอนสังคมศึกษา.พิมพ์ครั้งที่ 3 .กรุงเทพฯ :
สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ศิริชัย กาญจวาสี และคณะ. (2545). สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงวน นังงาน. (2530) . การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้
ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการ
กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนหน่วยนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
(การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันท์ธอม และสุรางค์ จันท์ธอม.(2516). จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.
- สุนทรินทร์ ธนโกไสย.(2527). จิตวิทยาแนะแนว. กรุงเทพฯ: เจริญกิจการพิมพ์.

- สุทธิรา พิสิษฐ์กุล.(2539). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบซินติเคทที่ใช้เทคนิควิธีการสอนทางวิทยาศาสตร์กับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- สุปราณี ศรีใสคำ.(2531). การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษความรับผิดชอบและความสนใจการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยใช้สัญญาณการเรียนการสอนตามคู่มือ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา)กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัตรา ศิริรักษ์.(2540). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ความสามารถในการแก้ปัญหาและบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมิตรา สุประดิษฐ์.(2539). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้ชุดการเรียนกับการสอนตามคู่มือครู. การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,บทคัดย่อ .
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล.(2533). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสียง ชูสกุล.(2525). เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์จากการเรียนเป็นกลุ่ม เรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้บทเรียนโมดูลและการเรียนตามแผนการสอน สสวท. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมบูรณ์ ชิตพงศ์.(2523). เทคนิคการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมบูรณ์ ชิตพงษ์ และสำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2518) . การวัดความถนัด. กรุงเทพฯ :ไทยวัฒนาพานิช.
- สวนา พรพัฒน์กุล.(2525). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ:แสงรุ่งการพิมพ์.
- สันต์ ธรรมบำรุง. (2522). การสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- สายัณห์ สิทธิโชค.(2544). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและค่านิยมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยวิธีต่างกัน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สำเนียง ศิลปประกอบ.(2540). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความรับผิดชอบในการเรียน และความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ ; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (บทคัดย่อ)
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2514 : 55-57) . การพัฒนาคุณภาพประชากรไทย. กรุงเทพฯ : แพร์พิตยา.
- โสภา ชูพิกุลชัย.(2529). ความรู้เบื้องต้นทางจิตวิทยา.กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศ.ส.,
- ไสว พักขาว.(2542). การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎี Constructivism. กรุงเทพมหานคร.
1 (มกราคม 2542):29.
- อารีย์ พันธุ์ณี. (2537). ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ 1412.
- อุษณีย์ โพธิ์สุข.(2537). เอกสารประกอบการสอน กพ 554 วิธีสอนเด็กปัญญาเลิศ.
ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุทุมพร จามรมาน.(2530). แบบสอบถาม : การสร้างและการใช้. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Allport W.Gordon.(1967). *Personality: A Psychological Interpretation* New York: John Wiley
and Son.
- Anderson,R.D.(1970) . *Developing Children's Thinking Through Science*. New Jersey:
Prentice-Hall.
- Anne Anastasi.(1990) . *Psychological Testing* . New York: Macmillan Publishing.
- Appleton, Ann Leslie. (1976) "Citizenship Education and Political Socialization of Filipino
School Children in a provincial Setting," *Dissertation Abstracts International*.
36 (10) : 6590 - A.
- Bent, Redyard K. and K. Kornonburg. (1969). *Principle of Secondary Education*. New York :
McGraw-Hill.
- Clover, River.(1980). *Becoming a More Creative Person*. Englewood Cliffs, New Jersey:
Prentice - Hall.
- Cornbach, Lee J.(1970). *Essentials of Psychological Testing*, New York :
Harper International Edition Harper & Row, Publisher, 752p.
- Dressel, P.L. and Mayhew, L.B. (1957). *General Education : Explorations in Evaluation*.
(2nd ed.) . Washington D.C. : American Council on Education.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity and the life cycle*. *Psychological Issues*, 1 , 18 - 171 .
- Fenton, Edwin K.(1967). *The New Social Studies*. New York: Holt Rinehart and Winston.
- _____. (1966). *Teaching The new Social Studies In secondary School*. New York :
Holt, Rinehart and Winston.

- Glaess, Herman Lewis. (1966) . *Developing Interpersonal Relations In A College Girls' Dormitory*. Dissertation Abstracts. 27 (1) : 113 - A - 114 - A.
- Good ,Carter Victor.(1973). *Dictionary of Education*.3rd ed. New York : Mc Graw-Hill Book.
- Guilford , J.P.(1967) .*The Nature Of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Guilford, J.P. and R. Hoepner.(1972).*The Analysis Of Intelligence*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Hurlock, E.B. (1978). *Adolescent Development* .New York : Mc Graw-Hill Book.
- Hopkins. K.D.and Stanley, J.C.(1985) .*Educational and Psychological Measurement and Evaluation*. New Jersey : Prentice-Hall.
- James J . Gallagher and Shelagh A Gallagher.(1994) .*Teaching The Gifted Child*. Page 5.
- Jarolimek, John. (1977). *Social Studies in Elementary Education*. New York : Macmillan.
- Kenworthy Leonard S. (1969) . *Guide to social Studies teaching in Secondary Schools*. Belmont, California : woodworth.
- Krung , Edward A. (1960). *The secondary School Curriculum*. New York : Harper and Brothers.
- Krogh Suzanne Lowell.(1992). *Educating Young Children Infancy to Grade Three*. New York : Macmillan.
- Lanni, F. (February,1970). "*Technology and Culture in Education*, " Bullentin of the`national Association of secondary School Principle . 54 : 1 - 8 .
- Michaelis ,John U.(1960). *Social Studies for Children in Democracy*. New York : Prentice-Hall.
- Michaelis ,John U.(1968) . *Social Studies for Children in Democracy*. New York: Englewood Cliff, N.J.: Prentice-Hall.
- _____.(1980). *Social Studies for children in Democracy*. New York :
- Moffatt. Maurice P. (1963) .*Social Instruction*. Englewood Cliffs, New Jersey Prentice-Hall.
- Monier. Robert B.(October, 1960) .*Our Social Studies Curriculum needs Re-examination*," The Social Studies. 51 ,163.
- Mitton, Betty L. Dale Harris. (1979). " *The Development of responsibility in children*," The Child A Book of Reading. 46 : 407 - 146.
- Munn,N.L. (1969) . *Psychology : the fundamentals of human adjustment (4th ed.)*. Boston : Houghton Mifflin.
- Nunnally ,Jum C.(1970). *Test and Measurement*. New York: McGraw-Hill.

- Page, g Terry and J.B. Thomas. (1997). *International Dictionary of Education*. London: Kogan Page.
- Page, and Marshall. (1977) . *International Dictionary of Education*. London : Kogan.
- Pervin, .L.A. (1980). Personal : Theory and research. (5th ed.). new York : W.W Noxton.
- Phelps, P.G.H. (1987, March) . The Effects of Participation in reflective thinking on Preservice Teacher' Critical Thinking, *Dissertation Abstracts International*. 48 (9) : 2317- A
- Piaget,J. (1950). *The Psychology of Intelligence*. New York : Harcourt Brace.
- Ralph, Preston C. (1960). *Teaching in Social Studies In Elementary School*. New York Holt Rinehart and Winston.
- Shaftel, Fannie T. and George Straffle. (1982) . *Role Playing in the curriculum Englewood Cliffs*. New Jersey : Printice-Hall,Inc.
- Travers, Kenneth J. (1979). " A Test of Pupil Perference for problem-Solving situation in Junior High School Mathematics, " *The Journal of Experimental Education*. 4 ; 9 -18 .
- Thorndike,Robert L. and Hagen Elizabeth.(1960). *Measurement and Evaluation in Psychology and Education*. 3rd ed. New York: John Willey.
- Warren, Haward C.(1934). *Dictionary of Psychology*. New York: Houghton Mifflin Company,372p.
- Wetcott, A.M. and J.A. Smith . (1967) *Creative Teaching of Mathematics in the Elementary School* . Boston : Allys and Bacon, Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ค่าสถิติที่ได้จากการทดสอบ

ตารางที่ 10 ค่าคะแนน IOC ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านการรู้จัก

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	1	0	-1	0	0.0
2	1	-1	0	0	0.0
3	0	1	-1	0	0.0
4	1	1	1	3	1.0
5	-1	1	0	0	0.0
6	1	1	1	3	1.0
7	-1	1	0	0	0.0
8	1	-1	0	0	0.0
9	1	1	1	3	1.0
10	1	1	0	2	0.7
11	1	1	0	2	0.7
12	-1	1	0	0	0.0
13	1	1	1	3	1.0
14	0	0	0	0	0.0
15	1	1	0	2	0.7
16	-1	0	1	0	0.0
17	1	0	0	1	0.3
18	1	1	0	2	0.7
19	1	1	0	2	0.7
20	1	1	1	3	1.0
21	1	0	0	1	0.3
22	1	1	0	2	0.7
23	1	1	1	3	1.0
24	1	0	0	1	0.3
25	0	0	1	1	0.3
26	1	0	1	2	0.7
27	1	1	1	3	1.0
28	1	0	0	1	0.3
29	-1	0	1	0	0.0

(ตาราง 10 ต่อ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนน	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
30	-1	1	0	0	0.0
31	1	1	0	2	0.7
32	1	0	1	2	0.7
33	0	1	0	1	0.3
34	0	-1	1	0	0.0
35	1	1	0	2	0.7
36	0	1	1	2	0.7
37	-1	0	0	0	0.0
38	1	1	0	2	0.7
39	1	1	0	2	0.7
40	-1	0	0	0	0.0
41	0	1	0	1	0.3
42	1	1	0	2	0.7
43	1	0	-1	0	0.0
44	1	0	1	2	0.7
45	1	0	0	1	0.3
46	1	1	1	3	1.0
47	1	1	0	2	0.7
48	0	1	1	2	0.7
49	1	0	0	1	0.3
50	0	1	1	2	0.7
51	1	1	1	3	1.0
52	0	0	1	1	0.3
53	0	1	0	1	0.3

(ตาราง 10 ต่อ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
54	0	1	0	1	0.3
55	1	0	1	2	0.7
56	0	1	0	1	0.3
57	1	1	1	3	1.0
58	1	1	0	2	0.7
59	0	0	1	1	0.3
60	0	0	1	1	0.3
61	0	0	0	0	0.0
62	0	1	0	1	0.3
63	1	0	0	1	0.3
64	1	1	0	2	0.7
65	0	0	1	1	0.3
66	0	1	-1	0	0.0
67	0	1	1	2	0.7
68	1	1	1	3	1.0
69	0	1	1	2	0.7
70	0	1	0	1	0.3
71	0	1	1	2	0.7
72	0	-1	1	0	0.0
73	1	1	1	3	1.0
74	1	1	1	3	1.0
75	1	1	0	2	0.7
76	0	1	1	2	0.7
77	1	1	1	3	1.0
78	1	0	0	1	0.3
79	0	1	0	1	0.3
80	0	1	0	1	0.3

หมายเหตุ : ค่า IOC ที่ใช้ได้ คือ ค่า IOC ที่มีค่า 0.5 ขึ้นไป ได้ทั้งหมด 40 ข้อ

ตาราง 11 ค่าคะแนน IOC ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความสนใจ

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	1	1	1	3	1.0
2	1	1	0	2	0.7
3	1	1	0	2	0.7
4	1	1	0	2	0.7
5	1	1	1	3	1.0
6	1	1	1	3	1.0
7	1	1	1	3	1.0
8	0	0	1	1	0.3
9	1	1	1	3	1.0
10	1	1	1	3	1.0
11	1	1	1	3	1.0
12	1	1	1	3	1.0
13	0	-1	0	0	0.0
14	0	0	1	1	0.3
15	1	1	1	3	1.0
16	1	1	1	3	1.0
17	1	1	1	3	1.0
18	1	1	1	3	1.0
19	1	1	1	3	1.0
20	1	1	0	2	0.7
21	1	1	1	3	1.0
22	1	1	1	3	1.0
23	1	1	1	3	1.0

(ตาราง 11 ต่อ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
24	1	1	1	3	1.0
25	1	1	1	3	1.0
26	1	1	1	3	1.0
27	1	0	1	2	0.7
28	1	0	0	1	0.3
29	1	0	-1	0	0.0
30	1	-1	0	0	0.0
31	1	1	0	2	0.7
32	1	1	1	3	1.0
33	1	1	1	3	1.0
34	1	1	1	3	1.0
35	1	1	0	2	0.7
36	1	0	1	2	0.7
37	1	1	0	2	0.7
38	1	1	1	3	1.0
39	1	0	1	2	0.7
40	1	0	1	2	0.7
41	1	1	0	2	0.7
42	1	1	1	3	1.0
43	1	1	0	2	0.7
44	1	1	1	3	1.0
45	1	1	1	3	1.0
46	1	1	1	3	1.0
47	1	1	1	3	1.0
48	1	1	1	3	1.0

(ตาราง 11 ต่อ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
49	1	1	0	2	0.7
50	1	1	0	2	0.7
51	1	1	0	2	0.7
52	1	1	1	3	1.0
53	1	1	1	3	1.0
54	1	1	0	2	0.7
55	1	1	1	3	1.0
56	1	1	1	3	1.0
57	1	1	0	2	0.7
58	1	1	0	2	0.7
59	1	1	1	3	1.0
60	1	0	1	2	0.7

หมายเหตุ : ค่า IOC ที่ใช้ได้คือ ค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป ได้ทั้งหมด 54 ข้อ

ตาราง 12 ค่าคะแนน IOC ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านบุคลิกภาพ

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	1	0	1	2	0.7
2	1	0	1	2	0.7
3	1	1	1	3	1.0
4	1	1	0	2	0.7
5	1	1	0	2	0.7
6	1	1	1	3	1.0
7	1	1	0	2	0.7
8	1	1	0	2	0.7
9	1	1	0	2	0.7
10	1	1	0	2	0.7
11	1	1	0	2	0.7
12	1	1	0	2	0.7
13	1	0	1	2	0.7
14	1	1	0	2	0.7
15	1	1	1	3	1.0
16	1	0	1	2	0.7
17	1	1	0	2	0.7
18	1	1	0	2	0.7
19	1	1	0	2	0.7
20	1	1	0	2	0.7
21	1	1	1	3	1.0
22	1	1	1	3	1.0
23	1	0	1	2	0.7

(ตาราง 12 ต่อ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
24	1	1	1	3	1.0
25	1	0	1	2	0.7
26	1	1	1	3	1.0
27	1	1	1	3	1.0
28	0	1	1	2	0.7
29	1	0	1	2	0.7
30	0	1	1	2	0.7
31	1	1	1	3	1.0
32	0	1	1	2	0.7
33	0	1	1	2	0.7
34	0	1	1	2	0.7
35	1	0	1	2	0.7
36	1	1	0	2	0.7
37	1	1	0	2	0.7
38	0	1	1	2	0.7
39	0	1	1	2	0.7
40	1	0	1	2	0.7

หมายเหตุ : ค่า IOC ที่ใช้ได้ คือ ค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป ได้ทั้งหมด 40 ข้อ

ตาราง 13 ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดลักษณะที่พึง
ประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านการรู้จัก

ข้อ	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.43	0.21
2	0.69	0.31
3	0.51	0.51
4	0.36	0.31
5	0.43	0.47
6	0.48	0.60
7	0.45	0.35
8	0.22	0.09
9	0.44	0.42
10	0.38	0.28
11	0.57	0.19
12	0.30	0.22
13	0.66	0.37
14	0.40	0.12
15	0.30	0.31
16	0.43	0.56
17	0.47	0.55
18	0.56	0.50
19	0.40	0.40
20	0.69	0.48
21	0.30	0.31
22	0.44	0.56
23	0.47	0.50
24	0.56	0.40
25	0.40	0.48
26	0.69	0.31

(ตาราง 13 ต่อ)

ข้อ	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก(r)
27	0.37	0.31
28	0.44	0.46
29	0.49	0.59
30	0.46	0.35
31	0.69	0.48
32	0.31	0.31
33	0.44	0.60
34	0.48	0.54
35	0.57	0.48
36	0.44	0.21
37	0.70	0.29
38	0.53	0.50
39	0.38	0.30
40	0.44	0.45

ตาราง 14 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความสนใจ

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	24.63	25	11.21
2	10.84	26	13.01
3	26.66	27	5.81
4	34.26	28	5.81
5	6.58	29	3.02
6	7.76	30	3.02
7	7.98	31	8.67
8	2.34	32	17.23
9	28.42	33	22.06
10	27.82	34	3.17
11	12.07	35	14.79
12	1.54	36	14.97
13	4.62	37	11.43
14	3.26	38	30.95
15	6.15	39	11.59
16	17.77	40	11.49
17	19.89	41	25.83
18	23.99	42	3.31
19	25.85	43	12.62
20	15.66	44	12.78
21	28.20	45	12.63
22	18.88	46	13.11
23	9.39	47	17.65
24	16.23	48	19.02

(ตาราง 14 ต่อ)

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
49	21.99	52	13.67
50	16.76	53	27.45
51	18.07	54	1.59

ตาราง 15 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านบุคลิกภาพ

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	8.37	21	10.71
2	9.17	22	11.88
3	10.83	23	13.59
4	10.94	24	11.46
5	8.32	25	11.27
6	7.79	26	13.12
7	9.60	27	13.19
8	7.32	28	12.28
9	10.11	29	8.29
10	10.09	30	9.39
11	11.76	31	9.22
12	11.28	32	11.88
13	10.08	33	11.96
14	10.79	34	8.84
15	9.13	35	10.62
16	11.17	36	8.60
17	11.94	37	8.89
18	12.36	38	8.68
19	12.29	39	8.95
20	11.03	40	8.04

ตาราง 16 แสดงค่าอำนาจจำแนก (r) ค่าความยากง่าย (p) และค่าสหสัมพันธ์ (rtt) ของแบบ
 วัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3
 ด้านการรู้จัก

แบบวัด ด้านการรู้จัก	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าสหสัมพันธ์ (rtt)
1.	0.21	0.43	.11
2.	0.31	0.69	.19
3.	0.51	0.51	.34
4.	0.31	0.36	.19
5.	0.47	0.43	.31
6.	0.60	0.48	.38
7.	0.35	0.45	.13
8.	0.09	0.22	.41
9.	0.42	0.44	.29
10.	0.28	0.38	.15
11.	0.19	0.57	.05
12.	0.22	0.30	.22
13.	0.37	0.66	.22
14.	0.12	0.40	.42
15.	0.31	0.30	.20
16.	0.56	0.43	.37
17.	0.55	0.47	.36
18.	0.50	0.56	.35
19.	0.40	0.40	.27
20.	0.48	0.69	.39
21.	0.31	0.30	.20
22.	0.56	0.44	.37
23.	0.55	0.47	.36
24.	0.50	0.56	.35
25.	0.40	0.40	.27

ตาราง 16 (ต่อ)

แบบวัด ด้านการรู้คิด	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าสหสัมพันธ์ (rtt)
26.	0.48	0.69	.39
27.	0.31	0.37	.19
28.	0.46	0.44	.31
29.	0.59	0.49	.38
30.	0.35	0.46	.13
31.	0.48	0.69	.39
32.	0.31	0.31	.20
33.	0.60	0.44	.37
34.	0.54	0.48	.36
35.	0.48	0.57	.35
36.	0.21	0.44	.11
37.	0.29	0.70	.19
38.	0.50	0.53	.34
39.	0.30	0.38	.19
40.	0.45	0.44	.31

ค่าความเชื่อมั่นด้านการรู้คิดทั้งฉบับ .7804

ตาราง 17 แสดงค่าอำนาจจำแนก (t) และค่าสหสัมพันธ์ (rtt) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความสนใจ

แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความสนใจ	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ค่าสหสัมพันธ์ (rtt)
1	24.63	.41
2	10.84	.41
3	26.66	.36
4	34.26	.42
5	6.58	.23
6	7.76	.23
7	7.98	.22
8	2.34	.90
9	28.42	.90
10	27.82	.91
11	12.07	.90
12	1.54	.90
13	4.62	.91
14	3.26	.91
15	6.15	.90
16	17.77	.90
17	19.89	.90
18	23.99	.90
19	25.85	.91
20	15.66	.91
21	28.20	.90
22	18.88	.51
23	9.39	.35
24	16.23	.31
25	11.21	.27
26	13.01	.37

(ตาราง 17 ต่อ)

แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความสนใจ	ค่าอำนาจจำแนก(t)	ค่าสหสัมพันธ์(rtt)
27	27.47	.39
28	5.81	.14
29	3.02	.01
30	3.02	.17
31	8.67	.19
32	17.23	.31
33	22.06	.38
34	3.17	.26
35	14.79	.36
36	14.97	.42
37	11.43	.53
38	30.95	.48
39	11.59	.33
40	11.49	.34
41	25.83	.64
42	3.31	.37
43	12.62	.47
44	12.78	.36
45	12.63	.60
46	30.11	.51
47	17.65	.61
48	19.02	.67
49	21.99	.56
50	16.79	.55
51	18.07	.49
52	13.67	.53
53	27.45	.48
54	1.59	.26

ค่าความเชื่อมั่นด้านความสนใจทั้งฉบับ.9038

ตารางที่ 18 แสดงค่าอำนาจจำแนก (t) และค่าสหสัมพันธ์ (rtt) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านบุคลิกภาพ

แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้าน บุคลิกภาพ	ค่าอำนาจจำแนก(t)	ค่าสหสัมพันธ์ (rtt)
1	8.37	.21
2	9.17	.24
3	10.83	.29
4	10.94	.30
5	8.32	.25
6	7.79	.21
7	9.60	.29
8	7.32	.21
9	10.11	.26
10	10.09	.29
11	11.76	.32
12	11.28	.31
13	10.08	.29
14	10.79	.30
15	9.13	.27
16	11.17	.30
17	11.94	.30
18	12.36	.31
19	12.29	.32
20	11.03	.31
21	10.71	.30
22	11.88	.30
23	13.59	.34
24	11.46	.32

(ตารางที่ 18 ต่อ)

แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้าน บุคลิกภาพ	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ค่าสหสัมพันธ์ (rtt)
25	11.27	.34
26	13.12	.35
27	13.19	.32
28	12.28	.33
29	8.29	.21
30	9.39	.24
31	9.22	.25
32	11.88	.29
33	11.96	.30
34	8.84	.25
35	10.60	.28
36	8.60	.22
37	8.89	.25
38	8.68	.21
39	8.95	.20
40	8.04	.21

ค่าความเชื่อมั่นด้านบุคลิกภาพทั้งฉบับ .8072

ภาคผนวก ข

- 1. แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการรู้คิด**
- 2. แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความสนใจ**
- 3. แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ**

แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 1 แบบวัดด้านการรู้คิด

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบตอนที่ 1 ด้านการรู้คิด มีทั้งหมด 40 ข้อ ใช้เวลา 50 นาที
2. แบบทดสอบเป็นแบบทดสอบ 4 ตัวเลือก ก ข ค และ ง
3. ให้นักเรียนอ่านคำถาม และเลือกคำตอบข้อที่คิดว่าถูกต้องที่สุด และทำเครื่องหมายกากบาท X ลงในข้อที่นักเรียนคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1	x			
2			x	

4. หากนักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบใหม่ ให้นักเรียนขีดเครื่องหมายขวางลงบนข้อที่นักเรียนต้องการเปลี่ยน และทำเครื่องหมาย กากบาทลงในข้อที่ต้องการ

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1	x			~~x~~
2			x	

5. คำถามแต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว หากนักเรียนตอบมากกว่า 1 คำตอบ หรือเว้นไว้ ข้อนั้นๆ ไม่มีคะแนน
6. หากมีข้อสงสัยให้ถามกรรมการผู้คุมสอบทันที

ตอนที่ 1 แบบวัดด้านการรู้คิด

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

อ่านเรื่องและตอบคำถาม ข้อ 1 - 3

เรื่อง โกรธ...ใครคิดว่าไม่สำคัญ

สุดใจเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 /2 โรงเรียนประจำจังหวัดที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง เขาเป็นนักฟุตบอลยอดเยี่ยมของโรงเรียน และได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนโรงเรียนเข้ารับการคัดเลือกเป็นตัวแทนเขต ระหว่างการแข่งขัน ขณะที่สุดใจกำลังจะยิงประตู เขาล้มลงเพราะถูกฝ่ายตรงข้ามดึงจนล้มลงและกรรมการมองไม่เห็น ทำให้สุดใจไม่ได้ยิงลูกโทษ สุดใจโมโหมากตรงเข้าไปจะชกหน้าคู่กรณี แต่กรรมการเข้ามาห้ามไว้และตักเตือนสุดใจ สุดใจคิดว่ากรรมการลำเอียง จึงโกรธมากตรงเข้าผลักร่างกรรมการจนล้มลง สุดใจจึงถูกไล่ออกจากการแข่งขัน ความหวังที่จะเป็นตัวแทนเขต เข้าแข่งขันระดับชาติ จึงสูญสิ้นไป ทำให้เขารู้สึกผิดหวังมาก (จากหนังสือ สำคัญที่ใจ : ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ)

1. จากเรื่องนักเรียนคิดว่ามีสาเหตุมาจากอะไรเป็นสำคัญ
 - ก. การระเบิดอารมณ์ออกมาเกินความจำเป็น
 - ข. การขาดเหตุผลและไม่รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง
 - ค. การเอาแต่ใจตนเองและถืออารมณ์ตนเองเป็นหลัก
 - ง. การที่ต้องการเอาชนะต่อคู่ต่อสู้
2. ถ้านักเรียนเป็นสุดใจนักเรียนจะปฏิบัติเช่นไร
 - ก. ปฏิบัติเหมือนอย่างที่สุดใจได้กระทำลงไป
 - ข. หยุดเล่นเพื่อประท้วงกรรมการและคู่ต่อสู้
 - ค. อุดทนเพราะเข้าใจว่านี่คือเกมกีฬา
 - ง. ตะโกนใส่หน้าคู่ต่อสู้และกรรมการ
3. จากเหตุการณ์ที่ยกตัวอย่างนี้ให้บทสอนอะไรกับนักเรียน
 - ก. การให้อภัย
 - ข. การรู้จักอดทนอดกลั้น
 - ค. การยอมเมื่อจำเป็น
 - ง. ความโกรธไม่ได้ช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้น

4. นักเรียนคิดว่าข้อใดที่จะช่วยให้จิตใจแจ่มใส
ก. โลก โกรธ หลง	ข. การฆ่าสัตว์ พวดเท็จ พยาบาท
ค. ความอยากเป็น ความไม่อยากเป็น	ง. ความอยากได้ อยากมี อยากเห็น
5. นักเรียนคิดว่าศาสนาสอนอะไรบ้างในการดำเนินชีวิตของเรา
ก. มีความสุข	ข. มีความเสียสละ
ค. มีสติรอบคอบ	ง. มีเวลาคิดถึงตนเอง
6. การรู้แจ้งว่าชีวิตคืออะไร ชีวิตเป็นอย่างไร และชีวิตที่ดีควรเป็นเช่นไร แสดงว่าท่านมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมข้อใดของศาสนาพุทธ
ก. ไตรลักษณ์ มรรค 8 ขันธ์ 5	ข. ขันธ์ 5 ไตรลักษณ์ อริยสัจ 4
ค. มรรค 8 ไตรลักษณ์ อิทธิบาท 4	ง. ไตรสิกขา ไตรลักษณ์ อริยสัจ 4

อ่านเรื่องและตอบคำถาม ข้อ 7 -8

ในห้องเรียนวิชาสังคมศึกษา ขณะที่ครูกำลังสอนอยู่นั้นกลิ่นอาหารโชยมาแต่ไกล เด็กทุกคนกำลังหิว เสียงจานและช้อนดังกระทบกันแสดงว่าสิ่งเหล่านั้นพร้อมที่จะถูกนำไปใช้ ทันใดนั้นเสียงกระดิ่งก็ให้สัญญาณบอกเวลา เด็กนักเรียนต่างวิ่งไปที่โต๊ะอาหาร

7. นักเรียนคิดว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นควรอยู่ในช่วงเวลาใด
ก. ตอนเช้า	ข. ตอนเที่ยง	ค. ตอนบ่าย	ง. ตอนเย็น
8. สภาพที่เกิดขึ้นหลังจากกระดิ่งนักเรียนคิดว่าจะเป็นสภาพเช่นไร
ก. ครูดูนักเรียนบางคนที่ยังเสียงดัง	ข. เด็กวิ่งแย่งกันซื้ออาหาร
ค. เด็กวิ่งเล่นกันอย่างสนุกสนาน	ง. เด็กเรียนวิชาอาหารขายอาหารดี

อ่านเรื่องและตอบคำถามข้อ 9 - 10

ป่าไม้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำลำธาร ให้ความชุ่มชื้นร่วมเย็นและช่วยสงวนรักษาดิน ไม่ให้ถูกทำลายโดยง่าย คนได้ประโยชน์จากป่าไม้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการใช้ป่าไม้ปลูกสร้างบ้านเรือนและได้ของป่ามาใช้ประโยชน์ การตัดไม้ทำลายป่า ทำให้สิ่งต่างๆ ถูกทำลาย รัฐบาลจึงได้เสนอให้ยกเลิกสัมปทานป่าไม้

9. นักเรียนคิดว่าถ้ามีการตัดไม้ทำลายป่าต่อไป สภาพใดจะเกิดตามมา
ก. มีการปลูกป่าทดแทนอย่างมาก	ข. ป่าหมดไปแต่สภาพอื่นคงเดิม
ค. พื้นดินแห้งแล้งขาดความร่มเย็น	ง. คนจะเห็นความสำคัญของป่าไม้มากขึ้น
10. ถ้าไม่มีป่าไม้คนจะเดือดร้อนเรื่องใดมากที่สุด
ก. ขาดสินค้าจากป่าไม้	ข. ขาดอาหารจากป่า
ค. สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัย	ง. ไม้ปลูกสร้างบ้านมีราคาแพง

อ่านเรื่องและตอบคำถาม 11 - 12

เด็กหญิงแอม อายุ 15 ปี อาศัยอยู่กับยายที่ยากจนในชนบท โดยไม่ได้เรียนหนังสือ วันหนึ่งมีหญิงคนหนึ่งมาชวนเด็กหญิงแอมไปทำงานด้วยที่กรุงเทพฯ และบอกว่าเธอจะได้งานที่สบาย มีรายได้ดี มีโอกาสพบผู้คนมากมาย ออกงานสังคม และเนื่องจากความยากจนของยาย หญิงคนนี้จึงให้เงินแก่ยายของเด็กหญิงแอม และรับเด็กหญิงไปกรุงเทพฯ

11. จากคำพูดของผู้หญิงคนนี้ งานที่เด็กหญิงแอมควรจะได้ทำคืองานอะไร
ก. เด็กรับใช้	ข. ขายพวงมาลัย
ค. ทำงานในบาร์	ง. ประกวदनางงาม
12. ถ้าพ่อแม่ของเด็กมีเงิน สภาพของเด็กจะเป็นเช่นไร
ก. เด็กได้งานทำดี	ข. เด็กได้อยู่กับพ่อแม่
ค. เด็กจะได้เรียนหนังสือ	ง. ยายจะได้เงินจากหญิงที่มาติดต่อก่อนมากขึ้น
13. จินตนาจะขับรถจากกรุงเทพฯ ไปจันทบุรี จินตนาควรใช้แผนที่ชนิดใด
ก. แผนที่แสดงที่ตั้งของจังหวัด	ข. แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยว
ค. แผนที่แสดงเส้นทางหลวง	ง. แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ

อ่านเรื่องและตอบคำถาม 14 - 15 ข้อ

ต่อมต้องการเดินทางไปท่องเที่ยวในทวีปยุโรป โดยกำหนดว่าจะต้องออกเดินทางจากประเทศไทยในวันศุกร์เวลา 21.00 น. เครื่องบินจะจอดที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยใช้เวลาในการบินประมาณ 7 ชั่วโมง ต่อมนัดเพื่อนชาวอังกฤษมารับ แต่ต่อมไม่ทราบว่าจะถึงลอนดอนเวลาเท่าไร (ประเทศไทยตั้งอยู่ที่ลองจิจูด 105 องศาตะวันออก ลอนดอนตั้งอยู่ที่ลองจิจูด 0 องศาตะวันออก)

14. เครื่องบินจะถึงกรุงลอนดอนเมื่อใด

ก. วันศุกร์เวลา 21.00 น.

ข. วันศุกร์เวลา 22.00 น.

ค. วันเสาร์เวลา 04.00 น.

ง. วันเสาร์เวลา 05.00 น.

15. ต่อมจะต้องตั้งนาฬิกาข้อมืออย่างไร

ก. หมุนให้เร็วกว่าเดิม 7 ชั่วโมง

ข. หมุนถอยหลัง 7 ชั่วโมง

ค. หมุนให้เร็วกว่าเดิม 3 1/2 ชั่วโมง

ง. หมุนถอยหลัง 3 1/2 ชั่วโมง

16. ข้อความใดต่อไปนี้**ไม่เกี่ยวข้อง**กับวัฒนธรรม

ก. หนังสือต่างๆในห้องนี้ล้วนเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร

ข. เราไม่สามารถเปรียบเทียบได้ว่า พรรคการเมือง พรรคใดดีกว่ากัน

ค. ต้นว่านหางจระเข้ที่ปลูกไว้ในกระถางทั้ง 5 กระถางมีลักษณะที่ต่างกัน

ง. ชาวเขาทุกเผ่าที่อาศัยในผืนแผ่นดินไทยฝากชีวิตไว้กับการทำไร่เลื่อนลอย

17. ข้อใดจัดว่าเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

ก. เผยแพร่วัฒนธรรมเมื่อมีโอกา

ข. นำวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาแทนที่

ค. อนุรักษ์วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุเท่านั้น

ง. ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงศิลปะให้สวยงาม

18. บุคคลในข้อใดแสดงวัฒนธรรมได้ถูกต้อง

ก. วราภรณ์มักทักทายเพื่อนด้วยการสัมผัสมือ

ข. สุชาดาไปนมัสการพระอัลเลาะห์ที่สุเหร่า

ค. อ้อยใจยกมือไหว้ผู้ใหญ่และกล่าว คำว่า "สวัสดี"

ง. จรรยาไม่รับประทานเนื้อหมูเพราะเป็นความเชื่อทางศาสนา

19. บุคคลในข้อใดที่แสดงให้เห็นว่าประกอบอาชีพที่**ขาดจรรยาบรรณ**

ก. แดง นำเอาผลไม้เข้ามาปนกับผลไม้ดีขายให้ลูกค้า

ข. สัม บริการลูกค้าด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ

ค. บำเพ็ญปรับปรุงฝีมือในการทำเฟอร์นิเจอร์ให้มีคุณภาพดีอยู่เสมอ

ง. อนงค์รักษาคุณภาพและรสชาติของแกงส้มไว้ได้ดีถึงแม้ว่าลูกค้าจะมาก

20. กุสุมาได้รับเงินเดือนประจำ เดือนละ 15,000 บาท จากบริษัทฟ้าอันวยจำกัด ทุกเดือน
เงินที่กุสุมาได้รับเรียกว่าอะไร

ก. ค่าล่วงเวลา

ข. ค่ารักษาพยาบาล

ค. ค่าจ้าง

ง. ค่าตอบแทน

21. จะเห็นได้ว่าในสังคมปัจจุบันประชาชนมักถูกเบียดเบียน ถูกข่มเหงตลอดเวลา สิทธิเสรีไม่เท่าเทียมกัน และมักตกเป็นเบี้ยล่างของผู้มีอิทธิพล เพราะเหตุนี้เองจึงดูเหมือนว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร นักเรียนคิดว่าเป็นเพราะเหตุใด
- ประชาชนขาดการศึกษาเรื่องประชาธิปไตยเป็นอย่างมากจึงทำให้ไม่มีการต่อต้าน
 - ความไม่จริงใจของผู้มีอำนาจที่จะใช้หลักการประชาธิปไตยในการปกครองประเทศ
 - การแสวงหาผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจมักอ้างตัวว่าเป็นประชาธิปไตย
 - ความล้มเหลวของพรรคการเมืองไทยและผู้บริหารบ้านเมือง
22. การปฏิบัติตัวของใครถือว่ามีวิถีชีวิตของความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด
- ญาติขออนุญาตผู้ปกครองไปเที่ยวภูเกิดแต่ผู้ปกครองไม่อนุญาตตดยให้เหตุผลว่าน้ำท่วม
 - รุจิราไปเที่ยวเทกกลับบ้านดึกทุกๆ คืนโดยผู้ปกครองไม่ว่ากล่าวตักเตือน
 - วาสนาบอกเพื่อนๆว่า จะพยายามเรียนให้เก่งๆ เพื่ออนาคตที่ดีในวันข้างหน้า
 - นุชนาถยอมรับคำตักเตือนของเพื่อนๆในเรื่องการเรียนแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงจนประสบความสำเร็จในการศึกษา

อ่านเรื่องและตอบคำถามข้อ 23

เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ที่ผ่านมา ทางโรงเรียนของ ป่อม ป่อม ได้จัดงานวันลอยกระทง และทางโรงเรียนมีนโยบายว่านักเรียนและครูทุกคนต้องแต่งกายด้วยชุดไทยเพื่อให้เหมาะกับบรรยากาศประเพณีลอยกระทง และสิ่งนี้ได้มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลานาน มีนักเรียนและผู้ปกครองบางท่านไม่เห็นด้วยกับนโยบายนี้ เพราะเห็นว่าเป็นการสิ้นเปลือง จึงได้มีการคัดค้าน และผู้ปกครองบางท่านไม่ยอมให้ลูกแต่งชุดไทยมาร่วมงานที่โรงเรียน

23. นักเรียนคิดว่ามีความจำเป็นมากน้อยอย่างไรกับการที่ต้องแต่งชุดไทยเพื่อร่วมงานของโรงเรียน
- เป็นสิ่งที่ดีที่จะให้นักเรียนตระหนักในความเป็นไทย
 - ควรให้ความร่วมมือเพราะเป็นนโยบายของโรงเรียน
 - เพื่อความเข้าใจและสานต่อประเพณีที่ดงามนี้ไว้
 - มีโอกาสเผยแผ่ประเพณีที่ดงามนี้

24. ปอม ปอม จะเป็นอย่างไรหากไม่แต่งชุดไทยมาร่วมงานของโรงเรียนในวันนั้น
- เพื่อน ๆ จะมองด้วยความแปลกประหลาด
 - ไม่มีเพื่อนคนไหนอยากเล่นด้วยเพราะอาย
 - ทุกคนเฉย ๆ เพราะปอม ปอม มีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้
 - โดนคุณครูตำหนิเพราะทุกคนในโรงเรียนแต่งชุดไทยทุกคน

อ่านเรื่องและตอบคำถาม ข้อ 25

อ้อยได้รับเงิน 500 บาทจากการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง แต่อ้อยคิดว่า บุคคลที่อ้อยจะเลือกนั้น ไม่ใช่คนที่เอาเงินมาให้อ้อย เมื่อถึงวันเลือกตั้งอ้อยจึงเลือกคนที่อ้อยตั้งใจไว้จะเลือกไว้ตั้งแต่แรก

25. จากเนื้อเรื่อง ถ้านักเรียนเป็นอ้อย นักเรียนจะทำอย่างไร
- เลือกคนที่เอาเงินมาให้
 - เลือกใครก็ได้ที่เราคิดว่าดี
 - คิดว่าต้องซื่อสัตย์ต่อคนที่เอาเงินมาให้
 - เรามีสิทธิที่จะคิด ตัดสินใจ และเลือกใครก็ได้
26. ข้อความที่ว่า " **การกระทำหรือค่านิยมการกระทำตามที่กฎหมายกำหนด** " คำกล่าวนี้เป็นความหมายของข้อใด
- สิทธิ
 - หน้าที่
 - เสรีภาพ
 - เสมอภาค

27. นาย พี เป็นคนล่ำสันแข็งแรง เป็นเพื่อนกับนาย พัท ซึ่งเป็นคนอ่อนแอ ผอม และมักเจ็บป่วยอยู่เสมอ ได้ตกลงเดินทางไปเที่ยวน้ำตก แต่ทางที่จะไปทุรกันดารมาก ไม่มีถนนเชื่อมระหว่างน้ำตกถึงในเมืองเหมือนที่อื่น ต่อมานาย เอ พบศพคนทั้งสองคนนอนตายใกล้กัน มีรอยถูกตีที่ศีรษะจนเข้าทั้งสองคน อยากทราบว่า นายเอ ต้องไปแจ้งการตายนายพัทและนายพีแก่เจ้าหน้าที่**ภายในเวลาเท่าใด** และระหว่าง นาย พี และนายพัท ท่านคิดว่า**ใครตายก่อน**

- 24 ชั่วโมง และตายพร้อมกัน
- 24 ชั่วโมง และ นายพัท ตายก่อน
- 72 ชั่วโมง และตายพร้อมกัน
- 72 ชั่วโมง และ นาย พัท ตายก่อน

28. ในปัจจุบันสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปมาก ถ้าจะแก้ปัญหาสังแวดล้อมในปัจจุบัน นักเรียนคิดว่าควรจะใช้วิธีการใดจึงจะดีที่สุด
- ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
 - ควบคุมการขยายตัวในวงการอุตสาหกรรม
 - เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ดูแลความรับผิดชอบมากขึ้น
 - ให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

อ่านเรื่องและตอบคำถาม ข้อ 29 - 30

สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มีผู้คนทั้งชาวไทยและต่างชาตินิยมเยือนเพื่อชมความงามของธรรมชาติและพักผ่อนเสมอๆ สถานที่ท่องเที่ยวบริเวณนี้เคยเจียบเหงาแต่กลับมีชีวิตชีวาอีกครั้งในขณะนี้ และเนื่องมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวมีมากจึงมีการสร้างร้านค้าและที่พักอาศัยเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านซึ่งแต่เดิมมีชีวิตอยู่อย่างยากจน กลับมีรายได้ดีเพราะมีธุรกิจย่อย ๆ เกิดขึ้น (จากหนังสือชุดการเรียนรู้พัฒนาทักษะการรู้คิด : ดร. สุมาลี จันทรชลอ)

29. ข้อความนี้กล่าวถึงเรื่องใดเป็นส่วนใหญ่

- ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน
- ความงามของธรรมชาติ
- ความเปลี่ยนแปลงหลังจากมีการท่องเที่ยว
- การท่องเที่ยวของชาวไทยและต่างชาติ

30. การก่อสร้างร้านค้าและที่พักเพิ่มขึ้นแสดงถึงสภาพใด

ก. มีนักท่องเที่ยวมากขึ้น	ข. ชาวบ้านบอกรายได้มากขึ้น
ค. ชาวบ้านบอความสุขมากขึ้น	ง. สถานที่นี้มีธรรมชาติสวยงาม

อ่านเรื่องและตอบคำถาม ข้อ 31

ครั้งหนึ่งประเทศไทยใน **อดีต** ซึ่งอยู่ในยุคของอดีตผู้นำรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในระยะ แรกการค้าฟู่เฟื่อง โดยเฉพาะบริเวณประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง การสู้รบและปัญหาขัดแย้งบริเวณชายแดนลดน้อยลง แต่มีการติดต่อสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกันทั้งทางด้านการเมืองและการค้า

31. ข้อใดเป็นจริงตามเหตุการณ์ในเรื่องนี้ **มากที่สุด**
- การทำความสงครามกันระหว่างชาติต่างๆ มีน้อยลง
 - การค้าของประเทศในทวีปเอเชียเฟื่องฟูมากขึ้น
 - ปัญหาการขัดแย้งระหว่างไทย พม่า ลาว เขมร หดไป
 - การติดต่อค้าขายระหว่างไทยกับพม่า ลาว และเวียดนาม มีมากขึ้น
32. นักเรียนคิดว่า การปฏิบัติในข้อใดต่อไปนี้คนไทยควรกระทำมากที่สุด เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
- ถวายความเคารพต่อพระบรมฉายาลักษณ์
 - ปฏิบัติตามพระบรมราโชวาททุกประการ
 - ถวายทรัพย์สินโดยเสด็จพระราชกุศล
 - ถวายการอารักขาต่อพระองค์ในทุกแห่งที่เสด็จไป
33. เพราะเหตุใดสถาบันพระมหากษัตริย์จึงเป็นสถาบันหลักในจิตใจของชาวไทยในปัจจุบัน
- พระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก
 - พระมหากษัตริย์ทรงปกครองประเทศด้วยคุณธรรม
 - พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาบ้านเมือง
 - พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้
34. รัฐบาลประกาศเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนจาก 1 ดอลลาร์ เท่ากับ 27 บาท เป็น 1 ดอลลาร์ เท่ากับ 35 บาท หมายความว่าอย่างไร
- เงินบาทมีค่าสูงขึ้น เพราะ 1 ดอลลาร์แลกเป็นเงินไทยได้เพิ่มขึ้น 8 บาท ทำให้ราคาสินค้าเพิ่มมากขึ้น
 - เงินบาทมีค่าลดลง เพราะ 1 ดอลลาร์แลกเป็นเงินไทยได้เพิ่มขึ้น 8 บาท ทำให้ชาวต่างชาติเห็นว่าสินค้าไทยถูกลง
 - เงินบาทมีค่าสูงขึ้น เพราะ 1 ดอลลาร์แลกเป็นเงินไทยได้เพิ่มขึ้น 8 บาท ทำให้ชาวต่างชาติเห็นว่าสินค้าไทยถูกลง
 - ไม่ว่าเงินบาทจะมีค่าลดลงหรือสูงขึ้น ก็ไม่ผลบกระทบใดๆทั้งสิ้น
35. จากคำขวัญของรัฐบาล " **ไทยช่วยไทย ใช้ของไทย กินของไทย เทียวเมืองไทย ร่วมใจประหยัด** " นั้น กิจกรรมใดที่สามารถแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบันให้ดีขึ้นได้
- ใช้ของไทย
 - กินของไทย
 - เทียวเมืองไทย
 - ร่วมใจประหยัด

36. นายรัชชัชต้องการลงทุนซื้อหุ้นของธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง แต่เนื่องจากตนเองไม่มีเงินสด จึงออกปากขอยืมที่ดิน ซึ่งเป็นมรดกของนางแจ่งผู้เป็นภรรยาเพื่อนำไปขาย นางแจ่งเห็นว่าทรัพย์สินของภรรยาก็คือทรัพย์สินของสามี จึงยินยอมให้นายรัชชัชเอาที่ดินไปขายได้ นายรัชชัชขายที่ดินได้เงินมา 500,000 บาท และนำไปซื้อหุ้นได้ 50 หุ้น ในกรณีเช่นนี้ เงินได้ทำหน้าที่ใดบ้าง
- เป็นเครื่องวัดมูลค่าและเป็นมาตรฐานการชำระหนี้
 - เป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยน และเป็นเครื่องวัดมูลค่า
 - เป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยน และเป็นมาตรฐานของการชำระหนี้
 - เป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยน เป็นเครื่องวัดมูลค่า และเป็นมาตรฐานการชำระหนี้
37. ในสภาพสังคมไทยสมัยธนบุรี มีลักษณะดังนี้คือ การขาดแคลนประชากร เนื่องจากสงครามคราวเสียกรุงครั้งที่ 2 และในสมัยนี้ ได้มีการสักเลข ที่ข้อมือไพร่ อยากทราบว่า เป็นเพราะเหตุใดจึงทำเช่นนั้น
- เพื่อป้องกันการหลบหนี และการหลีกเลี่ยงของไพร่ในสมัยนั้น
 - เพื่อให้มีการจำกันได้ง่ายขึ้นว่ามีใครบ้างที่เป็นไพร่
 - เพื่อจะได้ง่ายต่อการยื่นขอค่าเลี้ยงดูในสมัยนั้น
 - เพื่อขอรับสิทธิพิเศษในการฝากลูกหลานเป็นไพร่สืบไป
38. ในอดีตตั้งแต่สมัยโบราณถือว่า วัด เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของสังคมไทย อยากทราบว่าเพราะเหตุใด
- เพราะมีสถานที่ที่กว้างขวางเพียงพอที่จะให้การศึกษาแก่คนทั่วไป
 - เพราะผู้คนนิยมนับถือให้พระเป็นผู้สอนมากกว่าฆราวาส
 - เพราะพระเป็นผู้มีความรู้ทางอักขระวิธีมากกว่าบุคคลทั่วไป
 - เพราะวัดได้รับมอบหมายจากทางการให้สอนหนังสือแก่คนทั่วไป
39. ในอดีต ได้มีการส่งเสริมความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้านการเงิน การประกอบอาชีพ ตลอดจนการให้ราษฎรรู้จักพึ่งตนเองนั้น รัชกาลที่ 6 ทรงดำเนินการอย่างไร
- การจัดการอาชีวศึกษาเพื่อปวงชน
 - การจัดตั้งนครจำลองดุสิตธานี
 - การส่งเสริมด้านหัตถกรรมในครัวเรือน
 - การจัดตั้งสหกรณ์

40. ในสมัยอยุธยาประเทศไทยเรามีความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมมากมาย นักเรียนคิดว่า มีรากฐานสืบเนื่องมาจากสิ่งใดมากที่สุด
- ก. ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
 - ข. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร
 - ค. การรับวัฒนธรรมมาจากขอม
 - ง. ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

คำชี้แจงในการตอบแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความสนใจและด้านบุคลิกภาพ

1. แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดด้านความสนใจด้านสังคมศึกษา และตอนที่ 3 เป็นแบบวัดบุคลิกภาพทางด้านสังคมศึกษา
2. แบบวัดทั้ง 2 ฉบับนี้เป็นแบบวัดความรู้สึก ความคิดเห็น และการกระทำของนักเรียนที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งการตอบแบบวัดนี้ไม่มีคำตอบผิด หรือถูก เพราะแต่ละคนมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง และผลของการตอบแบบวัดฉบับนี้ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ตัวนักเรียนและผลการเรียน ดังนั้นจึงขอให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริงให้มากที่สุด
3. ในแต่ละข้อความ ให้พิจารณาว่านักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับข้อความนั้นๆ คือ นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นๆ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แล้วขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่เป็นจริงกับตัวนักเรียน
4. โปรดตอบทุกข้อโดยไม่เว้นข้อใดข้อหนึ่ง
5. แบบวัดความสนใจด้านสังคมศึกษามีทั้งหมด 54 ข้อ แบบวัดด้านบุคลิกภาพทางด้านสังคมศึกษา มีทั้งหมด 40 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที
6. คำตอบทุกคำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ

การกำหนดระดับคะแนนคือ

- 1 คือ เมื่อข้อความนั้นเป็นจริงน้อยที่สุด
- 2 คือ เมื่อข้อความนั้นเป็นจริงน้อย
- 3 คือ เมื่อข้อความนั้นเป็นจริงปานกลาง
- 4 คือ เมื่อข้อความนั้นเป็นจริงมาก
- 5 คือ เมื่อข้อความนั้นเป็นจริงมากที่สุด

ตอนที่ 2 แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาด้านความสนใจ

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบวัด แล้วพิจารณาว่าข้อใดที่ตรงกับบุคลิกลักษณะ
ของนักเรียนมากที่สุด แล้วเลือกตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยทำ เครื่องหมาย ✓
ลงในช่องที่มีความเห็นตรงกับนักเรียนมากที่สุด โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ข้าพเจ้ามีความสามารถในการติดตามสถานการณ์ต่างๆในโลกและปัญหาที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน					
2. ข้าพเจ้าชอบและสนใจเหตุการณ์ต่างๆทั้งในอดีตและปัจจุบัน					
3. ข้าพเจ้าเป็นบุคคลที่พูดในสิ่งที่ตนเองคิด และวิเคราะห์เรื่องราวต่างๆอย่างสมเหตุสมผล					
4. ข้าพเจ้าแสวงหาความรู้ใหม่เสมอ					
5. ข้าพเจ้าสนใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบตัว					
6. ข้าพเจ้าสนใจวิเคราะห์ข่าวสารต่างๆที่เกิดขึ้น					
7. ข้าพเจ้าสนใจในสิ่งที่ท้าทายและแปลกใหม่เสมอ					
8. ข้าพเจ้าไม่เคยย่อท้อกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ					
9. ข้าพเจ้าเป็นบุคคลที่มีความรู้กว้างไกลและสามารถปรับความรู้นั้นให้เหมาะกับสถานการณ์					
10. ข้าพเจ้าสนใจในการติดตามข่าวสารตลอดเวลา					
11. ข้าพเจ้าชอบเรียนวิชาสังคมศึกษา					
12. ข้าพเจ้าเข้าใจว่าวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยเพิ่มทักษะในการค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม					
13. ข้าพเจ้ามั่นใจว่าวิชาสังคมศึกษาทำให้ทุกคนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย					
14. ข้าพเจ้าให้ความสนใจในเรื่องวัฒนธรรมไทย					
15. ข้าพเจ้าเข้าใจความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน					
16. ข้าพเจ้าต่อสู้เพื่อการทำให้สังคมมีระเบียบ					
17. ข้าพเจ้าสนใจที่จะเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาท้องถิ่น					

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
18. ข้าพเจ้าสนใจและเคารพในวิถีชีวิตตามประเพณีสังคมไทยและสังคมอื่นๆ					
19. ข้าพเจ้ามีความรู้ในการเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมในภาคต่างๆของประเทศไทย					
20. ข้าพเจ้ามีความเข้าใจและให้การสนับสนุนเรื่องการจัดระเบียบทางสังคม					
21. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง					
22. ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่มีความสนใจในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี					
23. ข้าพเจ้าสนใจสังคมรอบตัว และข่าวการเปลี่ยนแปลงทั่วโลก					
24. ข้าพเจ้ามีความชำนาญในการใช้แผนที่ภูมิประเทศในการหาข้อมูลรายละเอียด					
25. ข้าพเจ้ามีความชำนาญในการใช้เครื่องมือหาข้อมูลในการแปลความหมายเชิงภูมิศาสตร์					
26. ข้าพเจ้าเป็นนักวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักการและแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ					
27. ข้าพเจ้าพยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ๆตลอดเวลาทั้งเรื่องราวภายในและภายนอกประเทศ					
28. ข้าพเจ้าพร้อมที่จะนำทักษะความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อไปถ่ายทอดและแก้ปัญหาอย่างมีกระบวนการ					
29. ข้าพเจ้าสนใจที่จะเรียนรู้การจัดทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นของประเทศต่างๆ					
30. ข้าพเจ้ามีความสนใจในการที่จะเสนอแนวทางการแก้ปัญหา ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม					
31. ข้าพเจ้าสนใจที่จะเสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาและปรับเปลี่ยนค่านิยมและวิถีชีวิตเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม					

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
32. ข้าพเจ้าสนใจที่จะศึกษา อภิปราย ประวัติความเป็นมาของภูมิภาคต่างๆของโลก					
33. ข้าพเจ้ามีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของสถานที่ทำเล ที่ตั้ง และองค์ประกอบเชิงภูมิศาสตร์					
34. ข้าพเจ้าสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับระบบธรรมชาติของประเทศและในภูมิภาค					
35. ข้าพเจ้าเข้าใจความหมายของเศรษฐกิจดี					
36. ข้าพเจ้ามีความสนใจด้านกิจกรรมในเชิงเศรษฐกิจการค้าของประเทศ และภูมิภาคต่างๆ					
37. ข้าพเจ้ามีความเข้าใจในความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจและสังคม					
38. ข้าพเจ้ามีความรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่และระบบของธนาคารรวมทั้งสถาบันการเงิน					
39. ข้าพเจ้ามีความเข้าใจในการจัดการใช้ทรัพยากรในการผลิต					
40. ข้าพเจ้ามีความเข้าใจและสามารถบริหารทรัพยากรในการผลิต					
41. ข้าพเจ้ารู้ความหมาย ความแตกต่าง และวิธีการนำทรัพยากรทางเศรษฐกิจมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ					
42. ข้าพเจ้าเข้าใจและสามารถดำเนินระบบสหกรณ์ได้					
43. ข้าพเจ้าเข้าใจกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจการตลาด					
44. ข้าพเจ้าเข้าใจความจำเป็นที่บุคคลในภูมิภาคต่างๆของโลกต้องพึ่งพาสินค้าและแลกเปลี่ยนบริการ					
45. ข้าพเจ้าเข้าใจระบบการพึ่งพา และการประสานประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ					
46. ข้าพเจ้าเข้าใจความหมาย ความสำคัญของการนับเวลา การแบ่งช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์					

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
47. ข้าพเจ้าเทียบศักราชในระบบต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างดี					
48. ข้าพเจ้าเข้าใจวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการนำไปใช้ศึกษาหาข้อสรุป					
49. ข้าพเจ้าสามารถนำเสนอเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไทยและสากลอย่างมีวิจารณ์ญาณ					
50. ข้าพเจ้าเข้าใจลักษณะของข้อมูลและการจัดระบบข้อมูลระดับจังหวัด ภาคและประเทศไทย					
51. ข้าพเจ้าเข้าใจวิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษาประวัติความเป็นมาของจังหวัด ภาค ประเทศ					
52. ข้าพเจ้าเข้าใจประวัติความเป็นมาของตนเอง ครอบครัวและชุมชนบนพื้นฐานของการใช้ข้อมูลอย่างมีระบบ					
53. เมื่อเรียนวิชาสังคมศึกษาแล้วข้าพเจ้ามีความกล้า					
54. วิชาสังคมศึกษาทำให้มนุษย์รักและเข้าใจกัน					

ด้านต่าง ๆ ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความสนใจ

หัวข้อของแบบวัด	ข้อคำถาม
1. ด้านเหตุการณ์ปัจจุบัน	ข้อ 1 - 10
2. ด้านประเพณี สังคม และวัฒนธรรม	ข้อ 11 - 21
3. ด้านภูมิศาสตร์	ข้อ 22 - 34
4. ด้านเศรษฐศาสตร์	ข้อ 35 - 45
5. ด้านประวัติศาสตร์	ข้อ 46 - 54

ตอนที่ 3 แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านแต่ละข้อความ แล้วขีดเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างตารางด้านขวามือ ซึ่งตรงหรือใกล้เคียงกับความคิดเห็นหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ข้าพเจ้าเห็นว่าการให้โอกาสทุกคนแสดงความคิดเห็นเป็นการเสียเวลา.					
2. ข้าพเจ้าให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาสเสมอ					
3. ข้าพเจ้าเอาใจใส่ สนใจการกระทำและความรู้สึกของผู้อื่นเสมอ					
4. ข้าพเจ้ารับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ					
5. ข้าพเจ้าสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี					
6. ข้าพเจ้าพยายามเข้าใจและรับฟังผู้อื่นด้วยความตั้งใจ					
7. ข้าพเจ้ามักจะแสดงความคิดเห็นต่อเพื่อนสมาชิกเสมอ					
8. ข้าพเจ้าพร้อมที่จะแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่น					
9. ข้าพเจ้าชอบการทำงานกลุ่ม					
10. ข้าพเจ้าชอบทำงานที่ได้แสดงความสามารถของตนเอง					
11. ข้าพเจ้าชอบทำงานที่ต้องใช้การคิดวิเคราะห์					
12. ข้าพเจ้าชอบการทำงานที่ต้องสืบเสาะค้นคว้าหาความจริง					
13. ข้าพเจ้ามักจะมั่นใจในการตัดสินใจของตนเอง					
14. ข้าพเจ้ามั่นใจในการกระทำของตนเองเสมอ					
15. เมื่อมีปัญหาข้าพเจ้าคิดว่าทุกเรื่องต้องมีสาเหตุ					
16. เพื่อนๆมักบอกว่าข้าพเจ้าเป็นคนมีความยุติธรรม					
17. ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ใหม่ๆเสมอ					
18. ข้าพเจ้ายินดีและอดทนเพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จ					

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
19. ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีกับความสำเร็จของเพื่อนเสมอ					
20. ข้าพเจ้าจะไม่ได้แข่งกับผู้อื่นเมื่อฉันไม่มีความมั่นใจ					
21. ข้าพเจ้าเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน					
22. ข้าพเจ้ายินดีรับฟังปัญหาและให้คำแนะนำแก่เพื่อนที่ต้องการความช่วยเหลือ					
23. ก่อนจะตัดสินใจทำอะไร ข้าพเจ้ามักจะคิดถึงผลดีผลเสียก่อนเสมอ					
24. ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี					
25. ข้าพเจ้าเป็นผู้ไกลเกลี่ยปัญหาในกลุ่มได้สำเร็จทุกครั้งเมื่อมีปัญหา					
26. ข้าพเจ้าใส่ใจต่อความรู้สึกของเพื่อนสมาชิกเสมอ					
27. ข้าพเจ้าสามารถชี้แจงเรื่องราวให้เพื่อนๆ เข้าใจได้ดี					
28. ข้าพเจ้ามักจะคิดก่อนลงมือกระทำเสมอ					
29. ข้าพเจ้ามักจะให้ความร่วมมือผู้อื่นด้วยดีและด้วยความเต็มใจ					
30. ข้าพเจ้าพร้อมที่จะปลอบใจและเป็นกำลังใจให้เพื่อนเสมอ					
31. ข้าพเจ้าไม่เคยกังวลเมื่อต้องไปในที่ที่ไม่มีคนรู้จัก					
32. ข้าพเจ้ายินดีเมื่อเพื่อนสอบได้คะแนนดี					
33. ข้าพเจ้าคิดว่าการนินทาเป็นเรื่องธรรมดา					
34. ข้าพเจ้ามักเป็นฝ่ายเริ่มต้นในการสนทนาเสมอ					
35. ข้าพเจ้าไม่ชอบให้บุคคลอื่นมาจ้องดูขณะที่ทำงาน					
36. ข้าพเจ้าไม่มีความสุขเมื่อโดนครูดำหนึ่ในการทำงาน					
37. ข้าพเจ้าชอบนั่งฟังคนอื่นพูดมากกว่าที่จะพูดเอง					
38. ข้าพเจ้าเป็นคนพูดตรงตามความคิดของตนเอง					
39. ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องทำงานกับคนที่ล้งเล					
40. ข้าพเจ้ามักอาสาเป็นตัวแทนของห้องในการทำงาน					

ด้านต่าง ๆ ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ

หัวข้อของแบบวัด	ข้อคำถาม
1. ด้านมนุษยสัมพันธ์	2,3,5,19,24,26,37
2. ด้านความเชื่อมั่น	7,13,14,18,20,30,38,
3. ด้านความคิดริเริ่ม	8,9,10,17,21,28,
4. ด้านความเป็นประชาธิปไตย	1,4,6,12,15,16,23,15,27,39

ภาคผนวก ค

คู่มือดำเนินการใช้แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

คู่มือดำเนินการใช้แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่มีแนวโน้มบ่งบอกว่า บุคคลนั้นจะประสบความสำเร็จในอาชีพด้านสังคมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยลักษณะ 3 ด้านดังนี้

แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดศักยภาพ ลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวบุคคล ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1. ด้านการรู้-คิด (Cognitive Domain) หมายถึง ลักษณะความสามารถในการคิด แบ่งได้ 2 ลักษณะ

1.1 ด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจในลักษณะของสิ่งเร้าและสามารถแยกแยะประเภทของสิ่งเร้าได้ นักเรียนที่มีลักษณะ ดังนี้

1.1.1 บอกถึงความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรมได้ เช่น ประชาธิปไตย การประนีประนอม คุณธรรม วัฒนธรรม เป็นต้น

1.1.2 บอกถึงความคิดรวบยอดที่เป็นค่านิยมได้ เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความจงรักภักดี เสรีภาพ ความเมตตา เป็นต้น

1.2 ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) หมายถึง กระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา โดยใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเองในการพิจารณาหลักฐานและข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปได้อย่างสมเหตุสมผล ตามแนวคิดของ เดเรสเชล และเมย์ฮิว ซึ่งประกอบด้วยลักษณะการคิด 5 ด้าน ดังนี้

1.2.1 ความสามารถในการนิยามปัญหา หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อความ หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา แล้วสามารถบอกลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ภายในขอบเขตของข้อเท็จจริงที่กำหนดให้

1.2.2 ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การพิจารณาความพอเพียงของข้อมูล การจัดระบบข้อมูล การจำแนกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น และการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

1.2.3 ความสามารถในการตระหนักในข้อตกลงเบื้องต้น หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาแยกแยะข้อความหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วบอกได้ข้อความใดเป็นข้อตกลงเบื้องต้น และข้อความใดไม่ใช่ข้อตกลงเบื้องต้น

1.2.4 ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน หมายถึง ความสามารถในการกำหนดหรือเลือกสมมติฐานจากข้อความหรือสถานการณ์ให้ตรงกับปัญหาในข้อความหรือสถานการณ์นั้นๆ

1.2.5 ความสามารถในการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาข้อความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่เป็นสาเหตุและความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุทั้งหมดเพื่อลงสรุปได้อย่างสมเหตุสมผล

2. ด้านความสนใจทางสังคมศึกษา (Social Interest) หมายถึง ความสนใจเฉพาะเรื่องของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นความรู้สึกรหรือเจตคติที่แต่ละบุคคลมี เป็นความสนใจที่ทำให้เอาใจใส่จดจ่อต่อสิ่งที่ตนเองสนใจ และเมื่อเกิดความรู้สึกต่อสิ่งนั้นแล้ว จึงทำให้เกิดความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งนั้น เช่น ต้องการอยากรู้อยากเห็นให้มากขึ้น ต้องการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จในเรื่องดังกล่าว

3. ด้านบุคลิกภาพทางสังคมศึกษา (Social Personality) หมายถึง ลักษณะเด่นพิเศษของบุคคลที่แสดงออกมาเพื่อเกื้อหนุนให้บุคคลสามารถสำเร็จในเป้าหมายของตนเอง ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะหลายด้าน เช่น ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลทั้งทางกายและจิตใจที่ก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันจะเป็นเครื่องมือนำไปสู่การเสริมสร้างความร่วมมืออันดี ต่อหมู่คณะซึ่งจะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดี และมีความสุข นอกจากนั้น การมีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความเป็นผู้นำนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะคุณลักษณะส่วนบุคคลในข้อนี้ สามารถช่วยให้กระทำการใดได้ด้วยความแน่วแน่ เพราะจะทำให้เป็นผู้ที่เติบโตและมีวุฒิภาวะที่พร้อม มองโลกในแง่ดี มีความรู้ มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและส่วนรวม

โครงสร้างของแบบวัด

แบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สร้างให้ครอบคลุมตามเนื้อหาและสอดคล้องกับหลักสูตรของระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) ซึ่งมีทั้งหมด 3 ตอน ตอนที่ 1 แบบวัดด้านการรู้จัก เป็นแบบวัดแบบตัวเลือก 4 ตัวเลือก ก ข ค และ ง ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดความสนใจด้านสังคมศึกษา และแบบวัดด้านบุคลิกภาพ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 1 แบบวัดด้านการรู้จัก	จำนวน 40 ข้อ
ตอนที่ 2 แบบวัดด้านความสนใจ	จำนวน 54 ข้อ
ตอนที่ 3 แบบวัดด้านบุคลิกภาพ	จำนวน 40 ข้อ

การพัฒนาแบบวัด

ในการสร้างแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ได้ดำเนินการสร้าง ทดลองและปรับปรุงแก้ไขตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2547 ถึง เดือน มกราคม 2548 จึงสำเร็จ ตามความต้องการ การดำเนินการทดลองและปรับปรุง มีขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามปฏิบัติการกับข้อความของแบบทดสอบ ด้านการรู้คิด 80 ข้อ แบบสอบถามด้านความสนใจจำนวน 60 ข้อ และแบบสอบถามด้าน บุคลิกภาพจำนวน 40 ข้อ แล้วนำผลการพิจารณามาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ระหว่าง .50 ได้ข้อคำถามที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ จำนวน 134 ข้อ และได้้นำเก็บไว้เพื่อใช้ในการทดสอบครั้งต่อไป

2. การทดสอบครั้งที่ 1 กับกลุ่มตัวอย่าง 100 คน การทดสอบครั้งนี้ได้หาค่า ความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบทดสอบด้านการรู้คิดจำนวน 80 ข้อ ก่อนการคัดเลือกมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง .05 ถึง .92 และหลังการคัดเลือกมีค่าความ ยากง่ายอยู่ระหว่าง .05 ถึง .92 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .01 ถึง .50 หลังจากคัด เลือก ผลปรากฏว่ามีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ จำนวน 40 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ ระหว่าง .20 ถึง .50 ผู้วิจัยได้เก็บข้อที่ผ่านเกณฑ์เพื่อใช้ในการทดสอบครั้งต่อไป แบบสอบ ถามด้านความสนใจก่อนการคัดเลือกจำนวน 60 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 1.11 ถึง 9.37 หลังจากการคัดเลือก ผลปรากฏว่าได้แบบวัดที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์จำนวน 56 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 2.35 ถึง 9.37 ส่วนด้านบุคลิกภาพ ก่อนการคัดเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 3.17 ถึง 6.98 หลังการคัดเลือกผลปรากฏว่า ได้แบบวัดที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์จำนวน 40 ข้อ ซึ่งผ่านเกณฑ์การคัดเลือกทั้งหมด

3. การทดสอบครั้งที่ 2 กับกลุ่มรู้จัก (Know Group) จำนวน 50 คน ได้ค่าความ เชื่อมั่นเท่ากับ .72 ด้านความสนใจมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 และด้านบุคลิกภาพมีค่า ความเชื่อมั่นเท่ากับ .81

4. ทดสอบครั้งที่ 3 กับกลุ่มตัวอย่าง 1000 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบ ทดสอบด้านการรู้คิดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.41 ด้านความสนใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 174.29 ด้าน บุคลิกภาพมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 142.26 และมีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดเท่ากับ 335.97

วิธีตรวจให้คะแนน

การตรวจให้คะแนน ผู้ตรวจถือหลักเกณฑ์ดังนี้

1. แบบทดสอบด้านการรู้คิด

ตอบถูกให้	1	คะแนน
ตอบผิดให้	0	คะแนน

2. แบบสอบถามด้านความสนใจและแบบสอบถามด้านบุคลิกภาพ สำหรับข้อที่ตอบ

มากที่สุดให้	5	คะแนน
มากให้	4	คะแนน
ปานกลางให้	3	คะแนน
น้อยให้	2	คะแนน
น้อยที่สุดให้	1	คะแนน

3. ในกรณีที่ผู้ทดสอบ เว้นว่าง หรือตอบเกินกว่าหนึ่งตัวเลือกจะไม่มีการตรวจให้

คะแนน

คะแนนเกณฑ์ปกติ (T-score)

คะแนนเกณฑ์ปกตินี้ เป็นเกณฑ์ระดับท้องถิ่น (Localnorm) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 สังกัดคณะกรรมการศึกษาเอกชน ในเครือข่ายกรุงเทพมหานคร ฯ เครือเซนต์คาเบรียล เครือคอนแวนต์ และโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1000 คน คะแนนปกตินี้เป็นคะแนนมาตรฐานในรูปคะแนนปกติ (Normalized T-score)

เกณฑ์การตัดสิน

เนื่องจากการตีความหมายของคะแนนเป็นแบบอิงกลุ่ม เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ จึงใช้คะแนนมาตรฐานในรูปของคะแนนที่ ปกติ (Normalized T score) และเพื่อสะดวกแก่ผู้นำไปใช้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเกณฑ์การตัดสินดังนี้

เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านการรู้จัก

คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T
36	78	23	55	12	39
34	74	22	54	11	37
32	72	21	53	10	35
31	69	20	51	9	34
30	67	19	49	8	33
29	65	18	48	7	31
28	64	17	46	6	29
27	62	16	44	5	27
26	61	15	42	4	26
25	59	14	41	2	22
24	57	13	40		

คะแนนเกณฑ์ปกติของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา

ด้านการรู้จัก มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 2 - 36 คะแนน คะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T22 – T78

การประเมินผล ถ้าต้องการทราบระดับด้านการรู้จักของผู้ที่มีความสนใจด้านสังคมศึกษา ให้พิจารณาเกณฑ์ดังนี้ (ชวาล แพรัตกุล, 2520 : 53)

ตั้งแต่ T65 และสูงกว่า	แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา สูงมาก
ตั้งแต่ T55 – T64	แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา สูง
ตั้งแต่ T45 – T54	แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ปานกลาง
ตั้งแต่ T35 – T 44	แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ต่ำ
ตั้งแต่ T34 และต่ำกว่า	แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ต่ำมาก

ถ้าผู้สอบได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดีคือ T35 , T45 , T55, T65 ให้เลื่อนไปอยู่ในกลุ่ม สูงถัดไปเสมอ

เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านความสนใจ

คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T
261	81	186	56	160	42
237	78	184	56	159	42
228	76	183	56	158	42
225	76	182	56	157	39
221	72	181	55	156	36
217	70	180	55	155	35
214	68	179	55	154	35
213	68	178	54	153	35
209	68	177	54	152	35
208	67	176	54	151	34
207	66	175	53	150	34
206	65	174	51	149	34
205	65	173	50	148	33
201	64	172	49	147	33
199	64	171	48	145	32
197	64	170	47	144	32
196	64	169	46	143	32
194	63	168	44	142	31
193	63	167	44	141	31
192	63	166	44	140	29
191	62	165	44	133	24
190	62	164	43	132	23
189	61	163	43	128	22
188	61	162	43	125	20
187	58	161	43	124	17

จากตาราง คะแนนเกณฑ์ปกติของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านความสนใจ มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 124 - 261 คะแนน คะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T17 - T81

การประเมินผล ถ้าต้องการทราบระดับด้านความสนใจของผู้ที่มีความสนใจด้านสังคมศึกษา ให้พิจารณาเกณฑ์ดังนี้ (ชวาล แพรัตกุล, 2520 : 53)

ตั้งแต่ T65 และสูงกว่า แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา สูงมาก
 ตั้งแต่ T55 – T64 แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา สูง
 ตั้งแต่ T45 – T54 แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา ปานกลาง
 ตั้งแต่ T35 – T 44 แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา ต่ำ
 ตั้งแต่ T34 และต่ำกว่า แปลว่า มีระดับความสนใจด้านสังคมศึกษา ต่ำมาก

ถ้าผู้สอบได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดีคือ T35 , T45 , T55, T65 ให้เลื่อนไปอยู่ในกลุ่ม
 สูงถัดไปเสมอ

เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านบุคลิกภาพ

คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T
182	83	153	58	129	40
181	80	152	57	128	39
176	78	151	56	127	39
175	76	150	55	126	38
174	75	149	55	125	38
172	74	148	54	124	37
171	74	147	53	123	37
170	72	146	53	122	36
169	71	145	52	121	35
168	71	144	52	120	33
167	70	143	51	119	32
166	69	142	50	118	31
165	68	141	49	117	30
164	67	140	48	116	29
163	66	139	47	115	28
162	65	138	47	114	28
161	65	137	46	113	27
160	64	136	45	112	26
159	63	135	44	111	25
158	62	134	43	109	24
157	61	133	42	106	22
156	61	132	42	105	20
155	60	131	41	102	17
154	59	130	41		

คะแนนเกณฑ์ปกติของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ด้านบุคลิกภาพ มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 102 - 182 คะแนน คะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T17 –T83

การประเมินผล ถ้าต้องการทราบระดับด้านบุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจด้านสังคมศึกษา ให้พิจารณาเกณฑ์ดังนี้ (ชวาล แพรัตกุล. 2520 : 53)

ตั้งแต่ T65 และสูงกว่า	แปลว่า มีระดับด้านบุคลิกภาพด้านสังคมศึกษา สูงมาก
ตั้งแต่ T55 – T64	แปลว่า มีระดับด้านบุคลิกภาพด้านสังคมศึกษา สูง
ตั้งแต่ T45 – T54	แปลว่า มีระดับด้านบุคลิกภาพด้านสังคมศึกษา ปานกลาง
ตั้งแต่ T35 – T 44	แปลว่า มีระดับบุคลิกภาพด้านสังคมศึกษา ต่ำ
ตั้งแต่ T34 และต่ำกว่า	แปลว่า มีระดับบุคลิกภาพด้านสังคมศึกษา ต่ำมาก

ถ้าผู้สอบได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดีคือ T35 , T45 , T55, T65 ให้เลื่อนไปอยู่ในกลุ่ม สูงถัดไปเสมอ

เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา รวมทุกด้าน

คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T
429	83	365	62	330	48
413	80	364	62	329	47
404	78	363	62	328	47
402	77	362	62	327	46
400	76	361	61	326	46
398	74	360	61	325	45
397	74	359	60	324	45
396	73	358	60	323	44
395	73	357	59	322	44
394	72	356	59	321	43
392	72	355	59	320	43
391	72	354	59	319	42
390	71	353	58	318	42
389	71	352	58	317	42
388	70	351	58	316	41
386	70	350	57	315	41
385	70	349	57	314	40
384	69	348	56	313	40
383	69	347	56	312	39
382	68	346	55	311	39
381	68	345	55	310	38
379	68	344	54	309	38
378	67	343	54	308	37
377	67	342	54	307	37
376	67	341	53	306	36
375	66	340	53	305	36
374	66	339	52	304	35
373	66	338	51	303	35
372	65	337	51	302	34
371	65	336	50	301	34
370	64	335	50	300	33
369	64	334	50	299	33
368	64	333	49	298	32
367	63	332	48	297	31
366	63	331	48	296	30
295	30	290	28	284	24

คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T	คะแนนดิบ	T
294	29	289	27	281	23
293	29	288	26	278	22
292	29	287	25	272	20
291	28	285	24	256	17

คะแนนเกณฑ์ปกติของแบบวัดลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา รวมทุกด้านมี
คะแนนดิบอยู่ระหว่าง 256 - 429 คะแนน คะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T17 –T83

วิธีดำเนินการสอบ

วิธีดำเนินการสอบ ดำเนินการดังนี้ คือ การเตรียมตัวก่อนสอบ วิธีปฏิบัติขณะสอบ
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเตรียมตัวก่อนสอบ ดำเนินการดังนี้

1.1 กำหนด วัน เวลา สถานที่ล่วงหน้า และแจ้งให้ผู้สอบทราบวัตถุประสงค์ของ
การสอบ

1.2 เตรียมแบบวัดให้พร้อม โดยการเตรียมแบบวัดให้พอเพียงกับจำนวนนักเรียน
และมากกว่าจำนวนนักเรียนผู้เข้าทดสอบประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์

1.3 การเตรียมตัวสำหรับผู้ดำเนินการสอบ ผู้ดำเนินการสอบควรศึกษาคำชี้แจงใน
การทำแบบวัดล่วงหน้าอย่างน้อย 1 ครั้ง เพื่อให้สามารถดำเนินการสอบได้อย่างคล่องแคล่ว

2. วิธีดำเนินการสอบ ดำเนินการดังนี้

2.1 แจ้งวัตถุประสงค์ และประโยชน์ของการทำแบบวัดให้ผู้สอบเข้าใจ

2.2 ผู้ดำเนินการสอบต้องชี้แจงรายละเอียดของแบบวัดให้ผู้สอบเข้าใจ ซึ่งในการ
ทดสอบครั้งนี้ด้านการรู้คิด ใช้เวลา 50 นาที ด้านความสนใจและบุคลิกภาพ ใช้เวลา 30
นาที และผู้เข้าสอบลงมือทำแบบวัดพร้อมกันทุกคน แล้วเริ่มจับเวลาตั้งแต่ผู้ดำเนินการสอบ
อนุญาตให้

นักเรียนเริ่มทำข้อสอบ

2.3 การเตือนเวลา ให้ผู้คุมสอบเตือนเวลา 2 ครั้ง เมื่อหมดเวลาครั้งแรก และ
เมื่อเหลือเวลาอีก 5 นาที

การแปลความหมายของคะแนน

การแปลความหมายของคะแนนโดยเทียบกับเกณฑ์ปกติ ถ้าต้องการทราบระดับของลักษณะ ที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ให้นำคะแนนดิบมาเทียบกับคะแนนที่ปกติ และพิจารณา ตามเกณฑ์ ดังนี้ (ชวาล แพรัตกุล, 2520 : 53)

ตั้งแต่ T65 และสูงกว่า แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา สูงมาก

ตั้งแต่ T55 – T64 แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา สูง

ตั้งแต่ T45 – T54 แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ปานกลาง

ตั้งแต่ T35 – T 45 แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ต่ำ

ตั้งแต่ T35 และต่ำกว่า แปลว่า มีลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมศึกษา ต่ำมาก

ถ้าผู้สอบได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดีคือ T35 , T45 , T55, T65 ให้เลื่อนไปอยู่ในกลุ่มสูงถัดไปเสมอ

เฉลยแบบทดสอบด้านการรู้คิด

ข้อ	เฉลย	ข้อ	เฉลย
1	ค	21	ข
2	ค	22	ง
3	ข	23	ก
4	ก	24	ก
5	ค	25	ง
6	ก	26	ข
7	ข	27	ก
8	ข	28	ง
9	ค	29	ค
10	ง	30	ก
11	ค	31	ง
12	ค	32	ข
13	ค	33	ข
14	ก	34	ข
15	ก	35	ง
16	ค	36	ง
17	ง	37	ก
18	ค	38	ค
19	ก	39	ง
20	ค	40	ง

ภาคผนวก ง
ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์วันเพ็ญ วรรณโกมล
ประธานหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
2. อาจารย์แก้วใจ โพธิ์
อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์
3. อาจารย์ทองคำ พิมพา
อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และ
อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพระมหาไถ่ศึกษา

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ สกุล	นางสาวพีรณัฐ กิจเจริญ
วัน เดือน ปีเกิด	1 กุมภาพันธ์ 2511
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	169/56 หมู่บ้านสุขญา 2 แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ 10510
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนนานาชาติโซर्सเบอร์รี่ 1922 ถนนเจริญกรุง แขวงวัดพระยาไกร เขตยานนาวา กรุงเทพฯ
ประวัติการศึกษา	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
พ.ศ. 2530	มัธยมโรงเรียนเซนต์ปอลคอนแวนต์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
พ.ศ. 2537	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิทยาลัยครูธนบุรี
พ.ศ. 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว